

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 25. marca 1988

številka 12, letnik 47, cena 300 dinarjev

Pravico do stavke v ustavo

V sindikatih so v minulih letih križe naredili nekaj krepkih miselnih preobratov, povezanih s stavkami. Ne vsi in tudi ne vsi enako dosledno, vendar stavka danes več ni tista oblika delavskega boja, ki bi se ji bilo treba izogibati kot hudič križu. Kot na dlani je, da je skažena dolga leta skrbno negovana in prikrita samoupravna harmonija, ki bojda obstaja v jugoslovanski družbi in v sistemu združenega dela. Padli so tabuji, različni organizacijsko-politična navodila, kako ravnati ob stavkah, pa so izgubila smisel in vsakršno vrednost; pokazala so se preprosto za slabo prepisana navodila, katerih namen je bil brzdati ljudi, ne

pa urejati razmere in odpravljati vzroke za nezadovoljstvo delavcev.

V temelju je treba spremeniti odnos do stavk. To pomeni, da jih je potrebno dejansko uzakoniti in zapisati v ustavi kot pravico delavcev. Posebna delovna skupina pri slovenskem vodstvu sindikatov je pripravila pobudo za dopolnitev ustave SFRJ. Član predsedstva RS ZSS Dušan Rebolj meni, da je treba pravico do stavke zapisati v ustavi med svoboščine, pravice in dolžnosti človeka in občana, in sicer takoj za pravico do dela. Način uresničevanja te pravice je treba urediti z zakonom. Temu primerno je treba popraviti tudi 47. člen ustave SFRJ, ki govori

o sporih med delavci delov organizacije oziroma med delavci in organi organizacije ali med delavci organizacije in organi družbenopolitične skupnosti. Sindikat mora ob takšnih sporih namreč imeti pravico in dolžnost začeti in voditi postopek za rešitev spora. Če prav razumemo pobudo, potlej je dolžan tudi pripraviti stavko. Toda pravice do stavke delavci ne smejo uresničevati tako, da ogrožajo življenje ljudi ali da škodujejo družbeno ali drugo premoženje. V dejavnostih, ki so nujen pogoj za življenje in delo, pa delavci uresničujejo pravico do stavke tako, da so zagotovljene dejavnosti v najnujnejšem obsegu.

Pobuda, ki so jo pripravili v RS ZSS za dopolnitev ustave SFRJ, bo gotovo različno odmevala. Ne slepimo se, da bo šla gladko skoz vse jugoslovanske sindikalne forume in ustavna rešeta. Toda resnici na ljubo zapišimo, da nam v tej družbi ne ostane nič drugega, kot da se spriznamo tudi s stavkami kot obliko urejanja družbenih razmer in odnosov in da tudi mi priznamo delavsko pravico do stavke, ki jo imajo vse današnje civilizirane dežele.

Marjan Horvat

IZ VSEBINE

Teze za partijske konference so umeščene v sedanjo jugoslovansko stvarnost

VELJA TISTA POLITIKA, KI ZAGOTAVLJA REZULTATE

Rešimo partijo pred papirji (ali narobe?)

IZ ABSTRAKTNE IDEJE PRENOVE V DRUŽBENO GIBANJE

Kako dihalo sindikati v Šmarju pri Jelšah

S POL PLJUČI

Deregulacija

NORME NE GOSPODARIJO, FUNKCIONARJI NE UPRAVLJAJO

Kdo pokopava še lani najboljši Golfuristov tozd

LE KDO TIČI ZADAJ?

Zdravstvo v komi

Z omejevanjem zdravstvenega dinarja brez globljih vsebinskih sprememb, in to že osmo leto zapored, smo slovensko zdravstvo pripeljali do tiste kritične meje, ko so stvari izbile sodu dno. Denarja za zagotavljanje potrebnega obsega zdravstvenega varstva pa tudi za izplačilo osebnih dohodkov je preprosto zmanjkalo; slovensko zdravstvo se je znašlo dobesedno v komi.

Iz kopskega zdravstvenega centra je sredi marca znenada prišel predlog tamkajšnje IO konference OO ZS, naj bi sedmega aprila, na svetovni dan zdravja, organizirali splošno stavko v vseh zdravstvenih organizacijah po Sloveniji, da bi tako opozorili na nevarne razmere na tem področju. Neplačani računi zdravstvenih storitev namreč dosegajo v zdravstvenih organizacijah že vrtooglave vsote.

Iz zdravstvenih vrst je najpogosteje slišati te besede: »Ne moremo reči bolniku, da ga ne bomo zdravili, ker njegova delovna organizacija ali občina za to zdravljenje ne bo zagotovila plačila.« Ali pa: »Če družba oziroma odgovorni v njej ne morejo zagotoviti denarja za nepretrgano zdravstveno oskrbo, potem morajo biti oni tisti, ki naj rečejo, da tega pri nas ne potrebujemo.«

Skratka, delavci v zdravstvu niso več pripravljeni prenašati v nedogled zveznih administrativnih nesmislov vseh vrst, še posebej ne v razmerah, ki jih silijo v to, da prevzamejo nase odgovornost za padec ravni zdravstvenega varstva. Kdo bo torej ljudem nalil čistega vina na tem področju? In koliko časa se bomo v našem zdravstvu še igrali slepe miši?

V šempetrski bolnišnici, kjer so prejšnjo sredo stavkali, napovedujejo, da bodo primorani zavračati bolnike, v kopskem zdravstvenem domu pa ne vedo, ali bodo prihodnji mesec lahko izplačali osebne dohodke oziroma najeli posojila za izplačevanje že najetih posojil. Težko bi našli zdravstveno delovno organizacijo v Sloveniji, ki posluje brez težav. Križi in težave poslovanja zdravstvenih organizacij so pravzaprav zajeti v zaključnih računih zdravstvenih skupnosti, ki so leto 1987 sklenile z zajetno izgubo nekaj nad 54 milijard dinarjev, s čimer so postavile svojevrsten rekord v vseh letih svojega poslovanja.

Rdeče številke pa se bodo v zdravstvenih organizacijah še dvignile, in sicer v tistih primerih, ko bodo izgubarji zahtevali – žal jim zakonodaja to dopušča – nazaj sredstva, ki so jih že plačali za zdravstvo. V Zagorju so šli celo tako daleč, da je tamkajšnji občinski izvršni svet sredi letošnjega marca preprosto kar znižal prispevno stopnjo iz kosmatega osebnega dohodka z 10,61 na 4,70 odstotka. Vsakdo torej rešuje le svojo kožo in ga ne zanima, kaj bo z njegovimi delavci, če zbolijo.

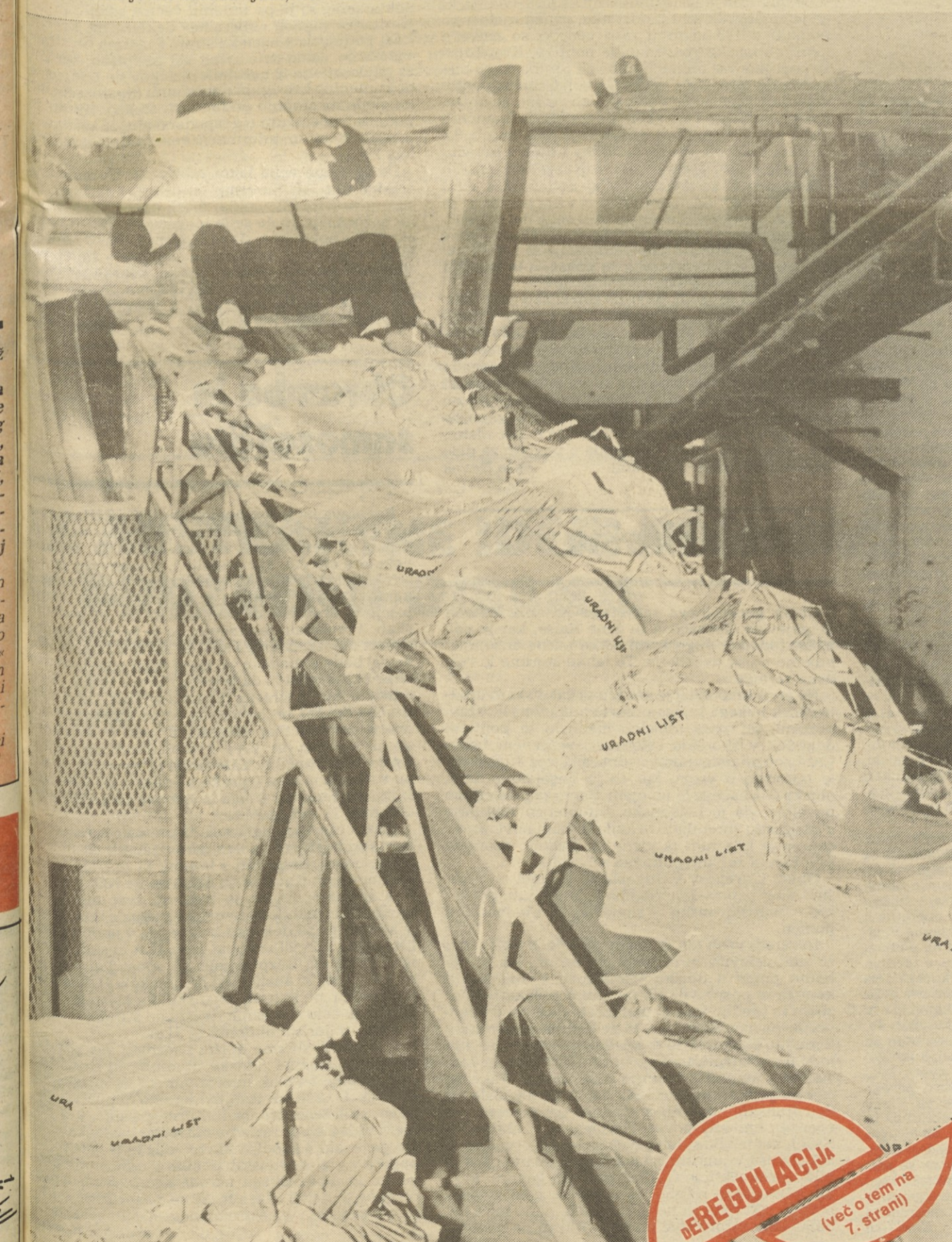
Vse to so bolj ali manj znane stvari, le da so rdeče številke vsakič, ko o tem pišemo, višje, medtem ko so ukrepi, ki naj bi zdravstvo spravili na zeleno vejo, vse bolj omejevalni in nesmiselni. Zato je bilo pričakovati, da bo nekega dne tudi v zdravstvu pošteno počilo, zlasti potem, ko je skupščina zdravstvene skupnosti Slovenije dvakrat zapored zavrnila sveženj varčevalnih ukrepov na tem področju in ga ocenila za neustrezne.

In če vse to zabelimo še z našo republiško resolucijo, ki jo je republiška skupščina mirne duše sprejela, čeprav je izrazito nenaklonjena družbenim dejavnostim, se ni treba čuditi, da je finančni zlom zdravstva – ob organiziranosti, kot jo pozna danes – tako popoln.

Zdaj si odgovorni v okviru republike na vse viže prizadevajo pokriti izgubo v zdravstvu, čeprav bi morali rokave zavihati že prej. Zdi pa se, da zajec tiči v nekem drugem grmu. Morda gre celo za prikrit pritisk, da bo treba znižati raven oziroma oklestiti pravice zavarovancev, češ, da z veliko manj sredstvi iste ravni zdravstva ni več mogoče ohraniti. Če je to res, bi lahko zavarovancem pa tudi zdravstvenim delavcem povedali resnico. Z zveznimi – pa tudi republiškimi – predpisi danes zdravstva pač ni več mogoče omejevati, saj gre življenje svojo pot in zahteva kvečjemu drugačne vsebinske modele, da bi posodobili organizacijo zdravstva. Toda praktičnih rešitev ni od nikoder.

Če do konca marca v Sloveniji ne bodo našli rešitve za zdajšnje zagate – IO ROS delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu predlaga kot možnost tudi izreden sklic republiške skupščine, kjer naj bi zdravstvo nastopilo kot četrti zbor – bodo tudi v republiških sindikatih podprli splošno stavko. Vsekakor pa bi si morali prizadevati za dolgoročne, ne le kratkoročne rešitve.

Marija Frančeškin

DEREGULACIJA

(več o tem na 7. strani)

Bojevnik Polič

Član predsedstva slovenske socialistične zveze Zoran Polič se je v intervjuju v Politiki ekspres predstavil s svojim videjem današnjih družbenih razmer. Storil je korak naprej in se do nekaterih pojavov v Sloveniji opredelil nekoliko drugače, kot bi pričakovali od človeka, ki sedi v prvih vrstah tega »vse-ljudskega parlamenta«. Polič ima pravico do tega, lahko kritizira, lahko razmišlja drugače in samo veselj nas, da se bo bojeval, dokler bo imel kaj moči. Toda mimo nekaterih njegovih trditvev vendarle ne moremo. Nekako potrto in užaljeno pripoveduje novinarki Politike ekspres, da ga novinarji v Sloveniji redko iščejo in da zato svoja razmišljanja pošilja na naslove časopisov. Večine pa ti slovenski časnikarji in uredniki ne objavijo, čeprav spada med tiste, ki so se med prvimi spustili v argumentirano razpravo s spornimi tezami v Novi reviji o narodni spravi, v povezovanju Slovenije s srednjo Evropo in podobno.

Toda Zoran Polič očitno ni spoznal, da danes samo mesto v družbeni hierarhiji ni dovolj za objavo vsega, kar kdo napiše. Očitno ali pa žal se ni sprijaznil z resnico, da sedanji čas ne prenese več obujanja starih prijemov v političnem delu in razmišljanju pa tudi ne starih shem premagovanja družbene krize, temveč nove, na osnovi katerih je viden izhod iz nje. Je to spoznanje dovolj usidrano v zavesti zlasti vodilnega kroga slovenskih mož ali ni, kajpak ni mogoče zagotovo trditi. Nekaj pa drži kot pribito: stari recepti nimajo odziva in potrditve ljudi, ker ne omogočajo izhoda iz krize. Marsikdo pa jih še danes ponuja in si noče priznati, da svoje priljubljenosti, ko bi jih še lahko izkoristili in v družbeni praksi uveljavili, niso izrabili.

Prav neverjetno pa je, da Polič opozarja na veliko nevarnost, češ da je v Sloveniji prišlo tako daleč, da se odkrito poziva k združevanju vseh nezadovoljnih, bodisi v okviru SZDL bodisi ločeno, in da bo ta skupina na prihodnjih volitvah nastopila s svojimi kandidati. Strah pred tem, da bo nastajajoča pozicija obvladala politični teren, v njem nekako tli, vendar je hkrati prepričan, da bodo mladi gotovo dojeli prve ideje napredka. Marsikaj je nadobil Zoran Polič v intervjuju Politike ekspres, ozmerjal tudi Milana Kučana in navkljub dokaj poenotenim stališčem v slovenski partiji in SZDL trdil, da kadar gre za armado, misli, da se v Sloveniji počasi izgublja kontrola nad položajem. Ima pravico tako misliti, vendar nima pravice soditi počez. Tako hudo po svoje tolmači Kučanove besede ob kandidaturi Marinca, da le-ta ni bil kandidat partije, da tega Poliču ne bi pripisali. Vsaj toliko moža bi moral biti, da seznanj javnost, ki ji je bil intervju namenjen, tudi z ocenami kompetentnih organov. Zdi se nam zategadelj, da je Zoran Polič objektivno uvrstil med tiste, ki jim sam nasprotuje, ki drugače razmišljajo kot on, vendar imajo tudi oni vso pravico, da se borijo, dokler še imajo kaj znanja in moči. Tako kot Poliču niso všeč nekatera razmišljanja drugih, tudi nam ni všeč koketiranje z neresnicami, ki jih ponuja kot svoje resnice in videnja slovenske stvarnosti bralcem Politike ekspres.

Marjan Horvat

Kdo pritiska na Stadlerja

Mnogi se sprašujejo, po čigavem nalogu ljubljanski temeljni javni tožilec Boris Stadler zaplenjuje časopise in preganja novinarje. Na to vprašanje nam je odgovoril: »Neposrednih pritiskov name ni, so pa posredni. Ne morem reči, da pri obtožnih predlogih zoper Francija Zavrla in Andreja Novaka nista name vplivali izjavi predsedstev CK ZKJ in SFRJ. Podobno velja za številne druge forume. Toda svojevrstna oblika pritiska je bil tudi protestni shod, ki so ga ob zaslisanju Francija Zavrla pred sodiščem priredili mladinci. Teško bi jim zameril, saj gre za nekakšen njihov odgovor na vse tiste oblike pritiska, ki so jih že prej izvajali uradni organi.

Če v tem kontekstu, denimo, razmišljam o televizijski oddaji, v kateri so se nam predstavili kandidati za predsednika predsedstva SRS, potem lahko rečem, da je v nekem smislu tudi ta oddaja pritiskala name. Bil sem namreč zelo presenečen, ko sem videl, da so v tej oddaji prebrali obrazložitev moje odločbe o začasni prepovedi razširjanja 11. številke Mladine, tem bolj zato, ker je v zakonu zelo jasno zapisano, da se takšna odločba ne sme objaviti.

– Ste se za zaplenbo Mladine odločili sami?

»Kot temeljni javni tožilec sem seveda samostojen, razen kadar dobim obvezno navodilo.«

– Ste ga v tem primeru dobili?

»Navodila tokrat ni bilo, kar pa ne pomeni, da se o ukrepu nisem posvetoval z republiškim javnim tožilem.«

– Ali se vam ne zdi, da ukrepate nekako v skladu s trenutnimi političnimi smernicami slovenskega političnega vodstva?

»Ne, kajti te smernice in ta stališča so pri posameznih ljudeh znotraj slovenskega vodstva tako različna, da je nemogoče ukrepati v skladu z njimi...«

Ivo Kuljaj

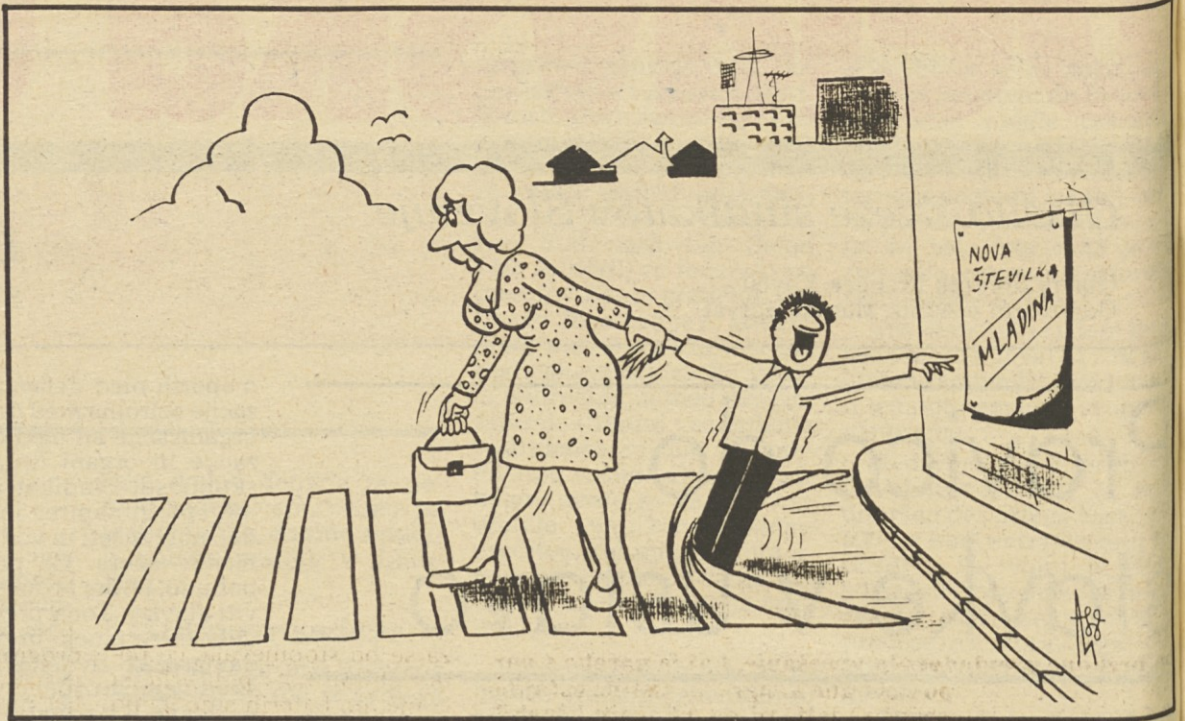
O dolgovihi nič novega

Kdor si je pred kratkim ogledal televizijsko omizje o tem, koliko smo dolžni tujini in sebi, je bil verjetno razočaran nad prežvekanjem že povedanega in nad tem, česar gostje oddaje niso povedali. Niti besede namreč nismo slišali o naših notranjih dolgovihi, ki menda niso nič manjši od dolgov tujini. Poznavalci jugoslovanskih dolgov so se vračali v sedemdeseta leta in se spraševali, zakaj smo se prezadolžili, a odgovora niso našli. Avtorjem oddaje je treba izreči priznanje, ker so se z gosti trudili dolžniška vprašanja približati preprostemu gledalcu in mu pojasniti, kaj pomeni refinanciranje in kaj reprogramiranje dolga, pojasnjeno pa je bilo tudi, kaj pomeni »stand by« aranžma Mednarodnega denarnega sklada. Po drugi strani so bili zahtevnejši gledalci upravičeno nezadovoljni, ker so slišali le, da se je tretja faza pogajanj za novo reprogramiranje dolgov med našo vlado in Mednarodnim denarnim skladom te dni začela, o spornih vprašanjih pa ni bilo prave razprave.

Sploh se v našem tisku zadnji čas pogosto postavlja vprašanje, ali bi vlada morala javnost podrobno obvestiti o omenjenih pogajanjih ali ji tega ni treba storiti in o čem bi morali biti davkoplačevalci obveščeni. Ni dvoma, da gre pri reprogramiranju dolgov za zelo zahtevna strokovna vprašanja, ki jim preprosti ljudje ne morejo biti kos. Vendar bi morala javnost vendarle poznati vsaj grobe obrise mnenja Mednarodnega denarnega sklada o naši tekoči gospodarski politiki in pogoje, pod katerimi so nam tuji upniki pripravljene odložiti odplačilo glavnice dolgov. Javnost naj bi torej vedela, kolikšne obresti bomo morali plačevati za nova posojila in za odloženo odplačevanje glavnice, koliko let bo odplačevanje glavnice mirovalo, kolikor znašajo stroški reprogramiranja, to je bančne provizije, honorarji, dnevnice, odvetniški stroški itd. za tuje upnike, pa tudi to, kakšne tekoče gospodarske ukrepe bo morala vlada uvesti po nareku upnikov. Ker se marsikateri podatek ali podrobnost o tem skriva, je več kot očitno prizadevanje vlade po skrivanju kritičnih ocen Mednarodnega denarnega sklada o naši dosedanji gospodarski politiki. Vendar precej Jugoslovnanov bere tuje časopise (zato bi jih radi nekateri prepovedali) in si ustvarjajo svoje mnenje o naši vladi, ki ga zapiranje ali prikrojevanje dejstev in informacij ne more bistveno zmalčiti.

Sploh je zgodovinski anahronizem, da naša vlada, partija, forumi ali posamezniki na pragu 21. stoletja še kar naprej gradijo svoj »ugled« na odtujevanju oblasti ljudstvu, še zlasti v zvezi z dolgovi tujini. Če bomo hoteli izplavati iz dolžniškega močvirja vsaj v bližnji prihodnosti, bomo morali že letos izdelati operativno strategijo ali vsaj program za takšno zahtevno dejanje, ki pa ga bo lahko vlada uresničila le na podlagi najširšega sodelovanja ljudi. V luči zahteve Mednarodnega denarnega sklada po presežku tekočega dela plačilne bilance se vsiljujejo vprašanja, kam nas pelje odvajanje narodne substance v tujino, zakaj vlada ni sposobna preprečiti vse večjega odliva zdomskih deviz iz naših v tuje banke, kdaj bomo s turizmom ali transportom zaslužili bistveno več kot zdaj, kako bomo zboljšali vse težje kreditiranje našega izvoza, kdaj bomo začeli spreminjati neugodno sestavo našega konvertibilnega izvoza in še bi lahko naštevali. Vlada se bo morala navaditi, da bo tisto, kar je obljubila in predložila v sprejem v zvezni resoluciji ali drugih dokumentih, morala tudi uresničiti ali vsaj argumentirano pojasniti, katere objektivne okoliščine so preprečile doseganje zapisanih ciljev. Brez takšne, konkretne odgovornosti predsednika vlade in njegovih sodelavcev se nikoli ne bomo izvlekli iz začaranega kroga »enakosti v revščini.«

Emil Lah

Na robu prepada

Podatki o obračunu lanskega poslovanja, ki jih je objavila Služba družbenega knjigovodstva Slovenije, potrjujejo napovedi slovenskega gospodarstva. Znašli smo se v razvojni stiski kakršne še ni bilo od prvih povojnih let. Opozorila iz organizacij združenega dela ob lanskim številnih spremembah zakonodaje in ukrepih zvezne pa tudi republiške vlade so bila kot bob ob steno, glas vpjiočih v puščavi. Nenehne spremembe vseh vrst so slovenskemu gospodarstvu naredile neprecenljivo škodo in razblinile obljube o čistejših računih.

Dramatičen je zastoj industrijske proizvodnje, ki se je zmanjšala za 1,2 odstotka, vznemirjajoči so podatki o 178-odstotni rasti cen, ki so največji neuspeh lanske gospodarske politike. Krepko so se povečale vse oblike porabe pa izgube, ki so bile kar za 251 odstotko večje. Najbolj tragična ugotovitev lanskega obračuna pa je absurdno zmanjšana akumulacija. Ta je skorajda izginila iz finančnih obračunov organizacij združenega dela in je z 9,3 odstotka razporejenega dohodka ostala v obračunih za leto 1987 le zaradi nekritičnih revalorizacijskih obveznosti, ki se skrivajo v njej. Še leta 1984 je bil njen delež 23,4-odstoten. Ob tem velja poudariti še to, da bodo morali slovenski ozdi velik del (natančnih podatkov še ni) še tako skromne akumulacije »odpisati« v korist sklada federacije za razvoj nezadostno razvitih republik in pokrajin in združiti za razvoj gospodarske infrastrukture.

Kaj lahko se zgodi, da se bo slovensko gospodarstvo že jutri znašlo na seznamu nerazvitih. Uradni računi kažejo, da obnovitvena vlaganja tako strmo padajo, kot niso še nikoli doslej. Pri tem ne gre pozabiti, da imamo v Sloveniji najbolj dotrajana in odpisana osnovna sredstva in da je motiviranost slovenskega delavca za boljše gospodarjenje ob vsem tem ničeva. Realni osebni dohodki zaposlenih v gospodarstvu so lani zdrsili še za pet odstotkov, realne možnosti odločanja o pogojih za delo in rezultatih pa še veliko bolj.

Sašo Novak

Nova doktrina

Obisk generalnega sekretarja KP SZ Mihaila Sergejeviča Gorbačova in žene Raisa, kar je pač treba dodati, v Jugoslaviji lahko mirne duše imenujemo obisk desetletja. To lahko storimo iz vsaj dveh razlogov.

Ne pomnimo, kdaj je kakšen prijateljski in uradni obisk nekega tujega predstavnika v naši državi pomenil in izzval tolikšen medijski in politični dogodek v skorajda celotnem svetovnem tisku. Čez tisoč predstavnikov sedme sile je iz Jugoslavije poročalo o vsem, kar se je dogajalo v dneh obiska Gorbačova in ob njem. Samo za primerjavo povejmo, da je balkansko konferenco februarja v Beogradu spremljalo nekajkrat manj novinarjev, čeprav je bila tudi ta glede na Balkan, skorajda prvovrstna zunanje-politična senzacija.

Obisk Gorbačov v Jugoslaviji je imel – to kar smo sicer napovedali, zdaj pa že lahko tudi potrdimo – jugoslovansko – sovjetski in mednarodni pomen.

In zaradi vseh teh razlogov je seveda težko dati že zdaj celovito in zadovoljivo oceno. Na to, da bomo mapo o obisku Gorbačova v Jugoslaviji končali in pospravili, bo potrebno počakati, da se zbero in uredijo vtisi in analize, še posebej o pogovorih »na najvišji ravni«. In ne bodimo neskomrni, temeljito bo potrebno pregledati in oceniti vse, kar je bilo povedanega v pogovorih Gorbačova z vodstvi treh republik, ki jih je gost obiskal. Tako bo treba stopti seveda z vsem, kar se je dogajalo ob dvostranskih uradnih srečanjih, pri čemer kaže posebej omeniti govor Gorbačova v skupščini SFRJ, ker je bilo sploh prvič, da je kak prvi človek SZ govoril v jugoslovanskem parlamentu. Kot je bilo pričakovati, je Gorbačov v tem govoru, ki je bil mimogrede rečeno, za nekatere celo »višek« obiska, izkoristil za nove sovjetske pobude za nadaljevanje razorožitve v svetu. Hkrati pa povedal

pravzaprav vse tisto, kar smo mi z zadovoljstvom pričakovali in poslušali. Torej gre za doslej najdo slednejše priznanje krivičnega ravnanja SZ v času informbiroja z Jugoslavijo, uveljavitev odnosov med državama in ZK ter KP SZ po načelih beograjske in moskovske deklaracije in priznanje neuvrščenosti kot neblokoveškega, neodvisnega in globalnega dejavnika v mednarodni skupnosti.

Če bodo predloge Gorbačova nasprotnemu bloku za razorožitev gotovo še premelevali – iz pakta Nato že prihajajo prvi odzivi – pa je za vse, kar je Gorbačov rekel o »nas in naših odnosih z njimi« mogoče ugotoviti, da je bil njegov petdnevni nastop preizkus in potrdilo nove sovjetske filozofije in doktrine. To potuje navsezadnje njegova misel, da si želijo vsestranskega sodelovanja z Jugoslavijo, vendar nič manj in nič več kot sama Jugoslavija. Ta duh preveva tudi jugoslovansko-sovjetsko deklaracijo, ki je po mnenju večine zahodnih komentarjev najbolj »liberalna« deklaracija, ki jo je kdaj podpisala sovjetska stran. Pustimo ob strani vprašanje, zakaj smo sploh kaj podpisali, ker ZK že tri desetletja iz načelnih razlogov ne podpisuje dokumentov z drugimi političnimi organizacijami, ne glede na stopnjo podobnosti stališč. Hkrati so podpisali sporazum o gospodarskem, znanstvenotehnološkem in informacijskem sodelovanju do leta 2000.

Pa še nekaj velja takoj zabeležiti: Gorbačov je obiskal tudi SR Slovenijo in ni treba skrivati, da smo se tudi mi (Slovenija) znašli v središču svetovne pozornosti. In če se je mogoče ob zapisu neke ameriške novinarke, da je Slovenija največ, kar je mogoče doseči v političnem monizmu, rahlo nasmejniti, pa nam naslovi, kot so: Izložba socializma, Samozavest slovenskega vodstva, Svetovnega tehnološka raven in drugih v svetovnem tisku pravzaprav lahko kar godejo.

Bojan Požar

Obramba in samozaščita

Razprava na tiskovnem svetu RK SZDL o pisanju glasil o armadi, splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti je ob tem, ko je zavrnila nekatere članke, ker so žaljivi, zlonamerni in nestrokovni (Mladina in še nekatera občila) vseeno ugotovila, da slovenska množična občila tvorno pišejo o obrambi in samozaščiti ter oboroženih silah. Prevladalo je mnenje, da je še vedno treba doseči cilj, za katerega smo se zavzeli že pred leti, da naj bodo armada in vsi njeni dejavniki dejansko odprti za jasnost in da je treba pisati o vsem, razen o tistem, kar je izredno državna tajnost. Demokratičnejša družba ne bo stekla, če bo katerokoli področje ostalo zunaj delegatskih poti v skupščinskem sistemu in brez kvalificirane obravnave v množičnih občilih. Zato lahko pišemo tudi o jeziku v JLA, o novem vojaškem letalu, o izvozu orožja in še o čem, kar izhaja iz zasnovne podružbljanja obrambe in samozaščite.

Tiskovni svet je ugotovil, da premalo novinarjev in obramboslovcev polemizira v javnih glasilih in da ne polemizirajo niti s tezami, ki izvirajo iz nesprejemljivih izhodišč, ki žalijo borce NOV. V zvezi z specialno vojno je tiskovni svet menil, da novinarjem manjkajo temeljna znanja o tem, da pa je seveda treba dokazati trditve, da v javnih glasilih poteka specialna vojna proti JLA in socialistični Jugoslaviji. Razpravljalci so opozarjali tudi na to, da bi tisti, ki analizirajo prispevke o JLA, morali povedati, po katerih dejanskih ločnicah je vprašljiv ali celo sovražnih dvesto do štirideset tisoč članov o ljudski obrambi in JLA.

V uredništvih smo dolžni načenjati vsa vprašanja podružbljanja ljudske obrambe in družbene samozaščite ter tudi oboroženih sil in vojaške industrije. O vseh vprašanjih moramo dopuščati kritično, stokovno vendar kulturno pisanje, kar pomeni tudi dialoge različno mislečih. Vsaka kampanja pa je lahko škodljiva in to velja tudi za tisto, ki poteka v jugoslovanskih občilih in odnosu do Slovenije in slovenskega naroda zgolj zaradi nekaj člankov v nekaj glasnikih, ki so nesprejemljivi le zaradi žaljivega in nestrokovnega načina pisanja.

Franček Kavčič

Teze za partijske konference so umeščene v sedanjo jugoslovansko stvarnost

VELJA LE TISTA POLITIKA, KI ZAGOTAVLJA REZULTATE

Marx je bojda zapisal, da je vsak korak več vreden kot ducat programov. Za njegove jugoslovanske učence to spoznanje ne velja, kajti v osmih letih družbene krize so snovali programe, ukrepe in resolucije, koraka iz krize pa niso naredili, še več, omogočili celo njeno proglobitev. Ta drama, ki jo igrajo v precejšnji meri eni in isti igralci na političnem odru, prestavlja Jugoslavijo po nekaterih značilnostih, s katerimi »merimo« razvojno raven, iz Evrope v Afriko. V takšnih razmerah pripravljajo partijske konference na republiških in zvezni ravni. Nekako na sredi med dvema kongresoma bodo potekale, na njih pa bo bržkone prevladovalo vprašanje, kaj je narobe s partijo in ljudmi, da lepo zapisane kongresne listine ostajajo le papirji z gostobesednimi željami po odločnih korakih pri obračunavanju s krizo. Teze za konferenco so dobile zeleno luč za javno partijsko razpravo tudi na minuli seji CK ZKS, z dodatkom kajpak, da jih je treba skriti, napisati jasneje, da bi zmogle tudi mobilizirati ustvarjalno pamet, sprožiti potrebna strokovna in politična upravná in druga prizadevanja za izhod iz krize.

»Ni namreč več časa, da bi samo teoretično razmišljali,« je med drugim dejala Sonja Lokar. »V Sloveniji so komunisti prišli do tiste točke, ko morajo nastajanje lastne idejne strategije prenovne celotne družbe začeti takoj spreminjati v program postopnega razvoja.« Do mnogih ključnih vprašanj družbenega razvoja ima slovensko vodstvo zveze komunistov jasna idejna stališča, jasne opredelitve in začrtane poti takšne družbene preobrazbe, ki bo temeljila na sodobnem gospodarstvu, ki gradi s svojimi močmi, vendar ki je odprto v svet, in na takšni družbi, ki bo morala vsrkati v svoje gibanje vso ustvarjalnost ljudi in graditi na demokraciji in izvršni samoupravni poti. Slovenske teze za konferenco prinašajo svežino v oblikovanje takšnih političnih listin, vendar pa povedano resnici na ljubo, ravni, denimo, čebinskega manifesta niso dosegle. Zato tudi njihova mobilizacijska moč ne ustreza zahtevam časa, ki naravnost kliče po razmisleku, kako in kam iz krize, po

mobilizaciji ustvarjalne pameti in konkretnih delovnih operacijah za izhod iz krize. Vodstvo CK ZKS bo temu bržkone do konference moralo nameniti še nekaj časa in truda.

Teze za konference pa tudi razprava na seji CK ZKS so razkrile vso zapletenost družbenega trenutka. Razpravljalci so namenili največ pozornosti družbenogospodarski snovi z vsemi značilnostmi »dvoboja« med dvema zasnova razvoja – etastičnim in centralistično-administrativnim ter samoupravnim socialističnim –, čeprav bi pričakovali, da je prvi koncept po kongresih vendarle že nekoliko odmaknjen od družbene resničnosti. To zanika dogajanje v državi in predvsem ukrepanje pristojnih organov, »kajti z administrativnim centralističnim ukrepanjem, kot je dejal v uvodu Miloš Prosenec, sekretar predsedstva CK ZKS »vse preveč popuščamo nespособnim, neuspešnim in neodgovornim v poslovanju in gospodarjenju, kar vse teži k povprečju, odprtemu za

socializacijo izgub.« Prišli smo tako daleč, da lahko vsak pošlje državi račun za svojo nesposobnost in slabo delo, kar tudi ni čudno, če pa gospodarska politika izhaja iz prerazporejanja dohodka, ne pa iz njegovega ustvarjanja. V tem je tudi glavno leglo jugoslovanskega gospodarskega zla in kriza za se bo stopnjevala, če bo ubirali tista pota izhoda iz nje, po katerih smo vanjo zašli. Zato potrebujemo do cela nov program gospodarske in politične preobrazbe, v katerem bi morali biti opredeljeni nosilci naloge,

in roki. Herman Rigelnik je menil, da tak program mora temeljiti na idajah, ki jih vsebuje gradivo za konferenco ZKS, in se zavzel za uveljavitev trga blaga, storitev, kapitala in specifičnega trga delovne sile.

Pritegniti velja tudi njegovemu razmišljanju, da potrebujemo vzporedni socialni program na podjetniški ravni in na ravneh družbenopolitičnih skupnosti, kajti dosledna uresničitev tržnih meril bo zagotovo imela daljnosežne socialne posledice. V razpravi o gospodarskih razmerah so prevlado-

vali znani toni, kako iz krize, kar pa seveda ne more biti tisto videnje Jugoslavije, ki bi njen obstoj zagotavljala edino unitarna, centralno-birokratski državni ustroj. V taki državi je oblast, kot je dejal France Popit, skoncentrirana v birokratski in politokratski eliti, ki v imenu izmišljenega, interesno homogenega nacionalnega delavskega razreda razpolaga z vsemi naravnimi in drugimi viri, voluntaristično prerazporeja novo ustvarjeno vrednost, grobo manipulira z ljudmi, in, končno, to je država, v kateri morajo izginiti narodne in vse druge posebnosti, in sicer čim prej, tem boljše.

Razprava o ustavnih spremembah, predvsem pa o tako imenovanih napadih na JLA, je bila umirjena, vendar odločno izvenela v misel, da se ne da pripisovati slovenskemu narodu in ne njegovemu političnemu vrhu protiaradnega razpoloženja. Pravzaprav ostaja

Fužinski most

vprašanje, koliko smisla ima sploh izgubljati dragoceni čas s temi razpravami, kajti jedro vprašanja je prej ko slej gospodarstvo. »Nanjo se obeša ali iz nje izhaja vse drugo, tudi antisocializem in antikomunizem,« je dejal France Popit in nadaljeval: »Kljub temu te stvari, ti podatki, niso nepomembni. Tega se kaže zavedati in ravnati razumno, načelno in dosledno. To, kar se zdaj, točneje že dlje časa, dogaja, koliko resnično velja in šteje jugoslovanska in še posebej slovenska fronta socialističnih samoupravnih in demokratičnih predanih sil. Neukost ali sprenevedanje nista bila nikdar alibi, še najmanj pred zgodovino. To pot se ve, za kaj gre, in temu primerno moramo tudi ravnati.«

Če so teze za konferenco ustrezno umeščene v sedanje družbene razmere in se dosledno vsebinsko nagibljujejo v protiadministrativni socializem balkanskega kova, potlej bo na konferencah dovolj bržkone mogoče nazorno razbrati, na katerem bregu stoji kdo v prizadevanjih za izhod iz družbene krize. O odgovornosti je bilo na seji CK ZKS precej govora. Ostre kritike so letele na predsedstvo CK ZKJ in zvezno vlado, vendar pa je Milan Kučan med drugim dejal, da je potrebno biti dosleden in oceniti tudi delo in odgovornost delegatov v skupščinah, izvršnih svetov ter samega CK ZKS. Brez takšne doslednosti pri iskanju odgovornosti za neuresničevanje kongresnih sklepov in sprejetih stabilizacijskih programov, kar mora zadeti tudi nekatere kadrovske premike, na kar je opozarjal na zadnji seji jugoslovanskega CK tudi Vinko Hafner, ne bo preboja iz krize. Tudi ob pomoči mednarodnega denarnega sklada in njegovih inšpektorjev ne. Za jugoslovansko politiko so konference gotovo usodne, saj si starih napak in le zapisanih ciljev preobrazbe ni mogoče več privoščiti. Velja le tista politika, ki zagotavlja uspešno preobrazbo gospodarstva in družbe na samoupravnih socialističnih temeljih.

Marjan Horvat

Rešimo partijo pred papirji (ali narobe)

IZ ABSTRAKTNE IDEJE PRENOVE V DRUŽBENO GIBANJE

Pri nekem filozofu sem našel, da so na svetu samo tri stvari absolutne: prostor, čas in gibanje. Če se prav spomnim, je moža pobralo precej pred obdobjem nove Jugoslavije. Toda ko bi mu bilo dano, da bi ga doživel, bi moral priznati, da je še nekaj stvari, ki bi jih morali uvrstiti v absolutne kategorije.

Vzemimo demokratizacijo. Čeprav smo že od vojne najbolj demokratična družina, smo bili ves čas priča političnemu priganjstvu v smeri še večje demokratizacije in kdor tega ne pomni, lahko vidi zdaj, kako se naglo in ihtavo demokratiziramo, pa smo še kozmično daleč od demokracije. (Mogoče bo pa le držalo, kar je nekdo rekel: ene dežele so demokratizirane, druge pa se demokratizirajo!) A naša demokratizacija je neomejena in neustavljiva, tudi neodumljiva stvar. Je absolutna!

Pa vzemimo stabilizacijo. Če kdo misli, da so zadevo stuhtali Kraigher in njegova

komisija ter Milka Planinc in Branko Mikulić, se seveda na debelo moti. Če malo posplošim, bi lahko dejal, da že od začetka petdesetih let lovimo nekakšno gospodarsko trdnost (in seveda strukturno skladnost), vsekakor pa to velja za čas od konca petdesetih let naprej. S prvo (včasih smo rekli neuspešno), drugo in trtjo gospodarsko reformo smo se stabilizaciji toliko približali, da Mikulićevih reform sploh ni več možno prešteti. In ker v treh desetletjih nismo niti za milimeter ujeli stabilizacije in ker poznavalci zatrjujejo, da z našimi vnuki in pravniki (vsaj z vidika dolgov) ne bo nič drugače, menim, da je tudi stabilizacija brezmejná, nedoločljiva in nedoumljiva kategorija. (Nedoumljiva je vsaj po brezglavih potezah Mikulićeve gospodarske politike. A vsaka čast, če se hoče nekdo boriti do konca!)

Podobno je z zaupanjem in ugledom. Vzemimo za primer ugled zveze komuni-

stov. Že dolgo slišimo in beremo, da ugled zveze komunistov slabi. Dobro, razumem, da je njen ugled bil lahko tudi zelo velik, a da kar slabi in slabi, pa ga še vedno ni zmanjkalo, mi daje misliti o njegovi neizčrpnosti, da ne rečem kar absolutnosti...

Zdaj me je resno strah, da se nam bo v popolno absolutnost izpridila tudi tako imenovana prenova. Odveč je tukaj razglabljeti o smotnosti tega pojma. Sam bi sicer razmišljal tako, da običajno prenavljamo nekaj, kar je še vredno prenoviti. Do tu je vse v redu. A očitno je prenoviti tudi potrebno – in če smo tako presodili (da je potrebno in vredno namreč!), potem je treba pljuniti v roke in krepko poprijeti pri delu. In od tu naprej se začne skrb, ali vemo, kaj in kako prenavljati, ali imamo za to znanje, odločnost in ljudi ali pa smo nezanesljiv občutek, da je pač treba nekaj storiti, da se nam stvar ne bi sesula in pokopala še nas.

Z veliko modrovanja in teoretiziranja, z izpričevanjem dobre volje in menda trdnih namenov, z nenehnim določanjem ciljev in poti do njih ter ob vsem tem s stalnim opevanjem že same namere ne bomo ničesar kaj prida prenovili. Zdi se mi, da prenova lahko teče samo z otipljivimi in podjetnimi ukrepi, ki ne začno ob vsaki oviri ali dvomu vedno znova oklevati, spraševati, kdo bo užaljen, kdo prizadet... In takšnih ukrepov za zdaj ni kaj dosti videti.

Nemara je tako tudi zato, ker smo zlasti komunisti izgubili osebnost, odločnost in tudi pripravljenost na tveganje za pošteno stvar, pa zdaj kar čakamo, kaj nam bo naročeno od zgoraj, kaj in kako bo »požegnano«, kdaj bo prišlo takšno ali drugačno znamenje. Kajti če govorimo o prenovi (političnega) gibanja, to ne more biti stvar enega ali nekaj ljudi. Potrebno je, da se vanjo srčno, z znanjem, a tudi pogumom vržemo dobesedno vsi,

ki verjamemo, da je manj boleče prenoviti kot potopiti in nato začeti iz ruševin. Sam bi celo (po naših zgodovinskih izkušnjah pač) težko verjel v plodnost kakršnekoli preнове zgolj od zgoraj ali samo iz glave in rok ene ali dveh oseb.

Prenovo lahko »kategoriziramo« na nekaj ključnih področjih (sklopov), kar pa ni bistveno. Pomembno se mi zdi, ali bomo dosegli sproščenje in uveljavljanje brezštevilih zamisli in pobud, ali bomo iz nepredušnih kletk spustili na plano svoje misli in jim pustili, da se med sabo oplajajo, križajo, množijo in rodovitno odganjajo, ali pa bomo eno okostenelo šablono zamenjali z novo, z novim ideološkim modelom, ki bi ga spet topoumno in servilno siloma nategovali na življenje, ki pa je v svojem bistvu neulovljivo v kalupe ali pa enostavno ni nobeno življenje.

Zato bi sodil, da je treba iz abstraktne ideje prenovi narediti stvarno in v vseh pogledih neabsolutizirano (se pravi relativizirano!) stvarno, torej družbeno gibanje, ki bo iz sebe rojevalo vso ustvarjalno življenjsko moč in pestrost. Zamišljam si jo kot nekakšno novatorsko gibanje v zdravem podjetju, v katerem vsakdo smelo ponuja svojo misel in jo nihče ne zavrže, preden ni temelji-

to preizkušena...

Tako si prenovne zveze komunistov niti zamisliti ne morem brez odločne in takojšnje spremembe vsaj enega od razpasenih načinov dela. Nenehno česnamo o administriranju in papirnatih jalovosti, pa v zvezi komunistov še vedno nismo neizprosno zavrgli pošastnega papirnatega ustvarjanja, ki je posledica pogubno zmotnega prepričanja, da je vsaka izgovorjena beseda zgodovinska. Dokaz so mautski magnetogrami, zapisniki, informacije, poročila, ocene, analize (?), izvlečki, povzetki itd., ki spravljajo v obup administrativno-tehnično osebje, tratijo papir in devize za fotokopirno opremo, zapolnjujejo drag arhivski prostor ipd., v končni posledici pa obupno hromijo politično delo.

Prav zadovoljen bi bil, če bi me kdo prepričal, da na primer centralni komite ne more – če je treba, tudi tri dni – sedeti in razpravljati o kateremkoli resnem vprašanju, na koncu pa tisto, kar se je res dogovorilo, zapisati na dveh ali treh tipkanih straneh. Če mi bo kdo ponudil samo en dovolj tehten protiarargument, bom vzel besedo nazaj. Sicer naj bo to moj skromni prispevek k delčku dejanske prenovne.

Martin Ivanič

Predsedstvo sveta ZSJ sprejelo enotne podlage za aktivnost sindikatov ob prekinitvah dela

Na pol poti

Predsedstvo sveta ZSJ je v začetku marca sprejelo enotne podlage za delo organizacij in organov sindikatov v reševanju sporov, ki jih niso mogli rešiti po redni poti. O delovnem besedilu bo dokončno odločal svet ZSJ po javni razpravi, ki bo trajala do konca aprila. V naših sindikalnih organizacijah se vedno poteka javna razprava o osnutku stavkovnih pravil, ki jih je sprejelo predsedstvo slovenskih sindikatov. Ta pravila so bila tudi ena od podlag, zaradi katerih so se v zveznih sindikatih odločili pripraviti enotne podlage za ravnanje sindikata ob prekinitvah dela.

V zveznih sindikatih so se kljub drugačnim mnenjem iz Slovenije in od drugod odločili, da s pravili oziroma enotnimi usmeritvami ne bodo prehiteli ustave in zakona o združenem delu, kjer stavka še vedno ni priznana kot legalen način bojevanja delavcev za njihove pravice. Izhodišče njihove listine je zato izredni zbor, ki ga lahko skličejo tudi delavci in ki je zakonsko obdelan v spremembah zakona o združenem delu. Določbe iz tega dela listine v bistvu niso nič novega in so na ravni razmišljanja, ki so jih slovenski sindikalni delavci oblikovali pred dobrim letom.

V drugem delu listine so usmeritve, po katerih bi se naj ravnal sindikat ob prekinitvi dela. Izvršni odbor sindikata oziroma sindikalna konferenca sta najprej dolžna pomagati delavcem, da izrazijo svoje zahteve oziroma predloge, sindikalni organ v tozdu ali delovni organizaciji pa mora delovati za ustanovitev skupnega odbora, kot je opredeljen v spremembah zakona o združenem delu (ne pa stavkovnega odbora, kot so v pravila zapisali slovenski sindikati). Sindikat določiti tudi število članov skupnega odbora, vendar mora biti v njem najmanj polovica delavcev, ki so prekinili delo. Delavci, ki so že sami oblikovali dvoj odbor, imajo pravico, da iz te sestave določijo delegate v skupni odbor iz sestave svojega odbora. Zanimiva je tudi določba, po kateri delavci na predlog skupnega odbora sklenejo, da je prekinitev dela končana in da se bodo vrnil na delo.

Javna razprava o osnutku stavkovnih pravil slovenskega sindikata še ni končana. Osutek zveznih pravil, kot je pripravljen za javno razpravo (verjetno bistveno drugačna ne bodo tudi po javni razpravi), postavlja ob teh pravilih nekaj novih vprašanj, ki smo se jim v Sloveniji zavestno izognili. Osrednje smo že omenili, gre za možnost, da sindikat predpiše pravila ravnanja svojih organov, ki izhajajo iz dejstva, da so stavke pač že dobile domovinsko pravico in da ni osrednje vprašanje njihova legalizacija. Zvezni sindikati menijo, da je treba najprej spremeniti ustavo, zakon o združenem delu in statut ZSJ ter šele potem pripraviti stavkovna pravila.

Očitno je, da bo za enotna stališča do stavk oziroma prekinitvev dela, ki imajo podobne značilnosti v vsej Jugoslaviji, še veliko sestankov in novih osnutkov sindikalnih stavkovnih pravil, ki se jim sindikati ne morejo izogniti, če hočejo od sebe odvrti kritiko, da se ne bojujejo za samoupravne pravice in zahteve delavcev.

Franček Kavčič

Izjalovljen trud delavcev v gostinstvu in turizmu ob zgrešeni gospodarski politiki države

BIROKRACIJA DELI DELAVČEV KRUH PO SVOJIH PRAVILIH

Zahteve po ostrem zmanjšanju obremenitev gospodarstva po politično in statusno samostojnem sindikatu

● Proti sistemskim odločitvam, ki omogočajo nekaterim, da grešijo, medtem ko drugi plačujejo njihove račune

● Glavni in skupni sovražnik: birokracija

Na delovni in obenem volilni seji so se to pot sestali člani republiškega odbora sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije v Rogaški Slatini oziroma njenem prijetnem hotelu Savva. Po dobrodošlici domačinov so vsi, ki so prišli do besede, naravnost in brez dlake na jeziku izrazili mnenje, da so organizacije združenega dela gostinstva in turizma v vse bolj nezavidljivem položaju, saj zvezna vlada s svojimi ukrepi in zakoni sproti podira rezultate dela in onemogoča sleherni razvoj. Sredstev ni več niti za sproti, kaj šele za posodabljanje in širjenje zmogljivosti. Zato letos v Sloveniji ne bomo mogli tarnati, da glavne sezone nismo pričakali z veliko novega, temveč se moramo, hočeš nočeš, sprijazniti s tem, da nismo zgradili čisto nič.

Sicer pa je s svojim poročilom o »problematiki dela republiškega odbora« zadel žeblico na glavico predsednica odbora Barbara Vajda, ki je jedrnat in slikovito opozorila na vprašanja, ki najbolj žulijo delavce. Naj zato povzamemo le nekaj njenih misli:

»Pred dvema letoma smo si na skupščini zadali niz nalog. Bili smo optimisti, saj smo bili prepričani, da bomo kos nalogam. Žal je bil naš optimizem zaman. Ob popolnoma zgrešeni gospodarski politiki države se je naš trud povsem izjalovil. V kaotičnih razmerah gospodarjenja je ostalo malo časa za uspešno politično

delo. V ospredju je bil in je še vedno boj za preživetje. Turistično gospodarstvo še vedno nima statusa aktivnega izvoznika, stimulacije za izvoz turističnih storitev so po tri in večkrat manjše od nekaterih drugih. Kako vnaprej...? Prav je, da ostanejo pri nalogah, ki smo si jih zadali, čeprav pravega orožja na pravih mestih doslej nismo mogli uporabiti, saj nam sisteme ne nudi možnosti vplivanja in odločanja. O presežni vrednosti dela še vedno odloča birokracija, ki deli naš kruh po svojih pravilih. V tem sistemu »deli in vlada« je najkrajši konec potegnil delavec. Da bo mera polna, je tudi kriv, da še premalo ustvarja za požrešno birokracijo...«

Razprave o tem, ali so bile dosedanje metode dela sindikata uspešne ali ne, ali so obrodile zelene sadove ali so bile jalove, seveda ni bilo. Čemu neki. V »kaosu« in »popolnoma zgrešeni gospodarski politiki« ter nenehnem državnem spodnašanju vseh zdravih prizadevanj gospodarstva, so bili tudi najbolj bronamerni napor in kakovostno delo zaman. Zato so gostinci v Rogaški sprejeli nekaj sklepov, na katere ne nameravajo kar tako pozabiti. Naj jih naštejemo le nekaj:

● Povsod moramo biti proti sistemskim odločitvam, ki omogočajo, da nekateri grešijo, drugi pa plačujejo njihove račune. Borili se bomo proti socializaciji izgub in za odpravo lažne solidarnosti, ki pelje v lagodnost in neodgovorno ravnanje s sredstvi. Zagovarjamo tržno gospodarstvo in odprto ekonomsko politiko.

● Zahtevamo ostro zmanjšanje obremenitev go-

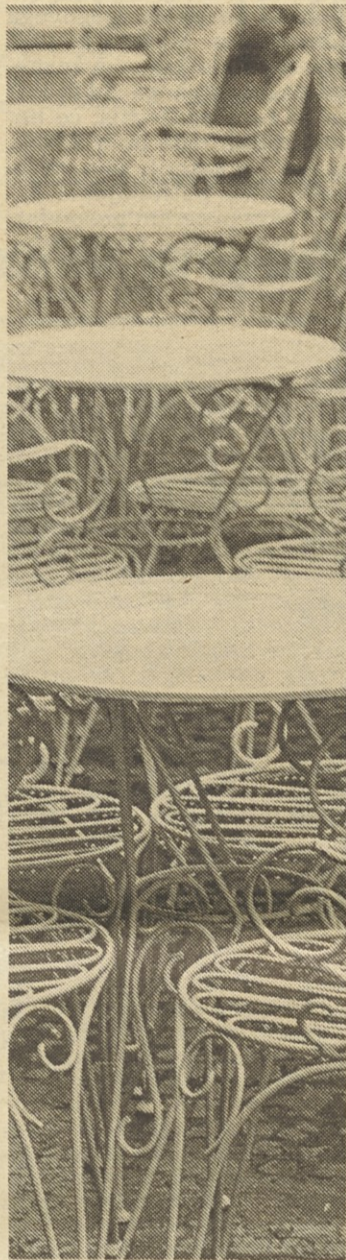
spodarstva, kajti nevzdržna in absurdna so nikoli minljive in nanovo se porajajoče pravice zajemanja iz dohodka gospodarstva. Hočemo, da bodo organizacije združenega dela same odločale o ustvarjenem dohodku in njegovi delitvi.

● Na vseh ravneh odločanja zahtevamo spremembe in odpravo predpisov, ki dajejo birokraciji, tudi sindikalni, možnost vplivanja in odločanja v imenu delavcev. Vsekakor je naš glavni in skupni sovražnik birokracija. Če želimo svoje zahteve uresničiti, moramo z njo opraviti in obenem preprečiti kroženje funkcionarjev in položaja na položaj, ne da bi pri tem posamezniki odgovarjali za svoje početje.

● Vsekakor potrebujemo politično in statusno samostojen sindikat dejavnosti z lastnim programom in svojjo politiko.

Še veliko pikrih smo slišali v Rogaški Slatini na račun struktur v naši ljubi domovini, ki vladajo in siromašijo združeno delo, ne da bi pri tem, če že ne zares, pa vsaj zaradi lepšega, prisluhnilo željam in potrebam združenega dela. Bilo je tudi veliko ostrih na račun ustavnih sprememb, stavkovnih pravil in podobnih stvari. Pa prihranimo še nekaj za prihodnjo številko našega tednika. Vsekakor pa moramo še to pot omeniti, da je bil za novega predsednika republiškega odbora izvoljen Marjan Bogovčič z Bleda za podpredsednika Marjan Veber z Jesenic, medtem ko bo delo sekretarja odbora konec poletja prevzel Mihajlo Zver iz Celja.

Andrej Ulaški

Letna seja republiškega odbora sindikata delavcev obrti Slovenije

BREZ MUJE SE ŠE ČEVELJ NE OBUJE

Tako je pozval nove sindikalne aktiviste Martin Murišič, ko se je v imenu na novo izvoljenih zahvalil za zaupanje, še posebej pa zaradi resnično težkega gospodarskega položaja, ki tudi obrti ni prizanesel.

Letna seja republiškega odbora sindikata delavcev obrti Slovenije je bila tokrat združena z dvodnevним seminarjem in je bila v sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici. Prvi dan so poslušali predavanje in razpravljali o delitvi po delu in rezultatih dela po zakonu, družbenem dogovoru in samoupravnem sporazumu ter o varstvu samoupravnih pravic delavcev in družbene lastnine. Sodelovanje udeležencev je pripomoglo k res uspešnemu delu.

Drugi dan pa so zjutraj poslušali predavanje in se pogovorili o predvidenih ustavnih spremembah, ki so bile tudi prva točka dnevnega

ga reda.

Poročilo o enoletnem delu republiškega odbora je prebral predsednik Jože Hadler, ki je med drugim poudaril, da so težave v gospodarstvu vplivale tudi na delo republiškega odbora. Vendar so bile naloge izpolnjene. Ostala pa je pomembna naloga, in sicer uskladitev in podpis novelirane kolektivne pogodbe, s katero urejajo pravice in obveznosti prek 28.000 delavcev, zaposlenih na področju samostojnega osebnega dela. To je še toliko bolj pereče, ker vse večje zaostajanje v razvoju, nedorečenosti in nedoslednosti v gospodarski politiki, pretirani normativizem, krepitev birokracije na račun samoupravne pobude ter vse večje motnje v družbeni reprodukciji zelo slabijo socialno varnost delavcev in njihovih družin.

Nato je govoril o težkih pogojih za poslovanje in te-

žavah pri uveljavljanju drobnega gospodarstva, o šibki spodbudi za vlaganje lastnih sredstev v proizvodne namene pa o davčni politiki, ki bi morala biti enotna za vse gospodarske subjekte, za združeno in samostojno osebno delo, in o pomoči nerazvitim, ki naj bo urejena po načelu oplajanja družbenih sredstev in ne le porabna prvina solidarnosti, kar prej mrtvi kot spodbuje delo in proizvodnjo.

Izpolnjevanje kolektivne pogodbe, s katero je že več kot dvanajst let uveljavljano tudi načelo delavčeve udeležbe v čistem dohodku obratovalnice – odvisno seveda od njegovih delovnih uspehov in prispevka k razvoju obratovalnice – v nekaterih občinah žal še zelo šepa, zato je tudi položaj teh delavcev slabši. Zato je pomembna naloga sindikatov, da s prizadevanjem vseh povsod zagotovijo enako-

pravnost delavcev v samostojnem osebnem delu z delavci v združenem delu, pa naj gre za delavčeve pravice ali obveznosti. Le v štirih slovenskih občinah (Cerknica, Postojna, Ilirska Bistrica in Ormož) še niso ustanovili osnovnih organizacij sindikata delavcev pri samostojnih obrtnikih, ki tod nimajo niti sklada za izobraževanje.

Za to so krivi občinski sveti zveze sindikatov in obrtna združenja.

Sejo so nadaljevali z razpravo o letošnjem delovnem načrtu republiškega odbora in izvolili tudi trinajst novih članov.

Za sekretarja so soglasno izvolili dosedanjega podpredsednika Martina Murišiča.

Letne seje se je udeležil tudi predsednik zveznega odbora komunalnega gospodarstva in obrti Jugoslavije Josip Kolar in republiški odbor pozval na sodelovanje v skupnih akcijah za izboljšanje družbeno ekonomskega, samoupravnega in sindikalnega položaja delavcev v obrti.

Remigij Noč

Letna seja občinskega sveta ZSS v Kranju

SEDANJE RAZMERE SO IZZIV ZA KREPITEV VLOGE SINDIKATA

Kljub številnim tegobam, s katerimi se spopadajo kranjski sindikalni delavci, je (zaradi nesklepčnosti prvega sklica ponovljena) letna seja občinskega sveta izzvenela v prepričanju, da položaj še ni popolnoma brezupen. Sedanje razmere pomenijo izziv, ki ga je treba sprejeti, če hočemo okrepiti vlogo sindikata v naši družbeni stvarnosti. K večji učinkovitosti, ki naj bi jo dosegli s spremenjenimi metodami in načini delovanja delavskega organizacijskega sistema, pa bo morda lahko pripomogla tudi gorenjska trma; slišali smo namreč, da ni prav, ker se zaradi togih mandatov uspešni sindikalni aktivisti, ne da bi sami hoteli, umikajo iz političnega dela.

Tako kot v večini občinskih sindikalnih organizacij so tudi v kranjski največ časa namenjali spremljanju stanja v organizacijah združenega dela in družbenih dejavnostih. Kranjsko gospodarstvo, ki je surovinsko in energetskega zelo intenzivno, obenem pa precej odvisno od uvoza, je močno občutilo udarce protinflacijskega programa in ukrepov zvezne vlade. Ti ukrepi namreč pomenijo prelivanje dohodka iz predelovalnih v bazične industrije. Zaradi padanja kupne moči prebivalstva se je zmanjšala tudi možnost prodaje na domačem trgu, zato so ozdi preusmerili prodajo izdelkov v izvoz. Kar 80 odstotkov kranjske industrije je izvozno usmerjene, pri tem pa se spopada z nestvarnimi določili deviznega zakona.

Poslabšan dohodkovni položaj kranjskega združenega dela je okrnil možnosti za nujno prenovo gospodarstva. Olja na ogenj so prilile še povečane obveznosti za solastno in skupno porabo, pa tudi dejstvo, da so morale organizacije združenega dela te občine dve tretjini ustvarjene akumulacije »odpisati« zaradi povečanih prispevkov v zvezni sklad za nerazvite. Obseg proizvodnje torej omejujejo manjša reprodukcijska sposobnost gospodarstva in zmanjšane možnosti za prodajo končnih izdelkov na domačem trgu, to pa pomeni tudi bistveno manjše možnosti za zaposlovanje novih delavcev in s tem povečanje števila brezposelnih. Kranjsko gospodarstvo za letošnje leto načrtuje negativno stopnjo rasti zaposlenih (2,6 odstotka), predvsem v velikih sistemih, kakršni so Iskrina Telematika, Tekstilindustrija in Sava pa predvidevata precejšnje zmanjševanje števila zapo-

slenih. Zato so v kranjskem sindikatu, kot je povedal dosedanji predsednik občinskega sveta Miha Rauter, močno zaskrbljeni in si obetajo nemalo dela, ko se bodo v naslednjem obdobju spopadali s težavami pri zaposlovanju mladih delavcev, ki bodo prišli iz šol. Toda izziv so sprejeli in vse pristojne organe v občini pa tudi republiške in zvezne sindikate pravočasno opozorili na zaplete, ki se bodo pojavili, če se reševanja ne bomo lotili takoj in na vseh ravneh. Možnosti so le v intenzivnem razvoju in preostroju gospodarstva, ki mora zagotoviti takšne programe, ki prinašajo dovolj dohodka za primerno življenjsko raven zaposlenih.

Kranjski sindikalni delavci pa so odločno proti zahtevam skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja po podaljšanju delovne dobe. To bi po njihovem mnenju še povečevalo težave v zaposlovanju, zlasti pa glasno opozarjajo na problem tekstilnih delavk, za katere je že sedanja delovna doba predolga.

Pomemben izziv za kranjske sindikaliste so tudi predložene ustavne spremembe. V razpravi o njih se zavzemajo za učinkovitejšo samoupravljanje, predvsem pa za uveljavljanje v ustavo že zapisanih pravic, ki jih je zvezna administracija tako okrnila, da delavci resnično ne odločajo o ničemer več. Zato se upirajo in stavke niso na Gorenjskem nič neobičajnega. Kot so povedali na seji občinskega sveta, se je njihovo število v primerjavi z letom 1986, ko jih je bilo 26, zmanjšalo. Lani so imeli deset prekinitev dela, v katerih je sodelovalo okoli 1500 delavcev. Očitno so izkušnje iz preteklosti vplivale na bolj učinkovito odziva-

nje sindikata, saj so kar v devetih primerih vodstva osnovnih organizacij takoj začela reševati temeljne vzroke za prekinitve dela in se skupaj z vodstvi delovnih organizacij začela pogovarjati s stavkajočimi. Zato so bile prekinitve krajše, pa tudi izgube dohodka ozdov, v katerih so stavkali, niso bile velike. Podobna ugotovitev velja za aktivnosti sindikata po stavkah; analizirali so vzroke zanje učinkovito spremljali uresničevanje nalog, s katerimi so se morali spoprijeti vodstveni delavci. Zlasti veliko naporov je v reševanje zapletov vložila sindikalna organizacija v Savi, predvsem ob stavki v lanskem decembru.

V Kranju so že lani pripravili osnutek družbenega dogovora o reševanju sporov v delovnih organizacijah in ga ponudili v pretres družbenemu pravobranilcu samoupravljanja, toda ta se glede njega doslej še ni odzval. To je bil pravzaprav njihov poskus stavkovnih pravil, na tista, ki jih predlagajo republiški sindikati, pa imajo vrsto pripomb. Vinko Potočnik iz Save na primer jih je ocenil kot preobsežna, predvsem pa protislova. Menil je, da sicer pomenijo korak naprej, vendar pa bo treba še marsikaj doreči. Tako na primer ni jasno, kako

bo delovala sindikalna organizacija, ko bo ugotovila, da so rešitve sicer za večino delavcev v delovni organizaciji sprejemljive, za neko manjšo skupino pa ne. Tak primer so v Savi že imeli. Zaradi skupine sto delavcev in povezanega proizvodnega procesa ni moglo delati skoraj tisoč delavcev.

Iskra Telematika

Na gospodarske rezultate kranjske občine v preteklem letu so v precejšnji meri vplivali poslovni rezultati v Iskri Telematiki. Poslabšane razmere, ki so se kazale v visoki izgubi, novi naložbi in tehnoloških presežkih zaposlenih, so zahtevale dejavno vključevanje v reševanje nakopičenih težav. Predsedstvo občinskega sveta ZSS je tekoče spremljalo položaj v tej delovni organizaciji in zahtevalo čimprejše in učinkovito ukrepanje ter sanacijo. Opozorilo je, da mora vodstvo ob preostroju proizvodnje oziroma odpravljanju nedonosenh programov, zagotoviti nove, nadomestne programe, ki bodo zaposlenim (v glavnem so to ženske) zagotavljali socialno in gmetno varnost. Na pobudo občinskega sindikata so v delovni organizaciji sklicali problemsko konferenco. Na njej so bila v ospredju vprašanja uresničevanja nalog in sprejetih sklepov ter sprejete usmeritve za sanacijo in konsolidacijo. Delavcem, katerih delo je postalo iz tehnoloških vzrokov nepotrebno (ne po njihovi krivdi), so obljubili preusmeritve, prekvalifikacijo za drugo delo oziroma prezaposlitev. Te obljube pa doslej še niso docela uresničili. Predvsem naj bi k uspešnemu izvajanju sanacije Telematike pripomogla združitev tozdev v enovito delovno organizacijo ob koncu lanskega leta, še vedno pa je negotovo, kakšna bo usoda delavcev, saj predvidevajo bistveno zmanjšanje števila zaposlenih.

Sindikata prometa in zvez

STROKOVNO USKLAJEVANJE INTERESOV

Značilnost dela sindikata prometa in zvez, namreč različnost interesov delavcev, ki so zaposleni v enajstih poddejavnostih in sindikalno organizirani v tem panožnem sindikatu, je bila povod za razmišljanja članov republiškega odbora, ki so sredi tega meseca ocenili delo v preteklih dveh letih in si začrtali pot naprej. Poleg delavcev, ki so zaposleni v dveh velikih sistemih, železnici in PTT, se v sindikatu prometa in zvez vključujejo še člani sindikata iz cestnega gospodarstva, cestnega prometa (tovorni, medkrajevni in krajevni potniški promet), blagovno-transportnih centrov, špedicij in žičnic pa Splošne plovbe Piran, Luke Koper, Letališče Brnik in Maribor ter letalskega prevoznika Adria Airways.

Težko je v sindikatu dejavnosti zagotoviti učinkovitost ob tako različnih interesih, pa vendarle ne gre prezreti dejstva, da se vsi zavestno dajejo, da morajo njihove zahteve prodrati v skupščinske klopi. Zato je potrebno podobno vprašanje povezovati. Eno takih področij so nedvomno prizadevanja zveznih organov za centralizacijo velikih sistemov, h katerim sodita železnica in PTT. V sindikatu dejavnosti jim ostro odločno nasprotujejo, saj tako železničarjem kot poštarjem onemogočajo samoupravno odločanje o pogojih za delo in rezultatih. Ti delavci pa po članstvu pomenijo skoraj polovico sindikata prometa in zvez.

Nakazane spremembe v 10. ustavnem dopolnilu naj bi jih postavile v vlogo izvrševalcev direktiv vlade. Pripombe na predloženo dopolnilo so sporočili ustavni komisiji, s svojimi stališči, ki so jih že nekajkrat ponovili, pa so nastopili v družbenem svetu, zveznem odboru sindikata dejavnosti pa tudi v republiškem komiteju za promet in zveze.

Železničarji, ki naj bi prevzeli vodilno vlogo v integralnem transportu, so nemočni pri poslovni politiki. Ne zmorejo denarja za naložbe, cen svojih storitev pa ne smejo povečevati. Pri tem velja poudariti, da slovenski železničarji dosegajo uspehe, ki so primerljivi z evropskimi. Zato si v panožnem sindikatu prizadevajo da deklarirana sprejeta načela gospodarske politike ne bi ostajala zgolj na papirju.

Podobne so njihove zahteve zastran položaja delavcev v cestnem gospodarstvu. Republiški odbor skuša prodreti za zahtevami po drugačni organiziranosti cestnega gospodarstva, saj je razdrobljeno in zato tudi veliko stane. Popolnoma se strinja z zahtevami družbe, da morajo zboljšati razmere na cestah, pri tem pa opozarja na številne nelogičnosti, od preskromnega bencinskega dinarja, nedorečenosti okoli amortizacije cest, investicijskega vzdrževanja novih cest do številnih »bogov« v podobi SIS za ceste, cestnih skupnosti in strokovnih služb, ki onemogočajo učinkovitost. Tem težavam se

Na letni seji so sindikalni aktivisti iz osnovnih organizacij namenili precej pikrih besed občinskim in republiškim sindikatom na račun njihove (ne)učinkovitosti. Nanašale so se na premajhno vlogo sindikata pri pomembnih odločitvah v ekonomski politiki. Logična posledica takega nezaupanja so v številnih organizacijah tudi reakcije na višino članarine, ki je namenjena za delovanje občinskih in republiških organov ZSS. Obenem pa v mnogih okoljih ugotavljajo, da bi bila za večjo učinkovitost sindikalnega dela potrebna tudi profesionalizacija sindikalistov, predvsem v večjih delovnih organizacijah.

Kranjski sindikalni delavci vidijo možnost za večjo učinkovitost sindikata predvsem v takem programu dela, ki ne bo preobsežen, kajti vsem načrtanim nalogam preprosto ne morejo biti kos. Zato so se odločili, da se bodo bolj ukvarjali predvsem z nekaterimi prednostnimi nalogami, ki so po besedah predsednika medobčinskega sveta za gorenjsko Branka Iskre pomembne zlasti zato, ker bodo delavcem zagotavljale normalno življenje, in boljše razmere za ves delavski razred. To pa pomeni, da ni odstopanja od samoupravnega socializma.

Za naloge se bodo morali seveda primerno usposobiti, predvsem pa bo potrebnih več živih stikov, med člani občinskega sveta in sindikalnim članstvom, kot je predlagal delegat iz Iskre-Telematike. Tako je menil tudi član predsedstva RS ZSS Jože Stegne, ki je kranjskim sindikalnim delavcem pojasnil široko pahljačo tem, s katerimi se je po kongresu ukvarjal slovenski sindikat. Toda žal članstvo kljub razvitim oblikam in metodam obveščanja stališča in usmeritve še vedno premalo pozna. Zato bi kazalo razmisliti o črpanju pobud za učinkovitejše delo tudi med članstvom na terenu.

Izzivov je torej veliko. Z njimi se bodo, kot so sklenili na letni seji, spopadli takoj. Občinskemu sindikalnemu svetu v Kranju bo v naslednjem mandatu predsedoval Jože Antolin, izvolili pa so tudi nekaj novih članov sveta, predsedstva in drugih organov občinskega sveta.

Za vse bo dela več kot dovolj. Sašo Novak

letov s tega letališča. Republiški odbor sindikata prometa in zvez podpira usmeritve, ki zagotavljajo smotrno gospodarjenje, zato v urejanje razmer na mariborskem letališču ne gre posegati zgolj zato, da bi zagotovili socialno in gmetno varnost delavcev.

Za delo panožnega sindikata so pomembne tudi povezave med republikami. Tako so v okviru stalne konference mest sodelovali pri pripravi in sprejetju samoupravnega sporazuma o urejanju mestnega prometa, s hrvaškimi sindikati pa so se nekajkrat posvetovali o težavah luk ladijskih prevoznikov. To so predvsem cene njihovih storitev, status mornarjev, devizni položaj, predlogi za razširjeno produkcijo in delovne razmere.

V sindikatu prometa in zvez že nekaj let zama opozarjajo na neopredeljen status žičničarjev, ki bi po njihovem mnenju bolj sodili v turistično infrastrukturo, torej v drug panožni sindikat, kjer bi lažje uveljavljali svoje interese. V slovenskih sindikatih pa je še nekaj takih nelogičnosti. Tako veliko voznikov avtobusov dela v turističnih agencijah pa voznikov tovornih vozil, ki združujejo delo v najrazličnejših dejavnostih, in zdravstvenih delavcev, ki delajo v železniškem gospodarstvu, sindikalno pa so povezani v prometu in zvezah.

Sicer pa bi morali v sindikatih, kot je poudaril sekretar sindikata prometa in zvez Hubert Lovša, čimprej ugotoviti, kdo koga zastopa, in panožnim sindikatom omogočiti, da bi prerasli v konstitutivno obliko delovanja, če hočemo doseči njihovo večjo učinkovitost.

Sašo Novak

DOBER ODZIV

V prejšnji številki Delavske enotnosti smo pisali o tem, kako revija Naša žena zbira najrazličnejše izdelke za otroke brez staršev, ki živijo v Mladinskem domu Malči Belič v Ljubljani. Zapisali smo tudi, da so se slovenska podjetja imenitno izkazala, saj so v skupnem znesku darovala kar za približno sedem novih milijonov dinarjev svojih proizvodov. Tako je 60 otrok, ki žive v tem domu, dobilo barvni televizor, prešite odeje, veliko blaga, puloverje, hlače, jopice, majice, obutev, šale, rokavice, torbice itd.

Kmalu po izidu Delavske enotnosti pa so nas poklicali še iz delovne organizacije UNIVERZALE DOMŽALE, industrije oblačil, in nam povedali, da bodo prav vsakemu otroku nekaj dali, in sicer tisto, kar najbolj potrebuje, na primer ali hlače, pulover, vetrovko ali pokrivalo.

Poklicale so nas tudi delavke tovarne JUB, kemične industrije iz Dola pri Ljubljani, in povedale, da so sklenile namesto daril za 8. marec, dan ženske, denar darovati otrokom brez staršev, in to 200.000 dinarjev.

Iz Mladinskega doma Malči Belič pa so sporočili, da jim je ISKRA AVTOMATIKA iz Ljubljane na njihov račun že nakazala 50.000 dinarjev.

Če ste v prejšnji številki Delavske enotnosti prezrli ziro račun Mladinskega doma Malči Belič, naj ga še enkrat zapišemo: 50101-603-50412 in pripišite: za otroke brez staršev. Pa še njihov naslov: Zavetiška 5, Ljubljana.

Neva Železnik

Kako dihajo sindikati v Šmarju pri Jelšah S POL PLJUČI

Te dni je pravzaprav vseeno, kam se napotiš na pomenek – prva tema so gotovo male volitve. Le pridih drugačnosti in že ljudi mine otopelost. Tako je bilo tudi z našim obiskom na občinskem svetu zveze sindikatov Šmarje pri Jelšah. Pogovarjali smo se s sekretarko Darinko Šuc-Lah (bolj molčečo) in predsednikom Ludvikom Kučišem.

»Temeljne kandidacijske konference so bile zdaj gotovo glavno družbenopolitično delo v občini. Na vseh, ki so bile pred odstopom Andreja Marinca, je bil ta prvak brez konkurence. Stvar se je popestrila šele po njegovem odstopu. Potem sta povedla Mojca Drčar Murko in Janez Stanovnik. Tudi razprave so postale bolj živahne. Lahko rečem, da so kar presegle pričakovanja. Vsipalo se je po dolgem in počez, ljudje so bentili čez funkcionarje, dali so si duška in udarili od občine pa do zveze.«

Iz razprave o stavkovnih pravilih v Iplasu

Na nedavni seji konference osnovnih organizacij zveze sindikatov v koprskem Iplasu so dokaj kritično spregovorili tudi o stavkovnih pravilih. Predlog pravil je po mnenju večine razpravljalcev preobsežen, predvsem pa za sindikalne aktiviste premalo uporaben. V Iplasu sindikalni organizaciji dvomijo, ko razmišljajo o možnostih, ki jih imajo, da bi pred stavko opravili vse aktivnosti, da bi jo lahko organizirali.

»Če sindikat mora organizirati stavko v primeru, ko odpovedo samoupravne poti za reševanje problemov, potem mora v skladu s svojo vlogo takoj sprožiti postopek za odpoklic delegatov v samoupravnih organih. Delegati v teh organih pač ne morejo sprejemati sklepov in stališč, ki so v nasprotju s stališči in mnenji delavcev, ki so jih izvolili. Zato menim, naj bi sindikat utrjeval možnosti za reševanje spornih zadev po samoupravni poti predvsem s krepitvijo odgovornosti za delo tako delegatov kot samoupravnih organov. Žal pa je vse več spornih zadev, ki motijo delavce in negirajo njihov samoupravni položaj, ki niso rešljive v samih organizacijah združenega dela, temveč so predvsem posledica različnih sprejetih ukrepov zunaj njih,« je menila Milojka Lahajnarjeva.

Nekateri člani konference pa so menili, da so pravila popolnoma nepotrebna. Tako je tovariš Tomažič zelo ostro reagiral na predlog: »Stavkali bomo sami proti sebi, torej so procesi samoupravnega odločanja floskule. Večina konfliktov nastaja zunaj ozdov, imamo krizo ekonomskega in družbenopolitičnega sistema. Sprašujem se, kdo je naš razredni sovražnik. Stavke smo dopuščali, dokler je šlo za zahteve po večjih plačah in odstopih direktorjev. Zato menim, da so predlagana pravila narejena predvsem zaradi strahu pred velikimi stavkami, ki bi lahko zrušile monopol oblasti. Zanima me, kakšen bo položaj sindikatov, ko bomo klicali na odgovornost birokrate, ki jih je v preteklih štiri-desetih letih kadrovala komunistična partija. Sprašujem se tudi, kako je mogoče, da s stavko lahko v treh urah rešimo vprašanje osebnih dohodkov, po samoupravni poti pa tega ne zmoremo. Pravila imajo omejen maneverski prostor, posameznih stavkovnih gibanj pa ni mogoče spravljati vanja.«

S. N.

Pri vsem tem udrihanju nas je zanimalo jedro – slišali smo, da so ljudje razširili tematiko in se lotili ustavnih sprememb. Da jih sicer potrebujemo, so menili, vsekakor pa ne takšnih, kot jih predlagajo. In glej ga, vrabca, približno isto (čeprav med vsticami) je prišlo na plan, ko smo pogovor vendarle zasukali k sindikatom in njihovi vlogi – ne le pri organiziranju temeljnih kandidacijskih konferenc.

Da »vlagajo največje napore v osebne dohodke in štandard delavcev«, je povedal predsednik: »Skušamo ne le zahtevati in kritizirati, ampak se vključevati v reorganizacije, sprejemanje novih, bolj donosnih programov...«

Sindikat poslušajo s figo v žepu

Kajpak smo povrtali, kako in kaj je s temi poskusi. Je sindikat sploh dovolj močan

in predvsem strokovno podkovan za kaj takega?

»Ravno prehaliti se ne moremo. Že to, da smo na nerazvitem območju, prinaša težave. Gmotno slab položaj kolektivov in slabi za služki, življenjski stroški pa nič nižji. Če stopite v Rogaško Slatino, boste videli, da je vse še dražje kot v Ljubljani (stopili smo in res je).«

Nas pa je zanimalo, kako kaže sindikalnim aktivistom, ko začno vodilnim v kolektivih govoriti o novih programih, preobrazbah.

»Posebnih odporov ni – rezultatov pa tudi ne. Saj veste, vsi ti intervencijski zakoni in sploh zvezna in druge administracije. Če ti zaradi rezervnega delčka stoji proizvodnja cele tovarne, že veste koliko je ura in kakšen je vpliv sindikata. Res se pa včasih zgodi tudi to, da sicer dobre predloge sindikata vodilni mirno poslušajo, zraven pa držijo figo v žepu.«

Nič (več) nikomur

Aha, češ, kaj boš ti iz sindikata... In potem tak aktivist pritarna k vam in vi, kot pravite, »vložite vse napore...«

»V dveh letih dela na tem položaju še nisem imel takšnega primera. Nihče še ni prišel na občinski svet s pritožbo, da ne more delovati. Res prihajajo delavci, a to so bolj primeri za našo pravno pomoč.«

Vrnili smo se na prej omenjena negodovanja čez funkcionarje in potem ukrepe, zakone... Kaj tu stori sindikat?«

»No, delavci najprej naslovijo kritike na vodstva svojih kolektivov. Res je bilo v teh razpravah slišati tudi neljube medklice na rovaš sindikatov, toda nezadovoljstvo in nezaupanje sta zdaj med ljudmi splošna. Nihče več nikomur nič ne verjame.«

Zaskrbelo nas je, da delavci ob vsej nejeveri niti svoji organizaciji ne verjamejo, ko mora vendar prva skrbeti za njihove interese. Pogovor je stekel od zgrešene kadrovske politike do škode, ki jo povzroča avtomatično »včlanjevanje« v sindikat:

»Ob vsem tem smo lahko še kar zadovoljni. Delavci vendarle čutijo pripadnost svoji organizaciji.«

Spet sindikalne knjižice

»Celo iz kolektivov, ki so se znašli v res kritičnem položaju, delavci niso bežali. Podstavili so hrbet, bili so pripravljene vse žrtvovati, da le izplavajo.«

Imeli smo dve podvprašanji – kam naj v tem nerazvitem območju sploh odidejo in koliko lahko pripadnost

firni enačimo s pripadnostjo sindikatu?

»Ja, to z nerazvitimi kraji je seveda tudi res. Drugače pa, glejte, nimamo izstopov iz sindikata. Kolikor vem, je bil en sam tak primer v osnovni šoli Boris Kidrič v Rogaški Slatini. Med delavci ni čutili odpora ali omalovaževanja sindikatov. Res pa odnos niha od okolja do okolja. Merilo je, koliko sindikat postori. Prej smo se menili o avtomatičnem članstvu. Mi smo na lanski letni seji sklenili, da vstop v sindikate naredimo manj formalen. Vsakega, ki se nanovo zaposli, bo treba povabiti, se z njim pogovoriti, mu marsikaj pojasniti. Bil je predlog tudi za članske knjižice, ki pa ga bo treba še doreči.«

Pomenek se je vrnil tudi na kadrovske politike slovenskih sindikatov. Kljub dobršni merici predsednikovih diplomatskih sposobnosti smo le slišali:

»Ni za pisat'«

»V naši občini lepo peljemo kadrovske aktivnosti v bazi, ljudje izbirajo med seboj predvsem takšne, ki so se prekalili v sindikalnem delu na več ravneh sindikalne organiziranosti. Med več evidentiranimi kandidati potem izbiramo funkcionarje po normalnih postopkih.«

Vprašali smo, če sta tudi naša sogovornika prišla na položaj po tej poti (in slišali, da ja) in še, kje in zakaj se takšen postopek prekine:

»Teoretično nikjer, praktično pa vemo, kako je. Pa o tem raje ne bi, ni za pisat.«

Vprašali smo, slišali tudi in šli naprej – k vlogi sindikatov, za katere je jasno, da morajo biti vselej na strani delavcev, k solidarnosti, enotnosti delavskega razreda, ki je je pre malo, k sestavi sindikalne organizacije, ki se z vsako stopnjo oddaljuje od delavcev. Višje je, bolj postaja del politoblastništva in manj delavska organizacija... Kljub temu pa sta tako sekretarka kot predsednik v zaključni besedi povedala, da časi res niso rožnati, da je ljudem prekipelo in da vzrokov za vedroglednost ni – toda verujeta in zaupata, da bo njuna organizacija našla notranjo moč in končno odigrala svoje veliko poslanstvo.

Vodijo nas napak izbrani

Kako je s to vedrogledostjo, smo se pozanimali še pri Maji Špes, predsednici IO sindikata na šmarski osnovni šoli:

»Teško je zdaj govoriti o tem, ko delavci nič več ne verjamejo, niti sindikatu ne. Enostavno se jim ni več moč lagati. Sindikat naj bi jim v prvi vrsti jamčil gmotno in socialno varnost, pa vemo, da tega ne zmore. Poskušamo z nedolgo od tega pljuvanimi sindikalnimi akcijami za posebne prodaje, ozimnice, oddih; pa kaj, ko ni denarja. Delitev sindikalne članarine ni primerna.«

Kakšen je položaj družbenih dejavnosti, veste. V naši občini je še bolj zaostren, ker je občinska politika kiksnila. Na sestankih se že oglašamo, a pravih odgovorov ni. Občinski sindikat je prešibak, da bi vplival na občinsko politiko.

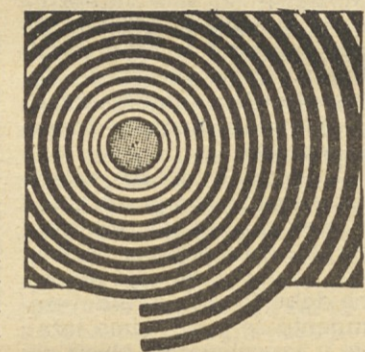
Nasploh velja, da nas vodijo napak izbrani ljudje. Zato politika ne opravlja tega, za kar jo imamo – da bi vodila stvari tako, da bi v miru delali in dobro živeli. Zato štrajki, izstopi, problemi s plačevanjem članarine... Upravičeno nezadovoljstvo skratka. Slovenska družba je neurejena, ljudje

zato apatični, sindikati pa pre malo slozni in borbeni, da bi kaj premaknili. To so pokazale tudi temeljne kandidacijske konference in razprave o ustavi. Ljudje sploh ne zaupajo, da bo imelo to početje kakšen smisel. Dodajte še nemoč pred vsemi temi pritiski iz Beograda in vse bo jasno. Ti se pa bori za delavca?! Na občinskem svetu te bodo postrani gledali, kako imaš zmerom dolg jezik, namesto da bi vse te dolge jezike kdo povezal in jim dal pravo moč.«

Molk boljši od laži – in zgovornejši tudi

Naslednji, najkrajši pomenek je stekel z Brankom Severjem, predsednikom sindikalne konference Bohorja, zaposlenim na žagi v Kozjem:

»Dvanajst let že delam v sindikatih. No, čisto odkrito – nekaj smo že naredili, posebnih čudežev pa ni. Ker družbe nismo gradili na poštenju, zaupanju. Če bi jo, ne bi imeli štrajkov. Ker jih imamo, se je treba vprašati, kdo je kriv. To delo pa se vselej konča s sklepi in stališči, namesto da bi se od tod začelo.«

ODMEVI

Vljudno prosimo, da v naslednji številki Delavske enotnosti v rubriki Odmevi objavite članek predsedstva Konference OO ZS in predsedstva Konference ZK ZC Celje, ki ga navajamo v nadaljevanju tega dopisa:

Izpuhtele milijarde, milijoni za zdravarje, osuplost in politična škoda...

Glede na posamezne članke v sredstvih javnega obveščanja, predvsem pa v Delavski enotnosti, ki se nanašajo na delo družbenopolitičnih organizacij v Zdravstvenem centru Celje, na našo neprisotnost, nedelavnost in neodzivanje na dogodke v Zdravstvenem centru Celje, objavljamo naslednje:

1. V družbenopolitičnih organizacijah Zdravstvenega centra Celje sproti ocenjujemo vse nepravilnosti, ki se pojavljajo v našem okolju, in se odzivamo nanje. Tako smo ravnali tudi ob objavah zadnjih nekaj člankov v sredstvih javnega obveščanja. Na sestankih smo zahtevali ugotavljanje morebitne odgovornosti služb oziroma posameznikov za zadeve v zvezi s kadrovskimi vprašanji (Boris Aleksovski, Romana Demšar, Rudi Peperko) in s sredstvi za posodobitev bolnišnice v Celju, zaradi katerih so na nas letele obtožbe.

2. Po razpletu vseh dogodkov in po obravnavanju ustreznih dokumentacije

In kaj mislite, kaj v tel razvalinah poštenja in z upanja pomeni sindikat. Povejte, kaj mislite o tem, kako vas delavci gledajo kot predsednika svoje sindikalne konference?

»Res, lagati nočem, drugače, pošteno odgovoriti pa ne znam. No, gotovo jim ne morem dati tega, kar pričakujete. Sicer pa tako in tako ne pričakujejo in to je naj slabše. So pač avtomatični člani nečesa, čemur sedaj zaupajo kaj dosti.«

Pravite, da jim ne morete dati. In kaj se zgodi, če stopite s tem problemom na občinski svet?

»Uh, kočljivo vprašanje. Pri tem se takoj nekam zadreš. Pa saj nek smisel mora imeti vse te aktivnosti, akcije, informacije... Neko morajo tudi delavci čutili, saj sicer bi šli ven. Treba pa se bo posvetovati tudi o sprejemanju v članstvo zveze sindikatov. To morajo biti prostovoljna odločitev vsakega.«

»No, pa sva se zmenila. Res bi pa takšen način sindikate prisilil, da bi se spreminili. Potem bi morali delavcem nekaj ponuditi in ljudje bi spet pridobili. S prazno slamo pa nič več.«

Ciril Brajca

ugotavljamo nekatere objektivne nedoslednosti pri upoštevanju določil družbenega dogovora o nadaljevanju posodobitve bolnišnice v Celju, in nedoslednosti pri pisanju posameznih zapisnikov IO odbora podpisnikov družbenega dogovora o nadaljevanju posodobitve bolnišnice Celje.

3. Tudi delavci Zdravstvenega centra Celje prispevamo z enodnevnim zaslužkom s prostovoljnimi prispevki in s pospešeno amortizacijo k posodobitvi bolnišnice, za to je razumljivo, da želimo zahtevamo racionalno in namensko uporabo navedenih sredstev.

4. Ugotavljamo, da zaradi navedenih objektivnih nedoslednosti ni bil oškodovan nihče, niti uporabniki zdravstvenih storitev – bolniki – niti izvajalci zdravstvenih storitev – zdravstveni delavci – niti vsi tisti, ki z dodatnimi sredstvi kakorkoli prispevamo za posodobitev bolnišnice v Celju. Dejstvo je, da nismo »ukradli nobenega dinarja od sredstev za posodobitev bolnišnice in da ga nismo nenaamensko uporabili, kot si nam to očita v vaših člankih.«

5. Posodobitvi bolnišnice Zdravstvenemu centru Celje in zdravstvenim delavcem ter tudi vsem tistim, ki so neposredno odgovorni za posodobitev bolnišnice v Celju, je bila povzročena velika škoda. Preprečil bi jo lahko en sam novinar, ki bi se oglasil pri družbenopolitičnih organizacijah Zdravstvenega centra Celje, da bi skupaj poiskali nepravilnosti. Toda posameznim pisem člankov je bilo laže neupravičeno in nepreverjeno očitati neprisotnost in nedelavnost družbenopolitičnih organizacij.

6. Delavska enotnost je glasilo Zveze sindikatov Slovenije, torej tudi nas, zdravstvenih delavcev v Celju, ki ne potrebujemo časopisa katerega bistveni namen ni bil s senzacionalnimi (neupravičenimi in neresničnimi) članki povečati svoj prodaje.

Predsednik predsedstva Konference ZK ZC Celje dr. Anton Homan, s. r.

Predsednik predsedstva konference OO ZS ZC Celje Andreja Cizec, dipl. ing. farm.

Deregulacija

NORME NE GOSPODARIJO, FUNKCIONARJI NE UPRAVLJAJO

Usodna je predvsem povezava norm in proizvodnje, je pojasnil zagrebški profesor ekonomije Branko Horvat ponovno, po četrtoletni objavi grafikona o korelaciji med pravnimi predpisi in industrijsko proizvodnjo, ki ga je izdelal v šestdesetih letih, ko je še delal v zveznem zavodu za planiranje. Gre le navidez za zaprašen dokument iz znanstvene preteklosti: kriza sedanjih, včerajšnjih in jutrišnjih dni priča, da podobne korelacije ostajajo.

Negativni tokovi v družbi, še bolj pa v gospodarstvu zlahka naredijo zmedo v političnih sestavih oblasti, ki potem ravna prav nasprotju z ekonomskimi zakonitostmi: na gospodarsko krizo se odziva z večjim normativnim pritiskom na gospodarstvo. Pretirani normativizem pa slabosti v gospodarstvu samo še povečuje. Vsaka nova norma je brca v nos gospodarstvenemu subjektu, ki se hrani najprej sam, potem pa prek svojih ustanov. To je: namesto tega, da bi vodje gospodarske politike z ekonomskimi sredstvi in vzvodi skušali obvladati vzroke za krizo, jih s silnim predpisovanjem še poglobljajo. Za normativno živahnostjo pa se skriva vedno ista politična struktura, ki ima vedno enak odnos do gospodarstva. Empirične in analitične raziskave so lahko le potrdile, da politična gospodarstva dejavnost doživlja svoj vrh vedno takrat, ko proizvodnja pada v prepad.

Ko že ni poznavanja zakonitosti socialistične proizvodnje in gospodarjenja, potem temeljne sistemske dokumente menjavajo pod vtisi hipnih psihoz, teh pa ni mogoče obvladovati drugače kot z vpisovanjem številnih kompromisov v norme. Prav zato se ekonomisti in politiki danes ne razumejo:

Mikuličeva vlada, denimo, trdi, da ne more spremeniti stanja v gospodarstvu zaradi ustavnih omejitev.

Normativni pritisk

Odrešitev vidi v spremembah ustave iz leta 1974, ki že sama po sebi pomeni neposredno regulacijo gospodarstva s psevdoekonomskimi formulacijami. Politična in gospodarska oblast torej z ustavnimi dopolnili nadaljuje logiko normativnih pritiskov na gospodarstvo. Ekonomisti pa se ogrevajo za »negativne amandmaje«: iz ustave naj bi črtali vse tisto, kar vanjo, po ustavni logiki, ne sodi.

Ni mogoče kar tako trditi, da gospodarstvo ni zaupalo politiki, vladi. Prav politični voluntarizem zadnjih let in petletk priča, da je bilo zaupanja, ki je ponudilo tudi neomejeno politično oblast, na pretek. V neznanju in paniki je pač mogoče predpisovati vse in karkoli, mogoče je razglasiti nekega Abdica za finančnega genija ali pa (čez čas) za vrhunskega gospodarstvenega kriminalca, čeprav je posledica njegovega početja kapljica v morje napak, ki jih dela, normira in prepisuje politični voluntarizem včerajšnjih in današnjih razsežnosti.

Ekonomisti pravijo, da pri nas reformiramo norme (in

reformo), ne pa odnosa do njih. Porabimo veliko časa in truda, da napišemo nov, reformirani sistem, ne dosežemo pa niti enega od ciljev, ki smo jih postavili. Najprej določimo in izvolimo človeka, potem mu dovolimo, da ustvarja programe, čeprav so vrsta neuspehov, ki smo jim priča. Nič se ne spremeni, saj izvoljenih ljudi ne moreš zamenjati zaradi slabih programov, ko pa jih nisi po programih niti izbral.

Potem si že ničkolikokrat v novi državi poznih srednjih let, rečemo: izhod iz očitne krize je treba iskati v zmanjšanju števila uradnikov, v reformi uprave. Vemo, da tri milijone in sedemsto tisoč delavcev v proizvodnji, ki peša, redi dva milijona in stotisoč uradnikov, funkcionarjev in režijev vseh vrst, ki jih je vedno več. Od skupnega števila zaposlenih (pogojno) je 37 odstotkov neproizvodnih delavcev, 20 odstotkov administracije je v gospodarstvu, vsa pa živi in dela združenega dela. Jasno.

In vendar gre pri tem razmišljanju za vsaj dve iluziji. Prva je iluzija o resničnih možnostih za transformacijo in posodobitev uprave, druga pa o načinu vodenja uprave. O prvi na kratko. Uprave ni mogoče samoupravno preoblikovati in posodobiti, če prej samoupravno ne transformiramo in ne posodobimo družbe v celoti. Druga iluzija je ta, da uprave ni mogoče spremeniti in zmanjšati z razglasi, s predpisi, spremembami ustave, zakonov itn. Podatek priča, da nas je uresničevanje prvega dela male delavske ustave (zakona o združenem

delu) stalo okoli tri tisoč kilometrov sodobne avtoceste. Tretja napaka je prepričanje ali prepričevanje, da je to mogoče narediti na sedanjih tehnoloških temeljih, s svinčnikom in papirjem. Četrta je kajpada neresna misel, da je mogoče posodobiti upravo v sedanjih gospodarskih razmerah.

Za udarno in profesionalno upravo

O drugi iluziji, kako voditi upravo, nekaj več. Povsod v svetu vedo, da je kakovost udarnega, profesionalnega upravnega jedra, bistvenega pomena za kakovost upravnega sistema. To je zato, ker ti ljudje, kakorkoli že o njih mislimo, govorimo in pišemo, odločilno vplivajo na bistvene odločitve, ki jih prelivam v zakone in resolucije.

Vemo pa, da sem sam gospodarski načrt, izobraževalna prenova, ekološki program, ena sama »jedra« lahko zaznamujejo kakovost življenja skupnosti za cela desetletja.

Pri nas takega, osrednjega, ključnega, profesionalnega jedra uprave nimamo. Tisto staro, predvojno in medvojno jedro je upravičeno pometla revolucija. Vendar smo štirideset let po tistem pozabljali ustvariti novo, nismo znali ustvariti kadrov, ki bi sedanji upravi zagotavljali kakovost. Vse kritične položaje, od vodij oddelkov do podsekretarjev in namestnikov predsednikov komitejev, smo spremenili v politične položaje. Vse te ljudi smo razglasili za politične funkcionarje in jih tudi štirideset let volili po politič-

nih merilih. Bolj kot pridnost, zagnanost, inteligenco, znanje in spomin smo vrednotili družbenopolitično angažiranost in moralno politično neoporečnost. Težava je le, da smo zadnji merili s pripadnostjo partiji in z verbalnimi izjavami kandidatov. Ljudje, ki se na stvari spoznajo, v zveznem sekretariatu za pravosodje povedo, da je partija, ki je na oblasti štirideset let, nujno zbrala v svojih vrstah tudi trop karieristov, priliznjencev, preračunljivcev, ki želijo svojo manjšo sposobnost prikriti s partijsko zagnanostjo. In tako so do funkcij, upravnih opravil, prišli ljudje, ki so predvsem neprofesionalci, ljudje, ki pridejo iz sindikatov v državno upravo, od tod pa v komite, v fronto, potem pa v diplomacijo, ljudje, ki jih ne zanima delo, ki ga opravljajo, ampak pot, po kateri gredo.

Preveč funkcionarjev v aparatu

V razvitih deželah sveta političnih funkcionarjev v upravnem aparatu navadno ni več kot 0,05 odstotka. Pri nas je takšnih ljudi 3,5 do 4 odstotke ali skoraj sedemdesetkrat več. Podatek kaže, da smo za funkcionarska mesta razglasili tudi upravna opravila, ki so delovna mesta za visokokvalificirane in izkušene upravne profesionalce.

Dandanes bi morali ustvariti jedro 1.500 profesionalcev (ob 300.000 članski upravi, četrto milijona v družbenopolitičnih skupnostih in 50.000 v sish), ljudi, ki bi opravili podiplomski študij

in ki bi jih izbrali na delovna mesta vodij oddelkov, namestnikov in pomočnikov, izključno po študijskem uspehu in znanju, ki bi jih pokazali na zaključnem izpitu, pravi prof. dr. Evgen Pusič, ki v zveznem sekretariatu za pravosodje vodi svet za upravo. Potem bi se kmalu pokazalo, da imajo zvezni organi precej širša pooblastila, kot jih uporabljajo: da imajo vse možnosti spremeljati in zahtevati uresničevanje zveznih predpisov. Tega ne počno in ne zmorejo preprosto zato, ker nimajo pravih ljudi na pravih mestih. Politiki, ki jih zdaj nadomeščajo, nimajo volje in ne znanja, da bi strpno, naporno, z občutkom za pravo mero, a temeljito gradili sistem vertikalnih vezi znotraj upravnih vej. Ko bi takšne ljudi imeli in ko bi te vezi zgradili, bi lahko šele sodili o tem, ali so in kje so predpisi pomanjkljivi, kje so ovire, kje jih je treba spremeniti in dopolniti in kako. In ne nazadnje: zmotno je prepričanje, da se je uprave mogoče odkrižati čez noč s predčasno upokojitvijo uradnikov. To bi ustvarilo le pooblaščenost, alimentirano kategorijo ugodnih pokojnin. Res bi preprost račun pokazal, da bi gospodarstvo privarčevalo v skladih za izplačila osebnih dohodkov, če bi odpustili denimo, dve tretjini uprave. A tudi kaže, da bi bilo denarja v teh skladih le za petino več, ta denar pa bi gospodarstvo plačalo tistim skladom in proračunom, ki bi upokojenim »belim ovratnikom« izplačevali pokojnine. Vse je konec koncev v združenem delu in iz njega. Ivan Vidic

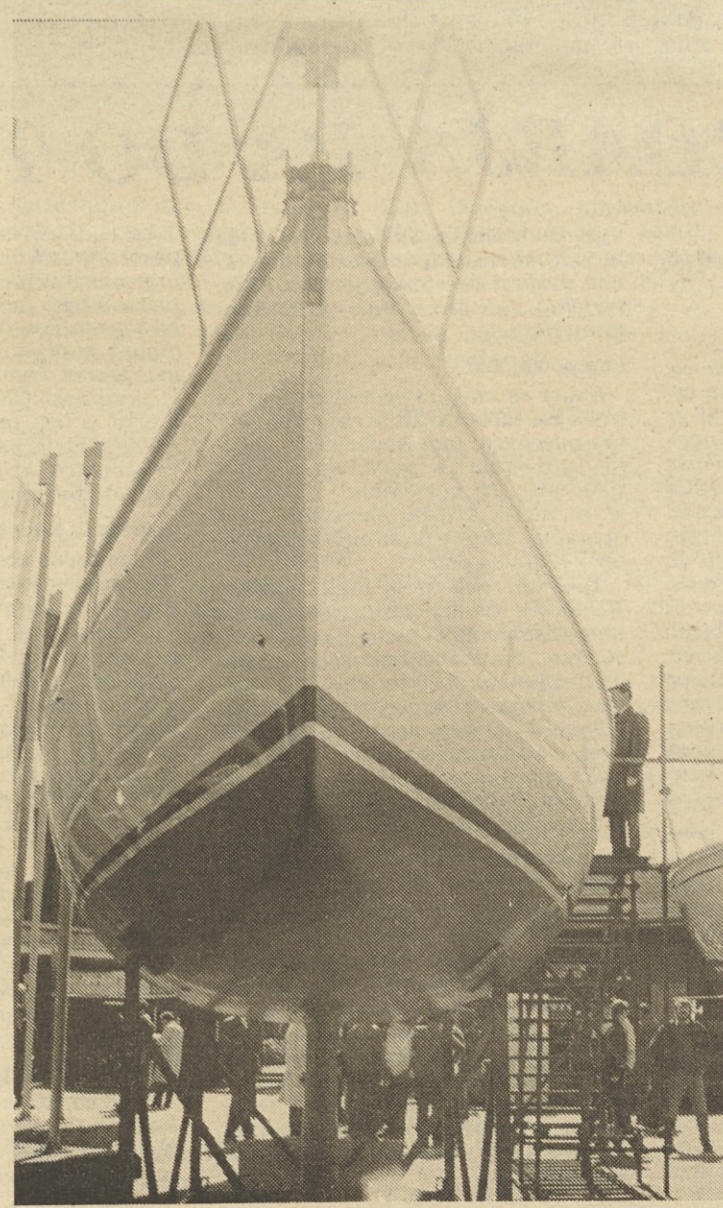
Mednarodni sejem Alpe-Adria

Draženje na ljubljanskem GR

Letošnjega 27. mednarodnega sejma Alpe-Adria na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani se je udeležilo kar 510 razstavljalcev iz Avstrije, Belgije, ČSSR, Danske, Francije, Italije, Japonske, Madžarske, Nizozemske, Švedske, Švice, Velike Britanije, ZR Nemčije, ZDA, ZSSR in seveda Jugoslavije. Prireditelji velikega sejma, ki je potrditev gospodarskega in političnega sodelovanja Avstrije, Italije in Jugoslavije, so tudi to pot Gospodarska zbornica Slovenije, Ljubljanska turistična zveza in Gospodarsko razstavišče.

Obiskovalcem naj bi predstavili predvsem izdelke za prosti čas, to je turizem, šport, rekreacijo, za najrazličnejše konjičke in podobno. Tu so bili še poseben salon kozmetike, razstavniki s prehrano za dom in velika morda dela postojanskega Mercatorja, šivalni in pletilni stroji, stanovanjske prikolicice, šotori, čolni, jadralske deske in ob vsem tem celo ličen komplet s čarovniškimi pripomočki. Ta je bil za dinarje celo takoj na prodaj in vrhu vsega tudi dosegljiv. Zanj je bilo potrebno odrediti le 6000 dinarjev. Še več kupcev pa si je pri istem prodajalcu privoščilo pripravo za izdelovanje bankovcev po 5 in 20 tisoč dinarjev. Bil je namreč zelo poceni, saj je stal le štiri jurje.

Tudi to pot so vzbujale največjo pozornost bele Elanove lepoticke. Največja jadrnica je bila dolga kar 13 metrov, njena cena pa... O njej raje ne pišemo. In zakaj jo potlej izdelujejo? Seve, predvsem za kupce onkraj meje. Sicer pa je bilo na sejmju takih stvari, ki si jih navadni državljani z navadnimi plačami lahko le ogledujemo, zato pa o njih toliko več premišljujemo, še zelo veliko. Marsikatero razstavljeno blago je vrhu vsega tudi naprodaj le onkraj državne meje, za lire, šilinge, marke... No, pa je bil sejem kljub temu lep. Poznavalci pravijo, da najlepši doslej. Skoraj ni bilo obiskovalca, ki ne bi našel kaj zase, četudi zvečine, žal, le za svoje oči. A. U.

NAPOVEDANO

PRIČAKOVANO

IZŠLO

NOVO

Miroslav Glas, Stanka Kukar, Marjan Simončič, Ivo Blčančič:

**SIVA
EKONOMIJA
V SVETU
IN V
JUGOSLAVIJI**

Zbirka Aktualna tema št. 49, založba
Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43.
Cena 18.000 din. Telefon 318-855, 320-403.

Prva jugoslovanska šola za management

POTREBUJEMO DIREKTORJE, KI ODLIČNO OBVLADAJO VEŠČINE VODENJA PODJETIJ

V SR Sloveniji imamo v primerjavi s drugimi republikami zelo slabo sestavo direktorjev. Po nekaterih podatkih ima v Bosni in Hercegovini 80 odstotkov direktorjev visoko strokovno izobrazbo, v Sloveniji pa le 45 odstotkov (32 odstotkov višjo, 20,5 odstotka srednjo in 2 odstotka manj kot srednjo izobrazbo). Še slabše je v skupnih službah, v katerih ima le 19 odstotkov delavcev višjo ali visokošolsko izobrazbo. Dodatna težava je, da tudi direktorji z visoko izobrazbo ne obvladujejo zahtevnega vodenja podjetij, da imajo premalo strokovnega znanja o finančnih, strateško-razvojnih, tehnoloških in drugih vidikih vodenja podjetja in da ne skrbijo za stalno svoje usposabljanje in dodatno izobraževanje sodelavcev. O tem, kakšne direktorje potrebujemo pri nas, katera znanja bi najbolj potrebovali in kaj je »socialistični management«, smo se pogovarjali z direktorico Centra za usposabljanje vodilnih delavcev v slovenskem gospodarstvu dr. Danico Purg.

● Brdo pri Kranju postaja središče usposabljanja jugoslovanskih direktorjev in njihovih sodelavcev za uspešnejše vodenje naših podjetij. Na kakšen način pa se loteva te pomembne in zahtevne naloge?

»Nekako tako kot drugod v svetu. Ko sem pred dvema letoma prevzela delo v Centru, sem si najprej ogledala nekaj podobnih šol v Evropi in njihove programe, se pogovarjala z našimi direktorji, poudarila prejšnjo zasnovano usposabljanja direktorjev. Tako se je počasi izluščil sedanj koncept šole, ki temelji na treh oblikah pridobivanja znanj: sedemtedenski seminar je namenjen mladim, perspektivnim kandidatom za vodilna delovna mesta, osemdnevni seminar imamo za vodilne delavce z večletnimi izkušnjami na vodilnem delovnem mestu, t. i. aktualni seminarji, ki se navadno nanašajo na ožji funkcionalni segment vodenja, pa so namenjeni poslovnim in drugim vodilnim delavcem, trajajo pa največ pet dni. Posebej bi izpostavila seminarje za direktorje z izkušnjami, ker je to neke vrste naša inovacija; prvih pet dni seminarja pripravi Center, drugi del, ki se odvija šele čez mesec dni, pa oblikujemo glede na želje seminaristov. Vsaka skupina ima torej drugačen program.«

● Ali imate za tako zahtevna predavanja ustrezne predavatelje?

»Marketinška, razvojno-strateška, finančno-računovodska in druga znanja dajejo slušateljem znani slovenski in drugi jugoslovanski profesorji, ki pa niso le teoretiki, ampak imajo tudi izkušnje z vodenjem poslovanja. O globalnih razvojnih težnjah in mednarodnem poslovanju, sodobnih težnjah v obvladovanju kakovosti v svetu, modelih sodobnega managementa, motivacije za uspešno vodenje in drugih zanimivih temah predavajo tudi tuji profesorji. Te pritegnemo predvsem za tista področja, ki so pri nas slabo razvita, predavanja pa so v angleškem ali nemškem jeziku. Nekateri slušatelji imajo z znanjem tujega jezika rahle težave, ki jih bodo morali odpraviti v okviru svojega podjetja. Tuji profesorji, ki jih vabimo iz Švice, ZRN, Anglije in od drugod, imajo velik ugled in slovijo kot strokovnjaki na tujih managerskih solah, tako da se od njih učimo tudi

sodobnih andragoških prijemov.«

● Kako pa tuji profesorji vedo, katere teme bi bile za naše direktorje in njihove sodelavce najbolj zanimive!

»Povabimo tiste strokovnjake, ki gojijo simpatije do Jugoslavije in so nam pripravljeni pomagati, da bi se izklopali iz razvojne krize. V ta namen že nekaj mesecev pred seminarjem obiščejo več naših podjetij, se pogovarjajo z direktorji, proučujejo poslovni in samoupravni proces in si ustvarjajo določeno mnenje, kje pri na škriplje. Na predavanju torej prihajajo pripravljeni in seznanjeni z našo družbeno in gospodarsko stvarnostjo.«

● Slišal sem, da so vaši seminarji zelo naporni, da trajajo od jutra do noči...

»Res je, usposabljanje traja ves dan. Začne se z jutranjo telovadbo pod vodstvom učitelja, konča pa z okroglo mizo okoli 23. ure. Ankete z dosedanjimi slušatelji so pokazale, da so slednji

s takšnim načinom dela zadovoljni, da jim program seminarjev ustreza in da je organizacija dela na ustrejni ravni. Slušatelji si želijo le še več dela v majhnih skupinah, več pogovorov z uspešnimi poslovnimi in več »receptov« za izhod iz krize, več napotil za uspešno delo.«

● Kakšna pa so pravzaprav predavanja? So slušatelji le poslušalci?

»Ko se pojavi tuji profesor, imamo vse organizira-

kasete, s katerimi popestri- mo učni proces.«

● Koliko izkušenih ali bodočih direktorjev pa je že poslušalo vaše seminarje?

»Lani je seminarska dejavnost potekala 215 dni, seminarje za perspektivne kandidate je obiskalo 32 udeležencev, osemdnevne seminarje za direktorje z večletnimi izkušnjami 110, aktualne seminarje pa 1069 udeležencev. Vendar bi rada poudarila, da naš namen ni

Direktorica Centra za usposabljanje vodilnih delavcev na Brdu pri Kranju

dr. Danica Purg je odločna in dinamična osebnost, ki že na prvi pogled daje vtis, da ve, kaj hoče. »Direktorico« šolo je sprejela za svojo ambicijo, se z njo povsem poistovetila in takšen odnos zahteva tudi od svojih osmih sodelavcev. Govori štiri tuje jezike, magistrirala in doktorirala je s temo o upravljanju delavcev v Franciji in Zahodni Nemčiji, o čemer je napisala dve knjigi in več člankov. Poleg zahtevnega dela v Centru opravlja še delo docentke pri predmetu teorija in praksa samoupravljanja na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani.

no, natančno strategijo. Udeleženci rešujejo številne naloge in se ne ganejo iz učilnic, medtem ko predavatelj takšen, aktiven način dela še ne gre povsem gladko od rok. Trudimo se, da predavatelji pripravijo čim več vaj, študij primerov uspešnega poslovanja podjetij in poslovnih iger. Teh nam manjka predvsem na računalniku. Številna predavanja smo posneli na video

količina, ampak kakovost usposabljanja. Zavedamo se, da bomo za strukturno in kvalitativno razvojno preobrazbo našega gospodarstva potrebovali vse več vrhunskih strokovnjakov, ki se morajo nenehno izpopolnjevati, da bi dozoreli v vrhunске poslovodne strokovnjake.«

● Kakšne direktorje pravzaprav potrebuje naše gospodarstvo?

»Mislim, da potrebujemo direktorje, ki bodo oboroženi z znanjem in izkušnjami vodenja podjetij, ki znajo delati z ljudmi, ki obvladajo psihologijo medčloveških odnosov, ki so sposobni reševati različne konflikte. In ki bodo znali svojo vizijo razvoja podjetja prenesti na sodelavce. Samo po sebi se razume, da se morajo direktorji modernih podjetij spoznati tudi na posel, da morajo imeti pregled nad tehnološkimi težnjami v svetu, da morajo znati sklepati mednarodne pogodbe in podobno. Seveda ne gre za to, da bi direktor vse to sam počel, ampak mora znati usklajevati delo sodelavcev. Ukvarjal naj bi se torej predvsem z razvojno strategijo, manj pa z vsakdanjimi malenkostmi, za katere naj bi skrbeli drugi.«

● Ali vaš Center in podjetja usposablja direktorje tako, kot ste pravkar opisali?

»Oboji se trudimo. V Centru stalno spreminjamo in posodabljammo programe usposabljanja direktorjev, jih prilagajamo nenehnim spremembam v tehnologiji proizvodnje in informacij v razvitem svetu. Zavedamo se, da izkušnje in znanja iz preteklosti ne zadostujejo več za obvladovanje sedanjosti in preteklosti, saj mednarodni gospodarski odnosi še nikoli prej niso tako močno vplivali na posamezna gospodarstva kot danes. Slušatelji zato dobivajo znanja o izvoznem trženju, javnem nastopanju in komuniciranju, sklepanju mednarodnih poslov. Težava v podjetjih pa je ta, da ustrezne službe načrtno ne spremljajo razvoja možnih vodilnih delavcev, da nimajo meril, kdo je »perspektiven« in kdo ni, da ne skrbijo za boljše znanje tujih jezikov, brez katerih ni mogoče biti uspešen v mednarodnem poslovanju in podobno.«

● V čem se Jugoslavlani ločimo od razvitih držav, kar zadeva delo direktorjev in njihov profil?

»V tujini firme načrtno usposabljaajo direktorje in druge zaposlene strokovnjake. Značilno za razviti svet

je, da se zaposleni praviloma popolnoma poistovetijo s svojim podjetjem in vizijo razvoja poslovnega sestava ter da se sami želijo nenehno izobraževati. Tega je pri nas še vse premalo, zato se v Centru trudimo, da bi permanentno izobraževanje postal eden od osnovnih kriterijev za ponovno izbiro nekoga za vodilno ali vodstveno dolžnost.«

● Strniva vse to. Kakšen bi bil idealni direktor v naših specifičnih družbenih razmerah?

»Idealni direktor mora imeti svojo vizijo, domišljijo, biti mora ustvarjalec v vseh pogledih, imeti mora analitične sposobnosti za reševanje najrazličnejših konfliktov v ožjem in širšem okolju, sodelavce mora znati spodbuditi k čimbolj zavzetemu delu, znati jih mora usmerjati. Idealni direktor mora torej biti močna osebnost in spiritus movens v podjetju, ljudje pa mu morajo zaupati kot avtoriteti znanja in človeku, ki si zna smotno razporediti delovni čas, ki ima človeški posluš za drobne težave sodelavcev...«

● Ali takšni direktorji v našem socialističnem managementu lahko uspevajo?

»Socialistični management ni nič drugega kot vodenje poslovnih procesov v pogojih samoupravljanja. Med našim in drugimi načini vodenja je veliko podobnosti, res pa je, da bi pri nas morali več samoupravnih postopkov zracionalizirati in dati večjo težo znanju in samostojnosti direktorja. Tudi pri nas mora imeti direktor svoj team, ki mora složno zagovarjati in izvajati poslovno politiko. Škoda je le, da je samoupravljanje pri nas premalo razvito in da pomeni v številnih okoljih le parolo in grešnega kozla za ekonomsko učinkovitost. Ne strinjam se s tistimi, ki tako gledajo na samoupravljanje. Zame je samoupravljanje naša prednost pred razvitim svetom, ki v večji participaciji delavcev pri upravljanju prav tako išče še neizkoriščene možnosti za večjo poslovno učinkovitost.«

Pogovarjal se je: Emil Lah

OD VARDARJA PA DO TRIGLAVA

Če hočeš nasprotniku pokazati zobe, je najboljši posmeh.

Prave ljudi na dobra mesta

Zadnje male volitve so postavile cel kup vprašanj, nekaj vsebinskih in nekaj za lase privlečenih. Ne da bi ga uvrščali v eno ali drugo skupino, omenimo vsaj eno, namreč ali naj bo član predsedstva SRS, zadolžen za kulturo in izobraževanje, tudi strokovnjak s tega področja. Dobro bi že bilo, če bi tak odnos ostal pravilo. Ljudje moji, ali sploh veste, kaj bi to pomenilo? Pomenilo bi, na primer, da policaj ne bi nikdar vodil sindikatov. Vodil bi jih lahko le prekaljen sindikalni delavec, partijski funkcionar bi delal kariero v svoji organizaciji, izvršni svet bi imel na čelu preverjenega gospodarstvenika, politolog ne bi postal minister za zdravstvo, šolnik ne minister za kmetijstvo in morda bi SZDL načeloval celo nepartijec?

Zakaj Gorbačov ni šel na kmetijo

Slišati je bilo precej razlag, zakaj Gorbačov ni »utegnil« obiskati uspešnega zasebnega kmeta na Gorenjskem. Jaz pa sploh ne vidim potrebe, zakaj bi ga, saj mu mora biti vendar že vse jasno. V njegovi velikanski domovini je namreč vsa zemlja podržavljena. V zasebni lasti je le dva odstotka obdelovalne zemlje, ki ji pravimo ohišnice. A glej ga šmenta! Na teh krpicah pridelajo kar trideset odstotkov v Sovjetski zvezi pridelane hrane! Če dodamo carsko Rusijo, svetovnega prvaka

v izvozu hrane, in Sovjetsko zvezo, ki je tudi rekorderka (v uvozu hrane) in ima dvakrat več traktorjev kot ZDA, verjetno tudi sami vemo, v katerem grmu tiči zajec.

Lop po zajčku

Kadar se zajec zavleče v grm, ga je treba pač izbežati. To je sicer bolj lovška miselnost, toda kadar velja, velja. Če jagri grejo na zajca, se še grmu slabo piše. Ni pomembno, koliko jih je, ni važno, kakšno kanonado bodo uporabili. Tudi če razstreljijo vse grme, zajec mora na plan.

Tako so rekli in se lotili Mladine, Politika z »novim protirevolucionarnim nastopom, pohodom proti socializmu«, Slobodna Dalmacija z »kdo jemlje armadi dušo in telo« in s »teksti, s katerimi bi se gotovo strinjal sam Göbbels« in tako naprej in tako naprej... Ilustrovana politika se še najbolj zgraža nad molkom najvišjega vodstva Slovenije in pravi, da postaja ta molk že nevarno glasen.

Od nevarnega molka v nevarne besede

Tudi meni se zdi več kot nevaren. Ni namreč dolgo tega, ko so mladi pisali nežna pisma Milanu Kučanu, naj jih vendar ne pusti na cedilu in naj ne gre za jugoslovanskega zunanjskega ministra. In Milan Kučan, doslej nevarno molčeč (?), je spregovoril. Novosadski Dnevnik je zapel hvalo njegovi izjavi, da »to ni noben dialog, temveč boj za oblast, to je nastopanje, ki pozornost Jugoslavije odvrta od bistvenih vprašanj...«

Le nad tem si še belim glavo, ali pozornost od bistvenih vprašanj speljuje nekaj vrstic, ki so sicer v splošni hysteriji tako prestrašile ljubljanskega javnega tožilca, da je zaplenil celo Mladino (k sreči je bilo sodišče bolj trezno in jo je spet dovolilo), ali pa bolj speljuje pozornost CK ZKJ, ki se mu zdi vredno o tem razpravljati ure in ure. Ali ne speljuje pozornosti vsa ta poplava gnojnice, ki pljuska iz vseh forumov in vseh glasilov po Jugoslaviji.

Sovražnik kot zaveznik

To je pač ta prekleti cinizem, v katerem je naš sistem dosegel že pravcato mojstrstvo. Imaš dve struji, ena je za več demokracije in druga za trdo roko. Ker se v vseh deklaracijah tako glasno izrekamo za demokracijo, je kajpak težko naravnost priznati, da gre pravzaprav za demagogijo, zaslepljujočo laž. Ko to zavzemanje za več svobode doseže mejo, ko se zatrese naša oblast (ki se ji, spet v deklaracijah, sicer odrekamo), je pri roki vendarle čudovit recept: borci za demokracijo izzivajo borce za trdo roko. Mi smo sicer za demokracijo, a da bi ne razjezili trdokorcev (kar objektivno ogroža demokracijo), bomo raje utišali prve. Seveda to kompromisarstvo ne vodi drugam kot v kronično pomanjkanje demokracije, toda izgovor je tu, mi smo si umili roke.

Da so le tožilci pokončni

Z besedami je res hudič. Komaj ti Jože Smole začne zmerjati z veleizdajalci, se že najdejo takšni, ki ga hote ali nehote narobe razumejo. Denimo Mar-

ko Petrovič v Delu. Pravi, da je zadnji čas in da ga je prav Smole opogumil: »Vsi, ki so mene, moje otroke, vnuke in najbrž še pravnuke zadolžili tako, da bomo z obrestmi plačali kar 100 milijard dolarjev dolgov, so narodni (vele)izdajalci...« Veš kaj, Marko! Ali res nisi opazil, da smo veleizdajalca že določili? To je vendar mož, ki pravi, naj nam posojil ne dajejo več! Ti pa stvar takole samovoljno sučeš in hkrati še pozivaš zveznega in vse druge tožilce, naj začnejo pregon proti tistim, ki so nas zadolžili?!

Groza! Zdaj, ko se tožilci s tako mu-ko otepajo z Mladino, si nekdo privoščiči nov pritisk na njihovo samostojnost. Še dobro, da so tako pokončni! Kakšen Marko bi jih sicer res znal pritisniti ob zid. Pa s kakšnim premetenim orožjem, kar Smoleta si sposodi!

Skrb za delavce

Sploh je to orožje čudna reč. Poglejmo spet v Delo: »Zakon prepoveduje prodajo ali posredovanje vojaškega materiala državam, ki se vojskujejo, in državam, kjer kupljeno orožje služi avtoritarnim režimom za kršenje človekovih pravic. Tako si bo vsaka država dvakrat premislila, preden bo kupila orožje od nas, saj ji med oboroženim konfliktom ne smemo dobavljati niti streliva niti nadomestnih delov...«

Kar brez strahu. Tako butast zakon so sprejeli k sreči Avstrijci. Zdaj pa imajo, ko jim zakon ogroža delovna mesta v oboroževalni industriji. Znamo pa mi že boljše poskrbeti za delavce.

Ciril Brajer

Kdo pokopava še lani najboljši Golfturistov tozda

LE KDO TIČI ZADAJ

To, kar se je sicer že nekaj mesecev kuhalo v Golfturistovem tozdu Turizem in rent a car in izbruhnilo včeraj v predlogu za prisilno upravo, je z eno besedo – tragiko-medija. Prav v času, ko je svetovna turistična borza v pravi vojni za sezono, se je nam posrečilo to turistično organizacijo zdrobiti v prah. Vrsta člankov v Dnevniku, nekaj malega pisanja v Delu, družbeni pravobranilec samoupravljanja, policija in še kdo pa je kolektiv pokopan!

Je res? No, vse so storili, da bi bil. Delavci se pa še ne dajo. Ker so jih popljuvali tako v tisku in gradivih kot na sejah, imamo to v prizadevanjih za objektivni novinarski prijem za eno plat medalje. Drugi smo prisluhnili na sestanku v sredo, ko so se zbrali predstavniki vseh poslovalnic in komercialnih enot tega tozda.

Poskusimo na kratko opisati bistvo zgodbe. V lanskem devetmesečju še zgledni tozda Golfturista je imel na koncu leta 140 milijonov dinarjev izgube. Lep del so jo pokrili sami, 80 milijonov pa s pomočjo sestavljene organizacije Integral in nekaj malega je primaknila delovna organizacija Golfturist. Osebnih dohodkov so zdrknili na povprečje 270 tisočakov...

Čudne sile

Ta alarm je večino zdramil in zagnali so se v prizadevanja za prodornejšo poslovanje. A ne vsi. Leteti so začeli očitki, da je direktor nespodoben urediti razmere, da prekoračuje pooblastila, poskočil je direktor delovne organizacije Milan Grželj in tisk je zabeležil njegovo izjavo: Tozda že štiri mesece ne ustvarja dohodka, kar še povečuje izgubo. Ne drži, da ima direktor tozda Srečko Čož podporo delavcev, na katero se sklicuje. Izgubo jim je pokrila delovna organizacija...

Kajpak so se vmešale zunanje sile. Namesto prizadevanj za dohodek so se začele razčlemba, sestanki, zaslišanja, rovarjenja... O razčlembah je Srečko Čož povedal tole: »Številke zdaj jasno dokazujejo, da so skoraj vse naše enote dobro delale in predvsem ustvarile dobre pogoje za razmah. Predvsem oddelki zunaj Ljubljane se lahko pohvalijo, čeprav delajo v bistveno težjih razmerah kot ljubljanski. Prav ljubljanska enota pa je največja poslovna katastrofa. In prav ti ljudje, ki si v dveh mesecih niso zaslužili denarja za eno samčato mesečno plačo enega delavca, so v kolektiv zabili klin. Njihove spletke so pripeljale tako daleč, da smo se namesto s poslovanjem nekaj mesecev bodli z UJV, devizno inspekcijo, pravobranilcem, SDK, občinskim komitejem ZK, sindikati...«

Nedosledne obtožbe

»UJV je po treh mesecih brskanja in zasliševanja ljudi prišla do treh stvari, ki jim komaj lahko rečemo gospodarski prestopki, nikakor pa ni bilo govora ne o gospodarskem kriminalu, kaj šele o osebnem okoriščanju kogar koli. Skratka, iz vse te silne akcije se je rodil ništerc. Kar je skuhal družbeni pravobranilec samoupravljanja Viktor Leskošek, je prava godlja. Izvršnemu svetu ljubljanske občine Center je dajal napačne podatke o naši izgubi. Najprej je mahal s številko 490 milijonov, ki je potem skopnela

na 140 milijonov in od tega le 80 milijonov nepokrite. Potem nam je ovrigel vse sklepe delavskega sveta od 30. 1., češ da mu je takrat potekel mandat in da nismo izvolili novega. Datum je spet popravil na 15. 2. in ostal gluha za naše dokaze. Končno je postal tudi slep, saj na zapisniku ustnovitvene seje delavskega sveta jasno piše datum – 19. 3. 1986. Seveda smo se pripravljali na volitve na nov delavski svet do tega datuma letos. In to so le bistvene pripombe na pravobranilčevo delo.

Takšni, prepričani smo, nezakoniti posegi so s pomočjo posameznikov v tozdu, ki so bojkotirali vsak poskus urejanja razmer, vse še poslabšali. Sam sem že pred

pooblastil in svetujejo tudi zasebno tožbo. Blago rečeno, ravnal je neobjektivno in pristransko.

Izvršni svet je prisluhnil podtikanjem in skupščini predlagal ukrep – in hkrati organ, v katerem naj bi sedela dva človeka iz Kompassa, organizacije, ki že dolgo kaže željo pogoltniti našo organizacijo.

Saj se ne bi čudil, če bi mi stali in čakali križem rok. Pa ne le, da je večina naših enot uspela zasnovati zelo obetavne programe, predlagali smo tudi interne ukrepe, kot neke vrste interni sanacijski organi pripravljena pomagati skupina strokovnjakov iz Integrala – SAP, ki nam je že doslej več kot pomagal in je še naprej tovariški... Vse mu temu tako ni mogoče reči drugega kot umazana igra.

»Ukrep? Odhajam!«

Predstavnika ljubljanske enote, okrivljene za klin in sicer zdravem kolektivu in dokazano poslovno najslabše,

poleg direktorja verjetno doživel najhujše pritiske. Ta klin iz ljubljanske enote se je zdaj tako razrasel, da ne vidim rešitve. Še posebej ne v DO Golfturist in poudarjeno ne pod prisilno upravo. Saj smo delovno organizacijo skušali vključiti v svoja prizadevanja a zaman. Direktor Milan Grželj me je javno zmerjal z lažnivcem zaradi stvari, ki so že čez mesec dni na laž postavile njega. Zdaj več kot očitno uživa na pogrebu, ki mu je sam pripomogel. Pa smo bili še lani najboljše temeljna organizacija!

Osnovna organizacija ZK se je več kot trudila, in sicer tudi pri ekonomskih odnosih. Ko smo najbolj potrebovali pomoč občinskega komiteja, so bili gluhi. Zdaj lahko mirno eno osnovno organizacijo izbrišejo s svojega seznama. Ni je več in mene tudi ne v tozdu, če bo prišlo do neupravičenega ukrepa. Pravobranilec se je vedel kot podaljšana roka neke skrivnostne umazane politike in ne kot strokov-

časom ponudil odstop zaradi zdravstvenih vzrokov, pripravili smo ukrepe za sanacijo, pomagal nam je sozd Integral in še predvsem SAP, perspektiva se je jasnila, a zaman. Čeprav vemo, da zakon pred ukrepom družbenega varstva dopušča celo vrsto stopenj poskusa rešitve, so za nas v dveh tednih pripravili konec. Prepričan sem namreč, da je ukrep družbenega varstva za turistično organizacijo konec.

Ali bo sedel pravobranilec na zatožno klop

»Lahko rečem, da greza maščevanje. Maščuje se direktor delovne organizacije, saj ga ta tozda ob izvolitvi ni podprl. Tako se vedejo tudi posamezniki pri nas, ki so po delu, poslovnih rezultatih in vedenju najslabši delavci. Nekdo, ki so ga pijanega nosili s sestanka, uspe s sorodstvenimi vezmi blatiti ves kolektiv v javnosti. Do konca se bom boril, da do ukrepa ne bo prišlo, saj so zadaj očitno prevelike svinjarije.

Vse je prišlo tako daleč, da bodo pravniiki javnemu tožilcu ovadili pravobranilca zaradi prekoračitve

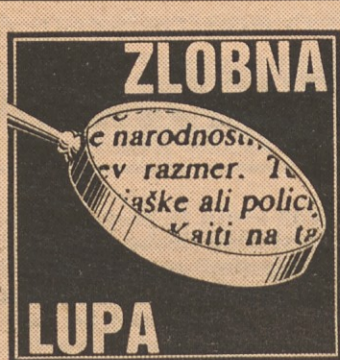
na sestanek ni bilo. So se pa oglasili iz vseh drugih enot.

Pavel Domitrica je bil najbolj hud: »Povsem jasno je, da so nas potopili nedelavci, in to pod parolo nedemokracije. Če je direktorju sploh mogoče kaj očitati, je to prav prevelik posluš za demokracijo. Kako si drznejo takšni pridaniči pisariti, in to v imenu delavcev, torej tudi v mojem?! Ukrep je zame materialni in moralni poraz. V 15 dneh so si drznili pokopati firmo! Če do ukrepa res pride, mene ne bo več tu. Mirno lahko trdim, da bodo donosni in obetavni posli v Beogradu in Kruševcu šli po zlu. Pri tem pa mene ne bo zraven.«

Jelka Lavrenčič: »Šele pol leta sem tu, a lahko rečem, da je vse vloženo delo v inozemskem turizmu prav zdaj pognalo v cvet. Plod bi gotovo bil in to bogat – zdaj pa bo težko kaj bere. Ne vem, kako lahko tako nedelavna, številčno šibka razdiralna smer zmaga in uniči vse velike napore. Toda očitno se ji posreči. Ukrep?! Odhajam!«

Stanka Staroveški, Judita Učakar, Marija Gaberc in Jože Škripec so pripovedovali, kako je v Karlovcu, Celju, Ljutomeru in Ormožu. Zahvalili so se direktorju Srečku Čožu za svežino, ki

Gluihi komite Andrej Sušnik: »Ker sem tudi sekretar OO ZK, sem

Vaši smo

Sekretar slovenskih sindikatov Franc Hribar je zadnjič na ljubljanski televiziji govoril o presenetljivih odhodkih sindikalne članarine in mednje na vidno mesto uvrstil tudi Delavsko enotnost. Kolektiv Verige iz Lesc in vsem tistim, ki razmišljajo podobno, kot že pregovorno škrti Gorenjci, sporočamo naslednje: »Mi smo zmeraj na ta pravi strani, bojujemo se za delavski prav in od vas upravičeno pričakujemo, da nas ne boste pustili na cedilu. Če pa bi se v skrajnem primeru to le zgodilo, si nikar ne mislite, da se nas boste kar tako znebili: tako kot je pripravljen hrvaški zdomec odmakniti 10.000 nemških mark za Mladino, tiskano v hrvaškem jeziku, je naš vrli šef komercialne Zdene Mali dežurnemu zlobcu že na tihou zaupal, da je v prid dosedanji razredni naravnosti Delavske enotnosti s svojimi ekskluzivnimi programi pripravljen pokriti vse morebitne izgube. Postavil je en sam pogoj, in sicer, da se dežurni zlobec ne zamenja, enako pa velja tudi za glavnega in odgovornega urednika.«

Poličev navdih

Bralci Zlobne lupe se najbrž še dobro spomnijo, kako smo okarali šefa slovenskih komunistov Milana Kučana, ki da je s tem, ko ni izkoristil »pravice in dolžnosti, po kateri bi morala zveza komunistov evidentirati in dati v kandidacijski postopek za predsednika SRS svojega kandidata«, storil nepojmljivo in usodno napako. Kako prav smo imeli tedaj, je te dni potrdil v intervjuju za Politiko član sveta federacije Zoran Polič, ki je med drugim izjavil: »Po mojem mnenju Milan Kučan ob umiku kandidature Andreja Marinca za možnega predsednika predsedstva SR Slovenije ne bi smel poudariti, da on ni bil kandidat partije.« Naši skriti viri so nekako izvrtali (za dežurnega zlobca) prav prijetno novico, da je Zoran Polič črpal svoj navdih prav v Zlobni lupi. Odveč je poudarjati, da je to najboljši odgovor vsem tistim, ki se zmrdujejo nad njeno vsebino. Če bo šlo tako naprej, jo utegnejo na koncu še vsi hvaliti.

Kučanovo zdravje

Specialni konzilij, ki spremlja zdravje in dobro počutje Milana Kučana, nam je sporočil naslednjo novico: »Resda Milan Kučan nikoli ni ravno slovel po rožnati barvi na svojem obrazu, toda zadnjih nekaj dni je zaskrbljujoče bled.«

Miši piš(me)...

Neka gospa je rekla, da je v članku Mišija iz Dolenjskega lista »Umreti od lastnega peresa« kolikor toliko vredno novinarskega peresa samo tisto, kar je prepisal iz Zlobne lupe. Nič kaj spodbudna izjava za častitega urednika, nad katerim je svoj čas (vsaj po njegovem skromnem mnenju) lebdela avreola prvega peresa na Dolenjskem. Srbski sindrom ali podgurski kompleks?

Dežurni zlobec: Kuli

jo je prinesel v poslovnost tozda, in človečnost, ki jo je pokazal do delavcev in njihovih prizadevanj. Pripovedovali so o posameznikih, ki so znali, če sploh kaj, delati le škodo. In prav ti, ki so pomagali vse to zakuhati, zdaj prirejajo veselice, ko pride do predloga za ukrep, za kolektiv najbolj tragičnega dogodka.

Najbolj bridke besede Antona Peklaja, ki mu je bil sestanek hkrati slovo pred odhodom v pokoj: »Začuda je lenim posameznikom uspelo vreči dobro zastavljeno poslovno politiko. Kaj in kdo pa se še skriva zadaj, je vprašanje. Da se skriva, pričča že ves ta halo v tisku, ko je vendar toliko hujših problemov. Nak, igre niso bile čiste in človeka boli, ko vidi, da zmaga je krivica. Komaj smo utrdili finančno stanje in ko bi začel kapljati dohodek, pa tak udarec! In ukrep bi vse le poslabšal.«

Dokazi za nizke udarce

Od Antona Peklaja se je prišel posloviti tudi Anton Rous, predsednik KPO Integrala. Lepe, tovariške besede slovesa se kljub temu, da je prišel po sestanku, niso mogle izogniti usodnemu položaju tozda: »Da je ljubljanska enota že lep čas najšibkejši člen, je jasno. Jasno je, da je predlog za ukrep zakrivila delovna organizacija Golfturist in potem pravobranilec, ki je nadaljeval postopek. Vaše vezi z DO se

vrsto let niso uspeli utrditi. Vaš položaj v DO je bil vedno šibek, vaši poskusi za sodelovanje neuspešni. Dodajte dezinformacije, samovoljo posameznikov in DO je s pravobranilčevo pomočjo uspela obremeniti družbo. Leta in leta ste dajali pobude za povezanost s SAP, saj so vse vaše poslovne enote bivše enote prometnih organizacij Integrala. Zato tem nikoli ni bilo vseeno za vašo usodo. Menimo, da je pravobranilec prekoračil pooblastila in nezakonito posredoval na osnovi treh dezinformacij. Pokazal je večjo izgubo, kot je v resnici, pa tudi to ni res, da jo je pokrila delovna organizacija. Kar 80 odstotkov nepokritega ostanka so vam pokrile prometne organizacije Integrala. Torej je logičen interes prometnih organizacij. Kdo naj sodeluje v sanaciji, če ne sanator?! Drugič: ko je namestnica pravobranilca Ruža Tekavc zahtevala predčasno razrešitev Srečka Čoža, je z očitkom kazenske odgovornosti grobo kršila zakonodajo.

In še tretjič: zaplet z zakonitostjo delavskega sveta, ko se pravobranilec poživlga na jasno zapisan datum ustanovne seje. To so glavni vzroki za škodo in skupščini občine bo mogoče predlagati, naj ukrepa ne sprejme. Rešitev je v že pripravljenih ukrepih, ki jih je vaš kolegij sprejel. In le še zadnji dokaz: da gre za nizke udarce, dokazuje že sestava začasnega organa, ki ga predlaga izvršni svet.«

Ciril Brajer

Ob osnutku zakona o energetskem gospodarstvu BLEDI ODSEV EKOLOŠKE KONFERENCE

Energetska kriza, ki je v razvitem svetu že pred petnajstimi leti pomenila nekakšno odskočno desko za strukturne spremembe, pometla z opešanimi gospodarskimi organizacijami in tako ustvarila prostor za ekonomsko prenovu in inovacijski razmah, je pri nas slej ko prej zgolj napovedana uvertura v preustroj gospodarstva. Pri nas je namreč energetska kriza ustvarila določen miselni preboj v besedah, medtem ko praktičnih rezultatov ni še od nikoder.

Tako je kljub temu, da se je slovenska javnost lani v »zelenem parlamentu«, to je v javni razpravi o ekologiji, energiji in varčevanju, malone plebiscitarno odločila za smotno rabo energije oziroma za približevanje njeni ničelni porabi. O tem najbolj priča program, ki staga na tem področju sprejeli slovenska socialistična zveza in tudi republiška skupščina. Vendar se po vsem tem ni skorajda nič spremenilo.

Zakon priloznost za prevetritev

Tudi osnutek zakona o energetskem gospodarstvu, o katerem so nazadnje razpravljali v republiški skupščini, pomeni le blede odslivanje ekološke konference oziroma njenega radikalno zastavljenega programa prenove. Čeprav vemo, da samo z zakoni ne moremo reševati vseh vprašanj, ki zahtevajo globlje vsebinske zasuke v družbi kot celoti, pa bi lahko bil tudi ponudni zakon idealna priloznost za prevetritev tega področja.

Gre predvsem za dvoje. Prvič za to, da osnutek zakona ponuja predvsem organizacijske spremembe v energetskem gospodarstvu in interesnih skupnostih, zelo malo pa je v njem členov o bolj smotni rabi energije, medtem ko v energetskih načrtih mnogih držav postavljajo smotno rabo energije na prvo mesto. Smotne porabe energije pa ne bo mogoče doseči le z administrativnimi prijemi, ampak predvsem s stimuliranjem porabnikov.

Drugič pa gre za to, da energetska soglasja – ki so eden izmed vrhov ekološkega dokumenta – v osnutku

zakona niso postavljena v luči, kot je to zahtevala javna razprava. Energetska soglasja bi namreč morala skozi ceno nositi pokritje naložbe v energetske objekte. Opredeliti bi jih morali kot tržno kategorijo, ki jo je mogoče prodajati in kupovati.

S tem bi omogočili medpanožno in znotrajpanožno pa prostorsko gibljivost in razpoložljivost energetskih objektov. Skupna moč izdanih energetskih soglasij bimala biti usklajena z razpoložljivo močjo elektroenergetskega sistema.

Nizka ocena energije

Nedvomno je vzrok za razmeroma nesmotno porabo energije pri nas v tem, da je bila ves čas po vojni cena energije zelo nizka, razvoj energetike – posebej še elektroenergetike – pa subvencioniran z različnimi mehanizmi usmerjene družbene akumulacije. Ravno ti odnosi so povzročili količinski razvoj v proizvodnji in porabi električne energije. Nič čudnega torej, če mnogi ekonomisti trdijo, da vsa naša gospodarska zagata izhaja iz nerealnih vhodnih cen surovin in energije, kar seveda popači pravo podobo končnega izdelka.

V ekološkem dokumentu SZDL je izrecno zapisano, da morajo cene domačih energetskih virov zagotoviti enostavno reprodukcijo in dogovorjeni del razširjene reprodukcije, vključno z ekološkimi stroški proizvodnje energije.

Osnutek zakona ne omogoča boljše organiziranosti, pravičnejših dohodkovnih odnosov ter učinkovitejšega

poslovanja in razvojne politike zlasti v elektrogospodarstvu in premogovništvu. Gre pravzaprav za prenašanje pristojnosti z enega monopola na drugega. Tako bi s centralizacijo odločanja spet radi urejali poslovanje in razvoj elektrogospodarstva, kar pa ne prinaša vsebinskih sprememb.

Dosedanje večkratne reorganizacije v energetskem gospodarstvu niso prinesle pričakovanih rezultatov, ker niso povečale poslovne učinkovitosti. Tudi monopola v elektrogospodarstvu s katerim zdaj opravičujejo večjo vlogo republiške administracije – se ne da omejiti z zakonom. Monopol je mogoče omejiti le tako, da odpre vse meje – občinske, republiške in državne – v katerih se je razbohotil, potem pa ga prepustiš tržnim in poslovnim tokovom. Edini dolgoročni izhod bi bil torej le takšen zakon, ki bi slonel na ekonomskih instrumentih in ne na predpisovanju shem ter hkratne mu bojevanju za pristojnost enih ali drugih okolij.

Marija Frančeškin

Brez selekcije ni (ne bo) napredka VEDRITEV IN OBLAČITEV NA POLOŽAJIH SE MAŠČUJE

Vprašanje, kako se izvleči iz vse večje nelikvidnosti, ki poleg inflacije pesti vse večji del gospodarstva, je postalo osrednja tema pogovorov gospodarstvenikov in širše javnosti. Zakaj je gospodarstvo nelikvidno, je znano; povzročajo jo tista podjetja (in deli države), ki podaljšujejo svoj gospodarsko neupravičen obstoj in škodo upnikov in njihove likvidnosti. Ob tej ugotovitvi si velja tako postaviti vprašanje: kako si je sploh mogoče tako podaljševati gospodarsko življenje? Odgovor je spet znan: le zaradi nedoslednega uveljavljanja načel in namenov sedanjih stabilizacijskih prizadevanj vse družbe. Družbenopolitične skupnosti in banke še vedno rade zamizijo na obe očesi ob slabem gospodarjenju organizacij združenega dela ali pa jim – ko zaidejo v hudo stisko – odobravajo nova posojila za neekonomsko nedokončane investicijske zamisli in gospodarsko življenje. Stabilizacijska prizadevanja pa niso in ne mo-

rejo pomeniti nič drugega kot neusmiljeno selekcijo med zdravim in nezdravim rastjo posameznih ozdov in delov gospodarstva. Če selekcije ni, tudi stabilnih gospodarskih razmer ne bo!

Toda, kar je, je. Modrovaneje ne pomaga, gospodarsko škodo je treba plačati. Toda kako se je mogoče izviti iz nelikvidnosti?

Na to nadvse aktualno vprašanje še vedno ni pri roki praktično uporabnih odgovorov – če ne upoštevamo načelnih stališč ZK do tega in ostrih pa spet omiljenih zakonov za odpravo nelikvidnosti, ki, kot vse kaže, niso opravili svoje naloge.

Nelikvidnost je nedvomno močna ovira prizadevanjem za stabilizacijo gospodarstva, strnjen izraz vseh temeljnih problemov v reprodukcijskih procesih ter premalo razvitih dohodkovnih ali kakšnih drugih, ekonomsko bolj učinkovitih odnosov in še odporov, ki se porajajo v procesu graditve plansko-tržnega gospodarstva v razmerah samoupravljanja. Zato ZK odločno podpira tiste ukrepe v ekonomski politiki, ki omogočajo, da se bosta povečali likvidnost in reprodukcijska sposobnost gospodarstva. To pa terja, da bi pri iskanju ekonomskih rešitev morali razjasniti tudi vprašanja odgovornosti vseh, ki so sodelovali znotraj ali zunaj delovnih organizacij pri odločanju o tej ali oni gospodarsko neutemeljeni investiciji. Vodilni strokovni delavci, ki so jim dokazali, da so zakrivali slabo poslovanje ozdov ali večjih proizvodnih sistemov, ne bi smeli ostajati na sedanjih odgovornih delovnih mestih!

Kakor koli že obračamo te ugotovitve, povedale bodo isto: organizacije združenega dela in dele gospodarstva čaka težavna preizkušnja, v zvezi z njo pa še vedno vprašanje, ali bo končno res kdo poklical za odgovor ljudi in organe, ki so slabo go-

spodarili in so zato zakrivali tako težavne razmere v našem gospodarskem življenju? Ali pa bodo še naprej vedrili in oblačili na pomembnih položajih v kolektivih in družbi?!

Glavna pomanjkljivost vseh administrativnih ukrepov, ki smo jih uveljavljali, da bi zatrli nelikvidnost (kol močan vir inflacije) in druge podobne ekonomsko škodljive pojave, je bila ta, da niso prizadeli le tistih, ki slabo gospodarijo, marveč tudi tiste, ki so zašli v težave zaradi administrativne politike cen in zato, ker proizvajajo tako imenovane »investicijske dobrine«, naročniki pa jim že mesece in leta ne poravnajo računov.

Naše gospodarsko življenje je pred zelo resno preizkušnjo; na izbiro imamo samo dve poti: ali se odločimo za radikalno, tudi postopno odpravo nelikvidnosti, za stečaj več gospodarskih organizacij in s tem za resnično stabilizacijo gospodarstva, ali pa spet za (tokrat še večjo) inflacijo, odvzemanje dohodka tistim, ki ga imajo in njegovo delitev med tiste, ki ga ne ustvarjajo dovolj niti zase. Doslej, tudi z najnovejšimi ukrepi (ZIS) smo se odločali za drugo, lažjo možnost, za neekonomsko prelivanje dohodka v škodo produktivnejših delov gospodarstva. Po sklepih organov ZK bi se zdaj morali končno odločiti za težavnejšo pot – za prevladujoč vpliv ekonomskih zakonitosti na produktivnost dela, učinkovitost izkoriščanja proizvodnih dejavnikov, na ekonomsko utemeljeno izbiro proizvodne in investicijske usmeritve, na nemotene tokove družbene reprodukcije in na smotno ravnaje organizacij združenega dela kot blagovnih proizvajalcev. Ali bomo končno prisluhnili temu sklepu, ali pa bomo spet ravnali po starem receptu: tisti, ki ima, je priden in ustvarja, naj spet daje!

Vinko Blatnik

Položaj Evrope in njene posebnosti, ki jih mora Jugoslavija upoštevati pri vključevanju v njene ekonomske in tehnološke integracije (3)

NELOGIČNI TUJEK ALI V EVROPO ODPRTA DRŽAVA

Pripravil: Iztok Simoniti

V svetovnih razmerah pa sta velesili začeli grobo kršiti pravila igre: nespoštovanje sprejetih načel sporazumevanja in ravnanja pri delitvi interesnih območij v tretjem svetu. Odzivanje evropskih zaveznikov kot podpisem obah velesil, je bilo v skladu s pričakovanji in željami obeh hegemonov.

V prvi polovici osemdesetih let sta jasneje oblikovali ofenzivnejše vojaške strategije tako v globalnih kot evropskih razmerah, pri čemer je logično, da je Jugoslavija nujen predmet teh koncepcij. S stališča vojno-politične varnosti Jugoslavije je pomembno, da ZDA in Sovjetska zveza nič manj kot prej vztrajata pri krepitvi svoje vodilne vloge zno-

traj blokov, monolitnosti vojaškopoličnih grupacij (NATO in Varšavskega pakta) ter tisti vlogi blokov, ki mednarodnim odnosom daje je bipolarni okvir. V vojaško-strateškem smislu ostaja Evropa za velesili tako jasno razmejena, da je presega nje blokovskih meja in konflikta ter oživljanje zunaj blokovskega sistema splošne evropske varnosti nerealno. Blokovska ureditev ostaja torej še naprej stalnica v Evropi. V svetu nerazmejenih interesov pa je opazno širjenje blokovske »pristojnosti« na geografska območja zunaj neposrednih interesnih sfer z najrazličnejšimi oblikami politike sile – vojaškega in gospodarskega intervencionizma.

Stališče ZDA do zahodnoevropskega povezovanja

Stališče ZDA do zahodne Evrope se ves čas po vojni ni spremenilo, in tudi v osemdesetih letih ne, ko prihaja do pomembnih premikov znotraj evropskega integriranja na ekonomskem in tehnološkem področju (napovedana združitev FGS in EFTA do leta 1992 in povezovalno znotraj programa EUREKA). Glede teh integracijskih procesov je mogoče stališče ZDA pravilno razumeti le, če upoštevamo, da je bila ameriška politika vedno motivirana z nasprotovanjem Sovjetski zvezi v evropskem prostoru. ZDA

so izdatno pomagale pri povojni obnovi in ekonomskem razvoju zahodne Evrope predvsem zato, ker so v njej videle političnega partnerja in zaveznika ter ideološkega somišljenika. ZDA so v tem smislu tudi podpirale razne oblike zahodnoevropskega integriranja tako na vojaško-političnem kot gospodarskem področju, saj so ta povezovanja pomenila osnovo za enoten vojaško-politični blok. Zaradi takega stališča ZDA, ki je tudi danes v bistvu nespremenjeno, je v razvoju, gospodarski in politični krepitvi zahodnoevropskih držav in integracij prišlo do sporov in poudarjanju razlik v interesih. ZDA so zato v praksi zavirale vsako zahodnoevropsko povezovanje, ki po njihovem mnenju ni krepilo kohezivnosti in povečevalo moči zahodnega bloka ter ohranjalo prevlado ZDA.

Sovjetska zveza in vzhodnoevropsko povezovanje

Sovjetska zveza je v povojni delitvi Evrope dosegla predvsem dva cilja. Na za-

hodnih mejah je postavila nekakšen »cordon sanitaire«, ki naj bi jo varoval pred Zahodom, od koder je že stoletja prihajala glavna nevarnost za Rusijo. Drugič pa je države vzhodne Evrope, ki so sestavljale omenjeni sanitarni obroč, spremenila v svojo interesno območje, in sebe uveljavila za izključnega hegemonov. Te države so bile v vseh delih družbene življenja prisiljene sprejeti sovjetski model, zato je bil vsak poskus oblikovanja lastne poti in samobitnosti dejansko nemogoče. Do kakršnega koli integriranja znotraj vzhodne Evrope je prišlo le na pobudo ali po diktatu Sovjetske zveze. Vsi centri integracij so, ne glede na to, v kateri državi imajo formalni sedež, dejansko v Moskvi. Logika delovanja sovjetskega sistema, ki prevladuje v vsej vzhodni Evropi, namreč ne dopušča, da bi se strateške koncepcije na kateremkoli vitalnem področju oblikovale mimo volje Moskve. To velja tako za vojaški Varšavski pakt, ekonomsko integracijo SEV ali program tehnološkega razvoja, ki ga poznamo kot Kompleksni program. O tem bomo podrobneje go-

vorili kasneje, ko bomo obravnavali konkretne možnosti in potrebe po vključevanju Jugoslavije v evropske integracije.

Te ugotovitve opredeljujejo položaj Evrope v njenih vojaškopoličnih razsežnostih, ki tudi danes in v bližnji prihodnosti še ne bodo drugačne. Glede obrambe in strategije je položaj zahodne Evrope dovolj jase, saj je v praksi pristala na tako varnostno formulo, po kateri je osnovni temelj te varnosti in obrambe jedrski potencial ZDA. Vzhodna Evropa pa je v tem pogledu še v tesnejšem objemu Sovjetske zveze.

Neposreden vpliv na varnostni položaj Jugoslavije imajo torej strateške koncepcije velesil in blokov, posebno glede na vrednost (težo) jugoslovanskega geografskega prostora, in njene vojaškega potenciala. V tem smislu so seveda logična in znana prizadevanja Vzhoda in Zahoda, da bi vključevala vse potencialne Jugoslavije v njihove strateške sisteme.

Nadaljevanje prihodnj...

V Ljubljani so bile kulturne prireditve Slovencev v Avstriji

POGLEDI V SEDANJOST KOROŠKIH SLOVENCEV

Zadnje dni minulega tedna je v Cankarjevem domu potekala že tretja predstavitev kulturne dejavnosti koroških Slovencev – kulturni dnevi Slovencev iz Avstrije. Prireditve sta pripravili osrednji kulturni organizaciji iz Celovca – Slovenska prosvetna zveza in krščanska kulturna zveza ob pomoči Zveze kulturnih organizacij Slovenije. Kulturni dnevi so potekali v znamenju dveh osrednjih tem, ki sta v središču pozornosti naših rojakov v Avstriji, problematike dvojezičnega šolstva in petdesete obletnice priključitve Avstrije k Hitlerjevi Nemčiji.

Začeli so z razstavo del koroškega slikarja Valentina Omana, ki ga je predstavil Ivan Sedej. Še isti večer je bila okrogla miza o narodnostnem ločevanju na Koroškem ob primeru dvojezičnega šolstva. Na okrogli mizi so bili številni poznavalci z dvojezičnega šolstva, ki se s temi vprašanji srečujejo neposredno v praksi ali se z njimi strokovno teoretično

ukvarjajo. Sodelovali so dr. Susanne Dermutz, pedagoginja na celovski Univerzi in članica Komiteja za obrambo dvojezičnega šolstva na Koroškem, Franc Kukovica, ravnatelj ljudske šole v Žitari vasi in predsednik Združenja pedagoških delavcev na Koroškem; dr. Valentin Inzko, vodja manjšinskega šolskega oddelka pri Deželnem šolskem svetu; Tomaž Ogris, glavni šolski učitelj in glavni urednik Mladega rodu; Gabi Partl, učiteljica Ljudske šole v Bistrici v Rožu, pogovor pa je povezoval profesor Zvezne gimnazije v Celovcu dr. Janko Zerzer. Škoda, da prikaza postopne demontaže dvojezičnega šolstva in pedagoškega modela, ki pod krinko reforme skriva nazadnjaško raznarodovanje manjšine, ni spremljalo več ljudi. Zamudili smo priložnost, da bi rojakom pokazali kaj več kot le formalno, verbalno podporo v njihovem boju proti raznarodovanju.

Petkovo popoldne je bilo namenjeno obletnici, ki se je

te dni spominjajo v Avstriji – petdesetletnici priključitve Avstrije nacistični Nemčiji. O tem je najprej govoril dr. Teodor Domej, strokovni sodelavec Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu, na predavanju Koroški Slovenci in leto 1938, nato pa so se zvrstila še neposredna pričevanja petih očitvev iz Slovenske Koroške, ki so doživeli propadanje Avstrije leta 1938.

Že dopoldne istega dne so v Slovenskem etnografskem muzeju odprli razstavo »Iz ljudske umetnosti naših dedov.« Razstava obsega prikaz predmetov in etnološke zbirke Slovenske prosvetne zveze, obsega pa panjske čelnice, koroško lončarstvo in kmečko železino. Razstava bo v muzeju na ogled do konca junija.

Petkov program je dopolnil še koncert vokalno-instrumentalnega ansambla Drava iz Borovljah. Ansambel Drava so leta 1974 ustanovili nekateri člani Slovenskega prosvetnega

Jugoslovansko posvetovanje o videu pri izobraževanju odraslih

Pri izobraževanju odraslih, ki mu v družbi namenimo vedno večji pomen, pripisujemo pomembno vlogo uporabi sodobnih didaktičnih in tehničnih pripomočkov. Pri tem stopa v ospredje tudi video tehnika. Andragoško društvo Slovenije in Zveza andragoških društev Jugoslavije bosta od 23. do 25. marca v Ljubljani pripravila jugoslovansko posvetovanje Video v izobraževanju odraslih.

Posvetovanja bo pripravil Center za dopisno izobraževanje Univerzum, in sicer v prostorih Smelta, kot sponzorji pa so ga omogočili – ob generalnem sponzorju Iskrivideomatiki – še Aero Celje, Biro M, Emونا – tozd Globus, Gorenje, Kompas, Ljubljanska banka – Združena banka, Nuklear-

na elektrarna Krško, Raziskovalna skupnost Slovenije in Zavarovalna skupnost Triglav.

Domači strokovnjaki in gostje iz Nizozemske, Avstrije in Velike Britanije bodo obravnavali vprašanja uporabe videa: andragoško-didaktična, psihološko-komunikacijska, organizacijsko kadrovska, tehnična in poslovna. Posredovali bodo tudi izkušnje z uporabo videa v nekaterih izobraževalnih centrih, posebna tema pa bo namenjena tudi videu pri usposabljanju delavcev v združenem delu.

Ob posvetu bodo razstavili video tehniko in video izobraževalne programe, pripravili strokovno ekskurzijo in predstavili publikacijo Izobraževanje na daljavo. I. Ž.

društva v Borovljah. V sedanjem sestavu obstaja od leta 1983. Pogoji slovenske koroške in druge slovenske starejše ljudske pesmi, ter uglasbene novejših pesmi nekaterih slovenskih koroških pesnikov. Opredelil se je za tisto zvrst ljudske pesmi, ki pripoveduje o davnih in novejših zgodovinskih dogajanjih na Slovenskem, še posebej na Koroškem. Z uvajanjem novih elementov ljudske glasbe ostaja zvest slovenskemu ljudskemu glasbenemu izročilu, predvsem štiriglasnemu petju. Člani

ansambla z lastnim slogom, ki ga dosegajo predvsem s spreminjanjem ritma, dajejo slovenski ljudski pesmi značaj sodobne in za današnjega človeka privlačne priredbe slovenske ljudske glasbe.

Za mlajše gledalce so poskrbeli člani mladinske igralske skupine KPD Plalina v Selah iz igrice Androkles in lev. Delovanje takšne skupine je na Koroškem še posebej pomembno, saj se otroci le redko srečujejo z odrsko govorico v materinem jeziku. Člani mladinske igralske skupine KPD Plalina so 14 do 17-letni mladinci, ki deloma obiskujejo Slovensko gimnazijo, deloma pa se vozijo v druge šole v Borovlje in Celovec. Nekaj jih je že sodelovalo pri otroških igrah, nekaj pa je na odru novincev. Mladinska igralska skupina skuša vsako leto pripraviti vsaj eno gledališko predstavo. Igro Androkles in lev v prevodu Vena Tauferja in ob strokovni pomoči Francija Končana je kakovostno izvedla in dokazala, da opravlja pomembno kulturno poslanstvo in prispeva svoj delež k jezikovni izobrazbi otrok na Koroškem.

Na sklepnih prireditvah Kulturnih dnevov Slovencev v Avstriji, ki jo je prenašala tudi ljubljanska televizija, je pesem zatiranih narodov predstavil mešani pevski zbor Rož iz Šentjakoba v Rožu. Koncert »Ponižani in razžaljeni« je predstavil 22 pesmi zatiranih narodov in je po zasnovi daleč presegel dosedanje izkušnje z negovanjem slovenske narodne pesmi. Ko so člani mešanega pevskega zbora pred domala tremi leti začeli uredničevati zamisel, niso niti slutili, da bo pot tako dolga in

naporna. Najprej so ob pomoči domačih in tujih poznavalcev izbrali in razvrstili narode, ki sodijo med najbolj ogrožene. Potem se je začel lov za pesmimi. Brskali so za naslovi, pisali in ugotovili, da uradna pot prek diplomatskih predstavnikov, političnih in drugih organizacij ni bila najbolj uspešna. Nato so navezovali osebne stike, znova pisali, čakali, rezali pa tudi obupavali.

Pesmi so se le počasi nabirale, nekajkrat se je ustavilo, pa so jih odložili, se znova spoprijemali z njimi in si lomili zobe ob tujih, težko izgovorljivih besedah neznanih jezikov. Pomagali so si s posnetki pesmi in izgovorjavo besedila, ki so ga presneli in poslušali doma, da je šlo hitreje. Imeli so srečo, da je k njim prišla Indijanka in jih učila plesa indijanskega plemena Kiowa, pevci so se izkazali tudi kot instrumentalisti, nekateri pa so to morali postati – zlasti tolkalci. Spoprijemali so se tudi z zahtevami, ki za siceršnje zborovsko delo niso v navadi. Sami so morali izdelati tolkala, posebno prirejene scenske elemente, iskali so gradivo o narodih, katerih pesmi pojejo. Kot sami pravijo, je bila to velika šola za vse in nov prijem pri oblikovanju kulturne prireditve.

Koncert »Ponižani in razžaljeni«, ki je obsegal pesmi severnih Frizijcev in Baskov pa Korzičanov, Ladincev, Furlanov in Slovencev, Kurdov in staroselcev z različnih koncev sveta, je dokazal, da ves trud ni bil zaman. Zbor iz Roža je z dirigentom Lajkom Milisavljevičem in z režiserjem Marjanom Stickerjem dejansko predstavil velikopotezni podvig.

Igor Žitnik

Komisija za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri mestnem svetu Zveze sindikatov Ljubljana, Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani in Znanstveni inštitut filozofske fakultete univerze Edvarda Kardelja do konca minulega tedna pripravili okroglo mizo ob 120-letnici izobraževalnega društva tiskarjev, kar istočasno pomeni pričetek organiziranega delavskega gibanja v Ljubljani. Poleg uglednih funkcionarjev so s svojimi prispevki sodelovali tudi: dr. Jasna Fischer, direktorica Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, ki je govorila o družbenih osnovah delavskega gibanja na Slovenskem in o ustanovitvi prvih strokovnih

(sindikálnih) društev; dr. France Rozman je predstavil delavska in strokovna društva na Slovenskem od začetka do nastanka avstrijske social-demokratske stranke; dr. Miroslav Stiplošek je govoril o razvoju delavskega gibanja od leta 1890 do 1914, še posebej o preoblikovanju tiskarskega društva za Kranjsko v razredno strokovno (sindikálno) organizacijo; dr. France Kresal pa se je poglobil v začetke zaščitne zakonodaje in vloge (sindikálnih) strokovnih organizacij. Mestni sindikalni svet bo prispevke strokovnjakov nekaterih drugih objavil v posebnji knjižici.

Prva razstava ročnih del slovenskih upokojenk in upokojenec

Uredništvo revije za upokojence Vzajemnost je v prostorih Delavske enotnosti na Celovski 43 v Ljubljani pripravilo prvo republiško razstavo ročnih del slovenskih upokojenk in upokojenec. Odziv je bil kljub poznavanju izredno pestre in široke ustvarjalnosti upokojenec na tem področju izjemno velik.

Namen obsežne akcije, ki jo je uredništvo izvedlo z Zvezo upokojenec Slovenije in društvi, je bil omogočiti mnogim starejšim in skromnim ustvarjalcem, ki so uspeli šele na jesen življenja uresničiti svoja nagnjenja, prodreti iz anonimnosti.

V kulturnem programu je nastopil zbor upokojenec Ivan Cankar iz občine Ljublja-

na Center, harmonikar Dean Zavašnik z glasbene šole Franca Šturma je igral na harmoniko, Fani Papler pa je recitala svojo pesem.

Razstavljeni so slikarski izdelki upokojenec, ročna dela iz lesa, volne, gline, slame in drugo. Na ogled je 540 izdelkov iz cele Slovenije. Poslanih je bilo še precej več. Razstavljen izdelke tudi prodajajo. Posebna komisija je pregledala vse izdelke in najboljših 25 nagradila. Pri oceni je upoštevala predvsem izvirnost in domiselnost, ličnost in dovršenost, umetniško vrednost in uporabnost. Nagrade so prispevale delovne organizacije Black&Decker, Unior in Almira. Razstava bo odprta do sobote, 26. marca.

Š.

Ideologija in stvarnost (2)

DELAVSKI RAZRED KOT SUBJEKT DRUŽBENE LASTNINE

Pripravlja: Bogomil Ferfila

Gotovo je, da tudi pri nas ne obstaja več delavcev v Marxovem smislu (pa tudi ne njegov svobodni producent), da je v razmerah znanstveno-tehnološke revolucije vse manj tudi klasičnega produktivnega dela (dela z materialom, orodji, stroji, A. Smith). Vendar pa v Jugoslaviji kot srednjerazviti industrijski državi še vedno prevladuje primarni sektor, v katerem imajo glavno vlogo takšni klasični sloji delavskega razreda. Nesporno je tudi, da so fizični delavci zadržali največ značilnosti klasičnega delavskega razreda³ (njegovega družbenega in materialnega položaja, življenjskega sloga in navad, razumevanja in izražanja interesa), ki so jih sedanje krizne razmere še bolj zaostrile.

Vprašanje je, kakšen odnos mora imeti družba, njene subjektivne sile, do teh slojev v luči vse bolj nezadržnih tehnoloških sprememb, novih tehnologij in tehnik proizvodnje, sodobnih vsebin produktivnega dela (inovativnih, inventivnih, projektivnih, organizacijskih opravil, del, postopkov, ki oblikujejo nove procese, postopke, organizacijo, spoznanja), kar vse objektivno izriva te sloje (kakovostno in številčno) s položaja ključnih opornih točk delavskega razreda.

»Sodobne spremembe v značaju proizvodnih sil globoko odsevajo v spreminjanju položaja in vloge raz-

ličnih slojev delavskega razreda. Nosilci umskih podfunkcij procesa materialne proizvodnje, ki tendenčno preraščajo v vodilno proizvodno silo sodobne družbe, zasedajo ključna mesta v družbeni organizaciji proizvodnje... Gre za neslišen prenos oblasti s tradicionalnih slojev delavskega razreda – nosilcev fizično izvršilne podfunkcije procesov materialne proizvodnje, na nove sloje, ki jih afirmira sodobna znanstveno tehnološka revolucija.« (Stevan Doronjski)

³ To potrjujejo tudi raziskave prekinitiv dela starejšega in novejšega datuma. Ze v klasiki tega področja (Radnički štrajkovi u SFRJ, Zapis, Beograd 1979, str. 153) je Neca Jovanov ugotovil, da so v obdobju 1958–1969 v 79,6% vseh štrajkov (skupaj 512) sodelovali le proizvodni delavci.

V vsaki družbi in v vsakem obdobju je vladajoči razred v primerjavi s podrejenim opredeljen tudi in predvsem glede na družbeno delitev dela, ki vključuje tudi vlogo in pomen glavnega ekonomskega tehničnega dejavnika v načinu proizvodnje. V kapitalizmu je to kapital, ki je v lasti kapitalistov. V sodobnih družbah pa to postajajo vedno bolj prav znanje, znanost, tehnologija, tehnični napredek (kar bi morale poudarjati predvsem

socialistične družbe) in njihovi socialni nosilci: kvalificirani delavci, znanstveniki, inženirji, umetniki (ki s svojim inovacijskimi možnostmi, sposobnostmi, znanji producirajo nove materialne in duhovne kvalitete).

Koliko je možno neučinkovitost uporabe uvoženih sodobnih tehnologij povezovati s pasivnostjo naših delavcev (in to tisto pasivnostjo, ki jo je meščanska organizacija dela že uspela precej odpraviti)? Nedvomno je sklop vprašanj naše družbe, zlasti njene prihodnosti, usodno povezan z vlogo in usodo inteligence (kar lahko enačimo tudi z odnosom do družbene in tehnične delitve dela). V razvitih deželah inteligence s svojim znanjem ustvarja že 60% družbenega proizvoda. Koliko je mogoče njeno mesto v sistemu, odnos povezovali z ocenami, da je le 7% proizvodov plod lastnega znanja, da je rast produktivnosti negativna (v visokorazvitih državah pa 20%), da je pri nas problem (ne)inovativnosti morda večji kot naša zadolžnost.

Povezave brez dvoma niso linearne, ustvarjanje iluzije o vsemogočnosti inteligence, če se le deblokira njeno družbeno vlogo, tudi ni edina plat dilem našega razvoja, vendar brez premikov tudi na tem področju verjetno ne bo šlo.

Povsem jasnih odgovorov na to, kdo predstavlja delavski razred v naši družbi, nam ne daje niti ugotavljanje raz-

redne zavesti in pripadnosti ljudi z anketiranjem. Kljub številnim pomanjkljivostim te metode (subjektivnost ocen, kvaliteta anketarjev, »strah« anketirancev pred posledicami, abstraktnost in nerazumljivost pojmov delavski razred, razredna družba itd.) so zanimivi rezultati sociološke raziskave iz leta 1974, ki je ugotovila veliko raznolikost v razumevanju in uporabi pojma delavski razred, razredna družba itd. Od vseh vprašanih manualnih delavcev je 74% kvalifi-

ciranih delavcev sebe imelo za pripadnike delavskega razreda (odstotek nekvalificiranih delavcev s takim mišljenjem pa je bil 83%), pričemer je največ anketirancev menilo, da so vsi delovni ljudje obenem tudi pripadniki delavskega razreda (41%) oziroma da so to le proizvajalci materialnih dobrin (39%). Samo 9% je bilo mnenja, da so samo delavci z delavskimi kvalifikacijami pripadniki delavskega razreda. Od vseh sprašanih manualnih delavcev jih je 38% bilo mnenja, da je jugoslovanska družba še vedno razredna, 34% je menilo, da je le-ta postala že brezrazredna, 28% pa ni znalo odgovoriti na to vprašanje.

Precej velika raznovrstnost se je pokazala tudi v razredno-slojni samoidentifikaciji visokih strokovnjakov (inteligence) ki delajo v gospodarstvu in zunaj nje-

ga. Strokovnjaki v gospodarstvu so se najpogosteje identificirali z intelektualci (23%), z delovnimi ljudmi (19%) najbolj poredko pa s pripadniki delavskega razreda (14%). Tudi strokovnjaki v negospodarskih dejavnostih so sebe imeli predvsem za intelektualce (26%) za delovne ljudi, in le 14% se jih je imelo za pripadnike delavskega razreda. Kar 46% tehnične inteligence je menilo, da je jugoslovanska družba razredno razcepljena, 31% pa da je že brezrazredna. 37% humanistične inteligence je bilo mnenja, da je jugoslovanska družba brezrazredna, 33% pa da je razredna.

V skupini anketiranih političnih in državnih voditeljev je bila večina mnenja, da v naši družbi ni več razredov (64%). Tisti pa, ki so jugoslovansko družbo še videli kot razredno, so sami sebe identificirali z delavskim razredom.

Druga skupina, ki je menila, da lahko v naši družbi govorimo le o razvitih slojih, se je precej različno »samoumstil« v sloj vodstvenih delavcev (7%), v sloj inteligence (6%), v »višji razred« (4%), v »srednji razred« (3%), med delovne ljudi (3%).

Za razmere v jugoslovanski (ne pa tudi v slovenski) družbi je zlasti pomanjkljivo proučevanje nezaposlenih, njihovih socialno razrednih obeležij. Ločnica zaposlenih in nezaposlenih je lahko pomembnejše merilo razrednosti kot številni klasični (Leninovi) parametri. Pomembne in sila zanimive so tudi širše sistemske posledice oziroma vpliv množice nezaposlenih (Marxove razlaga so pri nas dokaj neuporabne), ki nima nobenega vpliva (ne direktnega ne posrednega) na položaj (dohodek, status, ravnanje) že zaposlenih delavcev.

Nadaljevanje prihodnjic

Tehnološki razvoj in socialna varnost (4)

SKRAJŠEVANJE NORMALNEGA DELOVNEGA ČASA

Pripravi: Jože Tavčar

Skrajševanje starostne in delovne dobe za upokojitev

V pričujoči publikaciji je posebno analitično obdelano skrajševanje delovne dobe z različnimi ukrepi v pokojninskih sistemih. Gre za poskuse skrajševanja starostne in tudi delovne dobe za uveljavitev pravice do pokojnine. Pri tem velja takoj opozoriti, da gre za dežele, za katere je značilna razmeroma dolga starostna doba za upokojitev in za določeno pokojnino zahtevana razmeroma dolga delovna doba. Tudi v deželah, denimo v Švedski, Danski, Norveški, kjer je raven socialnih pravic že po običaju visoka, imajo starostno mejo okrog 65 let in najkrajšo delovno dobo 35 let. Poleg tega velja opozoriti, da pokojninski sistemi v vseh teh deželah temeljijo na ekonometrijskih načrtih, po katerih so vse pokojninske normale ugotovljene na zelo analitičen način ob vsestranskem upoštevanju stroke, načel zavarovanja in demografskih napovedi.

Nekaj primerov

Gre za ukrep, ki so ga uporabljale številne dežele, in to na različne načine. Včasih imamo opraviti tudi z zniževanjem starostne meje za delavce, ki opravljajo določena škodljiva dela. Ob tem velja posebej poudariti, da med temi deželami ni takih, ki bi se ob zniževanju starostne meje ukrepa oprijele kot splošno veljavnega za vse zaposlene. Trdijo namreč, da vsako zniževanje starostne meje pomeni mero, ki postaja toga in ki jo je kasneje zelo težko spreminjati. Ocene teh sprememb opozarjajo tudi, da je težko zagovarjati njihovo dolgoročno smotrnost. Nasprotno, menijo, da gre za paradoksalen prijem od dejstva, da sodobna medicinska znanost in napredek kakovosti dela in življenja omogočata, ne samo podaljševati povprečno življenjsko dobo, temveč tudi varovati in pospeševati telesne in duševne delovne zmogljivosti. Ob podaljševanju povprečne življenjske dobe in ob vse manjšem naravnem prirastku prebivalstva, kar je značilno za vse razvite dežele, nastaja neravnotežje v demografskih gibanjih, kar

povzroča vse večje težave pri financiranju potreb vse večjega števila starejšega prebivalstva. Pri tem ima posebno mesto starostno pokojninsko zavarovanje. Tako bodo v naslednjem obdobju uveljavile svoje pravice do pokojnine številne generacije, ki izhajajo iz povojnih let, in breme teh pokojnin bo zakonito večje za bodoče aktivne generacije, ki so zaradi manjšega prirastka manj številne. Poleg tega se vsiljuje vprašanje izkoriščanja strokovnih sposobnosti tudi starejših zaposlenih. Kljub temu pa so v nekaterih deželah znižali starostno mejo za upokojitev. Tako so na Irskem sprejel zakon po katerem so starostno mejo postopoma pomikali od sedanjih zelo visokih (leta 1973) 70 let na 66 let (leta 1977). Na Švedskem so leta 1976 prešli s 67 na 65 let, in v Franciji leta 1983 s 65 na 60 let. To so redki primeri splošnega zniževanja starostne meje, ki pa ne gre pod 60 let. Pri tem so bili poglavitni nameni socialni učinki. Ob zmanjševanju starostne dobe in ob bolj zgodnji prekinitvi dela so hoteli zagotoviti približno isto življenjsko raven zavarovancev. Po izkušnjah zniževanja

starostne meje ob možnem doseganju polne pokojnine ni vedno in povsod po željah delavcev. Tako ni malo onih, ki bi hoteli delati dalj časa, in narobe, vsekakor so tudi taki, ki zaradi različnih razlogov želijo prej iz delovnega razmerja. Praksa kaže, da je vse bolj sprejemljiva tista zamisel, ki jo vsebuje priporočilo Mednarodne organizacije dela št. 162 za stran starejših delavcev, ki svetuje fleksibilne možnosti za upokojitev. Tako so ob gospodarski krizi v sedemdesetih letih v številnih deželah uveljavili možnost, da zavarovanci lahko izbirajo določeno starostno mejo. Tako naj bi starejši sproščali delovna mesta za mlajše in nezaposlene. Tako možnost predvidevajo Švedska, Kanada, ZR Nemčija, Italija, Španija, Grčija, kjer se je možno upokojiti že pri 58 letih, toda pod pogojem, da vplačajo prispevek za najmanj 35 let. V Belgiji je taka predčasna upokojitev povezana z dejansko zaposlitvijo novega mladega delavca. Nekaj podobnega je predpisala tudi Španija. Velja torej ponoviti, da predčasno upokojevanje ni prešlo mejo 60 let (razen v Franciji, kjer velja za ženske 55 let, in pa Grčije), da upokojitev ni obvezna, da mora biti materialno pokrita z daljšo dobo plačevanja prispevka za pokojninske sklade.

Učinki teh ukrepov na nove zaposlitve

Zelo težko je povsem natančno ugotoviti vpliv pred-

časnega upokojevanja na možnosti za nove zaposlitve in dejansko zmanjševanje nezaposlenosti. Vsekakor gre za različne interese, in sicer tako zaposlenih kot podjetij in širše družbe. Zelo nazorni sta vsekakor Belgija in Francija. V Belgiji se je leta 1983 predčasno upokojilo 45.000 delavcev, istočasno pa je število nezaposlenih poraslo na 606.000. Podobno je v Franciji. Isto leto se je predčasno upokojilo 178.000 zavarovancev, toda nezaposlenost se je povečala na 2.230.000 oseb. Nekaj podobnih težej zaznavamo v Veliki Britaniji. Tudi ocene materialnih posledic hitrejšega upokojevanja govorijo, da se stroški pokojninskih sistemov veliko bolj povečujejo, kot pa se zmanjšujejo izdatki za pomoč nezaposlenim.

Morda bomo najbolj pričljivi, če bomo navedli ocene teh težej in socialno-ekonomskih posledic iz publikacije Socialna varnost na obzorju 2000 let (publikacija MOD – MBD iz leta 1984: La securite sociale a l'horizont 2000, 1984): »Praksa govori, da je število novo zaposlenih delavcev ob uveljavitvi predčasnih upokojitev veliko manjše od števila predčasno upokojenih. Podjetja namreč izkoriščajo priložnost, da ob zmanjševanju zaposlenosti uvajajo nove tehnologije in načine dela. V sedanjih gospodarskih razmerah bi bilo težko pričakovati, da bi podjetja trpela doseženo zaposlenost in da ne bi odpuščala zlasti starejših delavcev. Tako, dejansko predčasno upokojevanje podjet-

jem ponuja možnosti in priložnosti, da povečajo produktivnost dela.« Različni pisci prihajajo torej do približno enakih ugotovitev.

Čeprav vse povedano v celoti ne velja za naše razmere, ker gre tudi za nekaj drugačnih pogojev, ni potrebno posebej trditi, da so procesi pri uvajanju novih tehnologij in socialnih posledicah skorajda enaki. Morda bi lahko pričakovali, da jih bo v naši družbi lažje obvladati. Naša družba, v kateri naj bi bila razredna nasprotja zlasti na območju proizvodnih odnosov vse manjša al vsaj lažje obvladljiva, bi morala zagotavljati uspešno usmerjanje racionalizacije sistema delovnega časa in trajanja delovne aktivnosti. Tuje izkušnje kažejo, da v delodajalskih razmerjih vse pomembnejšo vlogo igra prav socialna varnost, ki pa ni zunaj širših gospodarskih strategij. Opozarjajo tudi na veliko nujnost interdisciplinarnega prijema pri delovnih razmerjih, na nevarnost enostranske, ozke tehnokratske ali ekonomistične politike. Zlasti zdaj, ko naj bi odločneje prešli na realne ekonomske zakonitosti v vsem našem gospodarstvu in ko moramo ob tem, če hočemo ali nočemo, uveljavljati strategijo hitrejšega tehnološkega razvoja, nam mora priti prav vsaka tuja izkušnja, seveda ob ustreznih preudarnosti. Mednarodna organizacija dela in njen urad nam pri tem ponujata drugačno pomoč.

Zahodnonemški sindikati

MED PROGRAMOM IN STVARNOSTJO

Bonn, marca – Kaj bodo počeli zahodnonemški sindikati v prihodnjem tisočletju, ki se začneja čez kratkih dvanajst let? Človeku se orosi oko, ko pomisli, kolikokrat je jugoslovanski delavski razred že stal na pragu raja samoupravno organiziranega dela in kolikokrat ga je birokracija, samozvani varuh socializma, odrinila nazaj v pokol odtujenega dela. Tudi za prihodnje tisočletje namreč velja, da je prvi cilj zahodnonemških sindikatov širjenje sfere soupravljanja, se pravi širjenje možnosti za vpliv na sprejemanje poslovnih in drugih odločitev, in sicer vse bolj tudi na sami ravni podjetja.

Zahodnonemška sindikalna zveza DGB je sredi minulega leta v okviru svojega inštituta za gospodarjenje in družbene vede izdala brošuro, v kateri so znanstveniki in sindikalisti povezali svoja pričakovanja za čase po letu 2000. Sindikati naj bi tedaj še naprej sledili svojemu temeljnemu cilju, ki je zajet v znani sintagmi »gospodarska demokracija«, vendar naj bi to počeli v skladu z novimi razmerami. V teh razmerah naj bi se ob delovanju klasičnih političnih strank na političnem prizorišču okrepilo delovanje novih družbenih gibanj; in sindikati se bodo morali povezati tudi z njimi. Drugačnja naj bi bila tudi porazdelitev družbenega sklada dela, saj naj bi trajal povprečen delovni teden le še trideset ur; delo v režimu skrajšanega delovnega časa naj ne bi veljalo več za izjemo. Tudi tarifna pogajanja, se pravi pogajanja o mezdah in delovnih razmerah, naj bi se v prihodnjem tisočletju preselila bolj na raven podjetja; zdaj se v njih v rednih razmakih pojavljajo vrhovi panožnih sindikatov in vrhovi delodajalcev, kar zaposlene v bistvu pasivizira. Sindikati naj bi se zavzeli tudi za dokončno rešitev ženskega vprašanja in vprašanja enakovrednosti ženskega dela, upoštevajoč pri tem hkrati še tisto delo, ki ga ženska opravlja za družbo spriču svojih posebnih fizioloških funkcij. Klaus Zwickel in Klaus Lang, ob izvodstvu sindikata kovinarskih delavcev, sta v svojem prispevku posebej podčrtala pomen zgraditve znotraj obratne demokracije in samoupravnih pravic, ki bi se nanašale na urejanje delovnega časa in pogojev za delo. V okviru širjenja pravice do soodločanja naj bi spadal tudi tista vprašanja, ki se nanašajo na proizvodne odločitve in na ekološke posledice takšnih odločitev: delavci naj bi imeli skratka možnost presojati proizvodnjo tudi s stališča varstva okolja ter tako »preprečiti hude zmote pri naložbenih odločitvah«. Sindikat naj bi, kot piše v enem od osmih objavljenih scenarijev za leto 2000, pospeševal tudi nastajanje alternativnih in samoupravnih organiziranih podjetij. Ingrid Kurz-Scherf, sodelavka inštituta, v svojem scenariju gradi na družbi, ki je že zadovoljila svoje temeljne gnotne potrebe. Mezda v njej ni več prvi cilj boja. Temeljna norma je šesturni delovni dan z mnogimi krajšani delovnega časa za tiste, ki delajo v posebnih razmerah ali pa imajo posebne obveznosti, kot so denimo matere z majhnimi otroki. Tudi Claudia Piul, ki spada v stranko zelenih, vidi v svojem fiktivnem podjetju iz leta 2000 široko razvite oblike participacije pri odločanju: kar zadeva tako imenovano tarifno politiko, pa v njej na prvem mestu niso več mezde,

marveč »vsešina dela« in delovne razmere.

Dovolj učinkovit sobesednik kapitala

Kakršnekoli so že lahko pripombe na takšne scenarije, je iz teh razmišljanj razvidno, da njihovi avtorji v sindikatu vidjo organizacijo, ki je v zadnjih štridesetih letih ne glede na občasna nihanja postala dovolj učinkovit sobesednik kapitala na vsedržavni ravni; da pa po drugi strani opažajo v njem tudi hud primanjkljaj, ko gre za realizacijo ene izmed temeljnih programskih postavk zahodnonemških sindikatov, to je za realizacijo industrijske demokracije na ravni, ki naj bi bila kar se da blizu delavčevemu delovnemu mestu.

Dolga desetletja po tistem, ko so nastali, so nemški sindikati ravnali tako, da so dolgoročne, to je politične in programske naloge prepuščali politični organizaciji delavskega razreda, to je nemški socialni demokraciji, ki je bila vse do izbruha prve svetovne vojne paradni primer dobre politične organiziranosti delavcev. Sami so se ukvarjali s tako imenovanimi dnevnopolitičnimi zahtevami, z bojem za izboljšanje mezd in delovnih razmer ter za krajši delovni čas, širjenje pravice do združevanja in delovanja sindikatov kot legitimnega interesnega zastopstva delavcev. Šele potem ko so razdor na levici, neuspeh politike podružbljanja sredstev za proizvodnjo v letih 1918 in 1919 ter zaton možnosti za revolucionaren zasuk družbenih odnosov v Nemčiji po prvi svetovni vojni zajeli vso nemško delavsko gibanje, se je v tedanji sindikalni zvezi, znani pod kratico ADGB (Allgemeine Deutsche Gewerkschaftsbund), okrepila struja, ki se je zavzemala za to, da razvijajo sindikati svojo samostojno perspektivo družbene in predvsem gospodarske reforme. Delo se je začelo v času, ki je kapitalistični svet že zaznaval bližajočo se veliko krizo in nemški sindikati niso bili edini, ki so se ga lotili; tudi drugod je nekomunistična levica pripravljala načrte za bistvene reforme v gospodarstvu, toda le švedska socialna demokracija jih je po tem tudi izpeljala ter tako močno prispevala k današnji podobi švedskega gospodarstva in švedske družbe. Ta časa, ki je prinesel mnogo novih zamisli (te pa so zvečine izhajale iz marksistične teoretične dediščine), je zaradi znanega več desetletij trajajočega spora, v katerem sta obe krili delavskega gibanja drugo drugemu jemali ugled, veljavo in legitimnost, žal še vedno premalo poznamo. ADGB je tako že leta 1925 ustanovila posebno komisijo, ki jo je vodil znani marksistični teoretik Fritz Naphtali, ta pa je nato leta 1928 na hamburškem kon-

gresu sindikatov predstavil program **sistem spreminjanja** reform, katerega središčni pojem je bil pojem **gospodarske demokracije**. Teoretično je bil Naphtali na strani avstromarksističnega ekonomista Hilferdinga, ki je v teoretično razmišljanje uvedel nov pojem **organizirani kapitalizem**. Tako Hilferding kot tudi Naphtali sta zatrjevala, da na tej stopnji razvoja kapitalizma do bistvenih gospodarskih odločitev ne pride več na ravni posamičnega podjetja, marveč na višjih »nadobratnih« ravneh. Če hoče delavski razred doseči, da bo prišlo do demokratizacije gospodarskega odločanja – osnovna postavka pa je bila, da v Nemčiji ni možnosti za ponovitev revolucionarnega prevrata, kakršen je bil ruski – potem je treba ustvariti razmere, da bodo delavske organizacije s svojim vplivom dosegle to raven; samoupravni organi v gospodarstvu, širjenje javnega sektorja in sektorja državne industrije, krepitev delavske in socialne zakonodaje, ustanavljanje organizacij za delavsko samopomoč pa naj bi bila v tem okviru tista orodja, ki naj bi »izločila ali pa vsaj zožila načelo kapitalističnega delovanja zgolj z namenom ustvariti dobiček«.

Ta izlet v zgodovino je potreben zato, ker je povojno zahodnonemško sindikalno gibanje prevzelo vsa temeljna izhodišča iz časa neposredno pred nacistično likvidacijo svobodnih sindikatov, hkrati pa je ta izhodišča, pripravljena za hamburški kongres leta 1928, takoj po vojni dopolnilo z nekaterimi novimi zahtevami, ki so bolj kot moč delavskega gibanja odsevale politično šibkost nemškega kapitala, ki je bil v vojni poražen; in ki so bile v veliki meri odrinjene v ozadje potem, ko je ta kapital končal obdobje obnove in ZRN počasi spravil med vodilne industrijske države sveta. Sam pojem gospodarske demokracije se je v nemških sindikalnih in drugih razpravah močno uveljavil neposredno po koncu vojne, nato pa je šel za dolgo v pozabo, da bi se potem spet pojavil sredi šestdesetih let kot pojem, na podlagi katerega so skušali sindikati najti svoj odgovor na krizo, ki se je že kazala na obzorju.

Triada gospodarske demokracije

Na snovanje programskih izhodišč, s katerimi so zahodnonemški sindikati začeli povojno obdobje svoje delovanja, je kajpada močno vplival katastrofalen politični in gospodarski položaj. Na četrti medconski konferenci so sindikati leta 1947 postavili naslednje programske zahteve: **obnova gospodarske enotnosti Nemčije; načrtovanje in usmerjanje gospodarstva s podružbljenjem za splošno gospodarjenje pomembnih panog, kot so ključne industrijske panoge, banke in zavarovalnice; ustanovitev osrednjega nemškega urada za načrtovanje in oblikovanje sistema samoupravnih organov, v katerih bi bili paritetno zastopani sindikati; obnavljanje gospodarskih zmogljivosti Nemčije in preprečevanje**

demontaže industrije (kar je počela predvsem SZ v svoji zasedbeni coni, pa tudi Francozi niso bili pri tem povsem nedolžni); najem posojil za uvoz hrane in krepitev zunanjetrgovinske menjave; agrarna reforma, ki naj zagotovi boljše izkoriščanje obdelovalne zemlje (v Nemčiji je bila lakota še vsakdanji pojav).

Poglavitne od teh zahtev so vsebovane v »temeljnem programu«, ki ga je zahodnonemška zveza sindikatov sprejela leta 1949, programu, za katerega je značilna »trjada gospodarske demokracije«: načrtovanje narodnega gospodarstva, nadzor nad močjo podjetniškega zirozma kapitalističnega razreda, soodločanje. V literaturi, ki je nastala kasneje, je moč brati nekatere ocene, češ da

je ta program še vedno izhajal iz zamisli, da je moč zahodnonemški gospodarski in družbeni sistem preoblikovati – s postopnimi reformami – v socialističnem smislu; v nasprotju s tem programom pa naj bi oba naslednja programa iz leta 1963 in 1981 razvijala le še reformistične koncepte, ki naj bi ostajali v okvirih obstoječega in priznanega kapitalističnega sistema. Ta ugotovitev nedvomno drži, vendar pa je hkrati vredna bolj podrobnega pojasnila: po obnovi in vračanju ZRN v prve vrste svetovnega kapitalizma sindikati pač niso več mogli gojiti utopičnih tez o tem, da je moč sistem preoblikovati v skladu z načeli socializma, pa naj bo bolj ali manj znanstvene vrste. Po drugi plati pa je treba upoštevati dejstvo, da je ostala temeljna triada prvega programa čvrsti sestavni del obeh naslednjih. Toda tudi ta ugotovitev ima svojo lepотно napako: kar zadeva uresničevanje teh temeljnih načel, bilanca štirih desetletij povojnega dela zahodnonemških sindikatov ni najbolj ugodna. Paritetno soodločanje je uresničeno v montanski industriji (pa še tu ne v vsej in ga skušajo v sedanjem procesu prenove te panoge spet omejevati); nepopolno paritetno soodločanje je uveljavljeno v nekaterih večjih podjetjih (nad 2000 delavcev); ob tem pa imajo

delavski predstavniki pravico zagovarjati svoje mnenje, ko gre za socialna in personalna vprašanja ter za vprašanja, ki se nanašajo na organizacijo dela.

Prav zavoljo hitrega obnavljanja moči zahodnonemškega podjetništva se je v sindikatih kmalu uveljavilo spoznanje, da je treba imeti ob dolgoročnih programskih dokumentih tudi natančno opredeljene kratkoročne programe ciljev in zahtev. Tako je bila sprejeta vrsta akcijskih programov (1955, 1965, 1972 in 1978), ki so zahtevali in zvečine tudi dosegli: krajši delovni čas, povečanje mezd, povečanje podpore iz skladov socialnega zavarovanja, širjenje sfere soodločanja, izboljšano varstvo pri delu (1955); trinajsto plačo, najmanj štiri

zela konservativno-liberalna koalicija z ustreznimi konservativnimi ideološkimi pogledi, so mnogi računali, da bo ta sprememba prinesla tudi povečan pritisk na sindikalno združevanje in delovanje delavcev, podobno kot se je dogajalo v Veliki Britaniji in deloma v ZDA. Zahodnonemški sindikati so to spremembo dobro prestali, seveda pa so bile nove okoliščine še manj primerne za uresničevanje dolgoročnih programskih ciljev iz poglavja »gospodarska demokracija«, kot so bile okoliščine pod oblastjo socialnih demokratov. Ne glede na te nove pritiske je moč trditi, da so sindikati docela ohranili svojo funkcijo na tretji ravni, to je na ravni individualnega in kolektivnega varstva delavcev v obratu in znanju njega (varstvo dela in zaposlitve, kolektivno predstavljanje v mezdah in drugih sporih itd.).

Sedanje ravnanje sindikatov v zahodnonemški družbi ima kajpak tudi številne kritike tako znotraj, še bolj pa zunaj sindikalne organizacije. DBG ima močno gnotno podlago, ki je nastala večinoma iz različnih oblik združniškega povezovanja. Funkcija tega povezovanja (trgovina, hranilnice, stanovanjska zidava in drugo) je bila ta, da so z njim pritiskali na kapitalistični sektor in cene, ki jih je ta zaračunaval delavcu – porabniku. Ta sindikalna dejavnost je pri tem dosegla pomembne uspehe, vendar pa se je hkrati sama razvila v podjetništvo velikega obsega. Zlasti po aferi s stanovanjsko zadruzo Neue Heimat je bilo v zadnjih dveh letih veliko razpravljanja o tem, ali ne bi bilo bolj prav, če bi se sindikat namesto podjetništvu raje posvetil izključno svojim temeljnim nalogam; sindikalno podjetništvo pa je tako ali tako doseglo svoj cilj, ohranjanje sindikalnega kapitala pa sili sindikat k temu, da se vede kot kapitalist. Ob teh kritikah pa letijo na sindikat seveda tudi še druge kritike »fundamentalne« narave. Konservativna, delodajalska in poslovodna je ponavadi tista kritika, ki sindikatom očita dejavnosti, ki naj bi pomenile spreminjanje sistema, posledice, s katerimi grozi te vrste kritika, pa segajo od »komunizma« do nastanka »sindikalne države«. Marksistična kritika pa izhaja iz sheme, v kateri nastopata dva polarizirana tipa sindikata: sindikat kot »kapitalu nasprotna sila« in sindikat kot »dejavnik zagotavljanja reda«. Mnogi med marksističnimi kritiki očitajo zahodnonemškemu sindikatom, da so se »vključili v sistem« in da v njem nastopajo kot »dejavnik ohranjanja dane ureditve«. Na to sindikat odgovarja, da je v državi, ki je ustavno zasnovana kot »socialna država« ter država, ki zagotavlja osamosvajanje dela in delavca, resda dejavnik reda, da pa v okviru sedanjih ustavnih opredelitev pomeni tudi dejavnik spreminjanja in učinkovito nasprotno utež moči kapitala.

Marjan Sedmak

Prihodnjič: Socialna in organizacijska struktura sindikatov, odnos do strank in politične sfere; dalje: Stavkovna pravila in stavke.

Veliko zanimanje za aktivne počitnice v Rogaški Slatini

Z ZNOJEM DO TRDNEJŠEGA ZDRAVJA

Ne gre več le za oddih, temveč splet oddiha in medicinsko programirane dejavnosti

O vplivu zdravega načina življenja in redne telesne vadbe na zdravje vemo danes že veliko. Dr. Matija Horvat ugotavlja tudi naslednje: »Če bi ljudje vsak dan hitro prehodili 1,6 kilometra, bi si bolj podaljšali življenje, kot če bi človeštvu uspelo odpraviti smrt zaradi raka...«

Pri tem moramo vedeti, da nas redno delo samo ne zavaruje pred obolenjem. Aktivnost mora biti dovolj intenzivna. Pri njej se moramo znojiti, da kaj zaleže, saj je

zdravje v ne majhni meri odvisno od telesne zmogljivosti. Zato kratki sprehodi, delo na vrtu in podobno za to niso dovolj.

Iz tega izhaja, pravijo strokovnjaki, da tudi takrat, ko se hočemo spočiti, ne smemo počivati. Zares koristil nam bo le aktivni oddih, na katerem bomo veliko na dobrem zraku in bomo več ur na dan pospešeno hodili, plavali, tekli, kolesarili, igrali z žogo in se ukvarjali s podobnim športom. Ni toliko pomembno, kaj delamo,

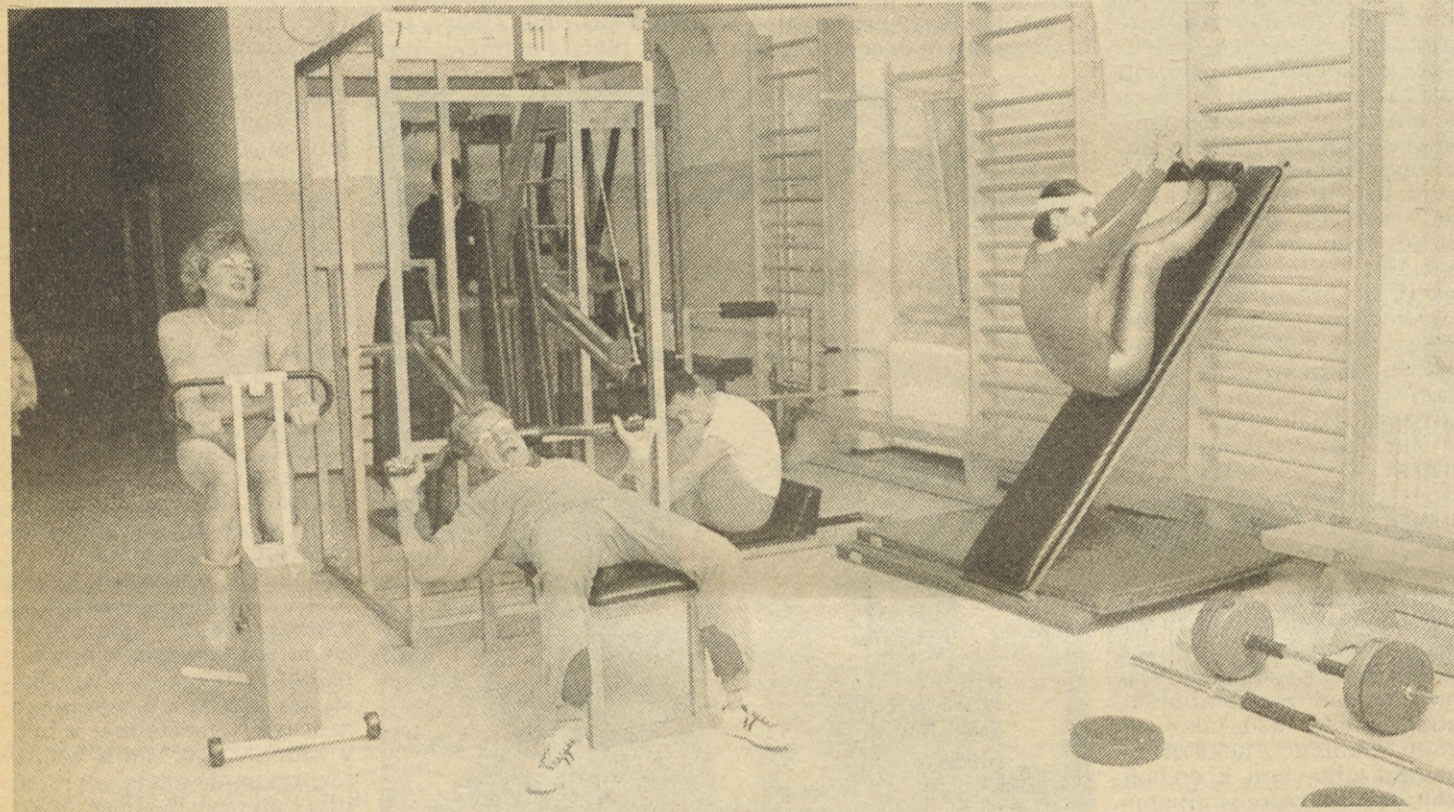
s katerim športom se ukvarjamo, bolj pomembno je, da ne sedimo ob časopisu in kozarcu. Nekaj moramo početi, da spodbujamo delo srca, dihal in drugih organov in s tem skrbimo za svojo telesno vzdržljivost.

Zato so tudi programi nekaterih naših zdravilišč naravnani tako, da ponujajo gostom strokovno programirano aktivnost. V teh primerih torej ne gre več le za počitek v prijetnem okolju in ob dobri hrani, kar smo iskali nekdanj na dopustu,

počutje in boljše zdravje zelo veliko, zato je tudi zanimanje delovnih organizacij za omenjeno obliko preventive precejšen.

Naložba, ki se več kot dobro obrestuje

Druga, prav tako zanimiva ponudba Rogaške Slatine, je desetdnevni medicinsko nadzirani aktivni oddih. Skupine vodijo seveda strokovnjaki. Poleg tega si lahko v tem zdravilišču privoščite krajši aktivni oddih in

temveč za splet oddiha in programirane aktivnosti.

Že peto leto medicinsko programiran aktivni oddih

Med slovenskimi naravnimi zdravilišči, ki ponujajo obiskovalcem bogate možnosti aktivnega športnega življenja, je tudi Zdravilišče Rogaška Slatina. V pokritih prostorih ima bazen, kegljišče, dvorano za telovadbo, trimski kabinet, mize za namizni tenis, strelišče in podobne športne objekte, medtem ko na prostem lahko igrate tenis, mali golf, kolesarite, balinate, streljate z lokom, igrate odbojko in si krajšate čas še z nekaj športno-rekreativnimi aktivnostmi.

Že peto leto imajo za vse, ki dajo nekaj nase in svoje zdravje, medicinsko programiran aktivni oddih. V desetih dneh, kolikor traja ta oddih, strokovnjaki pregledajo vsakega gosta in s testi ugotovijo, kako je z njegovim zdravjem. Potem vas uvrstijo v eno izmed skupin. Te imajo od 15 do 18 udeležencev, ki so športno aktivne dopoldne in popoldne in sicer vsak dan prav do konca oddiha. Na programu so tudi savna, masaža, plavanje, izlet in podobno. V kolikšni meri se obrestuje ta trud, zve vsak iz končnega preizkusa oziroma testiranja. Pravijo, da je moč v borih desetih dneh napraviti za dobro

športno obarvane počitnice, pri katerih sami izbirate aktivnosti torej, tiste, ki so vam najbolj pri srcu.

Medicinsko programirani in nadzirani aktivni oddih sta namenjena v glavnem skupinam delovnih organizacij. Ekonomistka Marjeta Napast nam je povedala, da letno prihaja v Rogaško Slatino na tak oddih okoli 400 ljudi, precej celo iz Dalmacije. Desetdnevni oddih stane od 250 do 300 tisoč dinarjev, odvisno pač od kategorije hotela in sobe. Zanimanje za tovrsto dopustovanje je torej precejšnje, bilo pa bi verjetno še večje, če bi v organizacijah združenega dela bolj podrobno poznali ponudbo zdravilišča in dejstvo da se tovrstne naložbe več kot dobro obrestujejo.

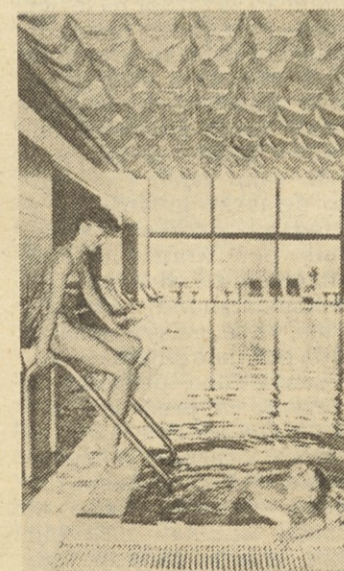
A. U.

Srečanje mariborskih športnikov v smučarskih tekih

NA STARTU LE POLOVICA PRIJAVLJENIH

Od 33 prijavljenih delovnih organizacij jih je 27 nastopilo v smučinah pri Arehu, in to 30 žensk in 83 moških, torej 113 tekmovalcev od 205 prijavljenih.

Kljub dobremu delu organizatorjev, Smučarskega kluba Pohorje-Hoče, so imeli nastopajoči zaradi močnega vetra in južnega snega težke razmere na obeh tek-

A. U.

Sodelovanje brez primere

Slovenski smučarji so ne le tekmovalno sezono, temveč tudi svojo akcijo Podarim-dobim več kot uspešno spravili pod streho. Kdo bi si lani na jesen, ko so organizatorji znova visoko zavahali rokave, upal pomisliti, da bomo sicer ob vse skromnejših osebnih dohodkih znova globoko segli v žep in toliko prispevali za nemoteno delo naših smučarjev?

Zdaj, ko je za nami zadnje žrebanje, ko so si oddahnili ljudje pri smučarski zvezi in so nagrade že v rokah nekaterih srečnežev, ugibanj seveda ni več. Akcija je kljub vsem pomislekom in težavam, s katerimi živimo že precej časa, zares uspela. Slovenski smučarji oziroma našim smučarskim reprezentancam je namreč vrgla skoraj tri milijarde dinarjev. To je tako zajeten kupček denarja, da si kar težko zamislimo, kaj vse bi se dalo z njim napraviti. Naj pove mo: za tri milijarde dinarjev je mogoče kupiti, denimo, skoraj 350 avtomobilov za stava ali kakih 30 lepih sončnih stanovanj. Ni kaj ogromni denarji...

Od kod tolikšno navdušenje za naš smučarski tekmovalni šport? Ker smo smučarski narod? Ker si nas toliko iskreno želi, da bi ostali v tem športu čim dalj med najboljšimi na svetu? Ker je akcija tako spretno zastavljena, da kupujejo darilne razglednice prav vsi, med njimi mnogi taki, ki sicer sploh ne živijo s športom in zanj? Ker mnogi na tihem upajo, da jim bo sreča naklonjena?

Seveda bi takih in podobnih vprašanj lahko zastavili še cel kup, vendar sta odgovora predvsem dva. Ponosni smo na fante in dekleta, ki so ponesli v svet ime naše dežele in segajo po najbolj spoštovanju vrednih lovorkah. Zato si želimo, da bi bilo tako čim dalj in da bi naši predstavniki še stali na zmagovalnih stopničkah. To so namreč velike stvari, ki bodo ostale zapisane v zgodovini jugoslovanskega športa z zlatimi črkami. Torej je na dlani, da z akcijo zavestno pomagamo našim smučarjem. Ob tem pa bi se bilo nespametno sprenevedati in ne priznati, da mnogi gledajo na Podarim-dobim kot na obliko loterije oziroma priložnost, da se jim nasmehe sreča. Možnost je v tem primeru res majhna, toda je in za mnoge očitno zelo vabljiva. Kar ozirom se na vse daljše vrste predokenci, kjer prodajajo »srečo«. Iz leta v leto so daljše. Torej gre pri naši akciji kljub vsemu za dve stvari: za zavestno pomoč in za nekakšen spektakularen srečolov.

Toda naj bo tako ali malo drugače, dobro je vedeti: brez tako uspele akcije, ki prinaša smučarjem že okoli tri milijarde dinarjev letno, uspehov prepogosto ne bi bilo. Zagotovo jih ne bi bilo. Uspešne priprave za tekmovanja so namreč v smučarstvu že tako preprosto drage, da bi bilo iz rednih virov povsem nemogoče dobiti dovolj denarja za kakovostno delo. Zato imamo tudi akcijo Podarim-dobim. In če ji bomo ostali zvesti, potlej se nam ni treba bati za usodo našega vrhunškega smučanja.

B. R.

Andrej Ulaga

Delimo lepote gora

Če hočemo v tem letnem času načrtovati izlete v gore, moramo vedeti, kdaj smo najbolj varni pred plazovi. Varni smo predvsem v času, ko več dni ni padavin in se vreme ustali.

Na zimski turi so najbolj varne jutranje in dopoldanske ure. Pri hoji moramo izkoristiti varnejše terenske oblike, predvsem široke doline, grebene in razčlenjen svet. Če je večja nevarnost plazov, je najpametneje, da se izletu odpovemo oziroma na njem še pravčasno odnehamo. Na poti se moramo izogibati nevarnim pobočjem. Strmine moramo prečiti čim višje in na čim ožjem mestu. Seveda se je potrebno na prečenje dobro pripraviti, na kar običajno opozori vodja skupine ali najbolj izkušeni smučar. Če se znajdemo v plazu, moramo znati ukrepati. Od tega so nemalokrat odvisne posledice. Še zdaleč namreč ni rečeno, da je po nas, če smo prepozni in se plazu ne moremo izogniti.

Skupina, ki je na turnem smuku, mora imeti vodnika. Ta naredi natančen načrt izleta in prevzame vso organizacijo. Skupina običajno ne sme šteti več kot 15 smučarjev. Vodnik mora dobro poznati pot in ne sme zapustiti skupine. Vsak hip mora biti na voljo, da lahko pomaga s svojimi izkušnjami in prepreči morebitno napako posameznika.

Čim bolj naporna je tura, tem bolj se je treba ravnati po najšibkejših v skupini. Nihče ne sme zaostati, smučarji morajo do cilja ostati skupaj. Ob dobrem vodniku se bomo na turi počutili varni in bomo lahko sproščeno uživali v neokrnjenem zimskem svetu. Da bi se tudi prihodnjic imeli v hribih lepo, jih nikar ne onesnažujmo! Vse svoje odpadke odnesimo v dolino in najbližji smetnjak.

Za izlete v zasnežene gore skušajmo navdušiti tudi prijatelje, z njimi nam bo na turi lepše, saj bomo delili radost in se skupaj veselili premaganih naporov.

U.

Razvoj industrije in socialnopolitični položaj delavstva v Prekmurju med vojnama (3)

SEZONSKI DELAVCI

Delavski razred ima obrobno vlogo v naši družbi, definiran pa je kot razred ročnih delavcev. Predstavlja bolj nekakšen paravan, resnično oblast pa ima politobirokratska struktura. Za našo družbo so na sedanji stopnji razvisti (produktivnih sil, produkcijske strukture) zanimivi zlasti sloji (razred) fizičnih delavcev.

Posredovalnico so pestile materialne težave, otepala pa se je tudi z veliko navezavnostjo delavcev na palirje. Palirji so bili predelavci, ki so v dili delavce na občasna dela, neke vrste posredniki med delavci in delodajalci, za kar so prejeli redno mesečno plačo. Glede na to, da jih predvsem na privatnih posestvih ni nihče nadzoroval, so lahko na več načinov brezvestno izkoriščali delavce. Tudi na posredovalnici se je v letih njenega obstoja razmahnila korupcija, veliko zaposlitev je bilo pridobljenih s podkupnino ali zaradi politične pripadnosti določeni stranki.

Val izseljevanja je bil najmočnejši v prvih povojnih letih, vse do velike svetovne gospodarske krize, ki je izbruhnila leta 1929. Dnevnik Jutro je takrat ob ob pregledu bilance desetih let jugoslovanskega Prekmurja zapisal: »Nikjer v Sloveniji ni klic po kruhu tako močan kakor v Prekmurju in noben delavski urad v Sloveniji ni tako zaposlen kakor ekspozitura državne borze dela v Murski Soboti«.

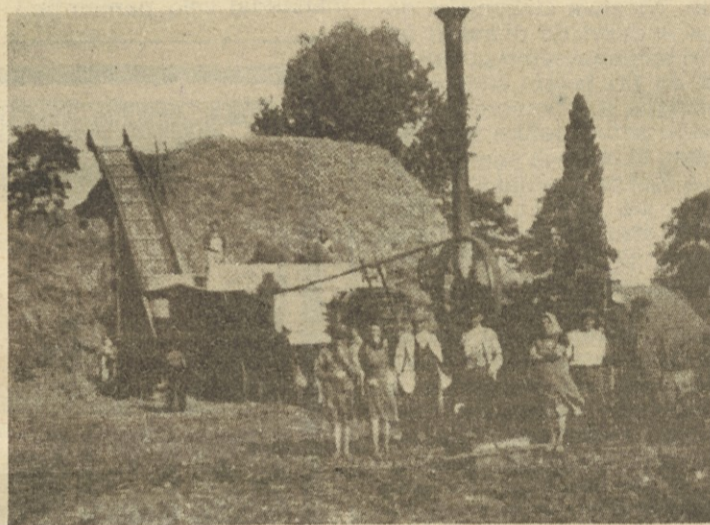
Med gospodarsko krizo v tridesetih letih se je odvil sezoncev nekoliko zmanjšal, ponovno pa se je povečal po letu 1937, ko se je veliko sezoncev zaposlilo v Franciji in Nemčiji. Predvsem Nemčija je v letih priprav na vojno zaposlila veliko poljedelskih delavcev, ker se je domača delovna sila skoraj vsa usmerila v vojno industrijo.

Posredovalnica dela si je prizadevala čimveč delavcev zaposliti doma, vendar so le-ti zaradi boljšega zasluga raje odhajali v tujino. V domovini je povprečen delavec zaslužil 1800 dinarjev v eni sezoni, v Franciji, ki je od leta 1927 zaposlovala največ prekmurskih delavcev, pa 5500 dinarjev. Število zaposlenih v tujini je kmalu presegllo število tistih, ki so bili zaposleni doma. Od leta 1929 do 1938 je delalo v Nemčiji 10635, v Franciji 35643 in na posestvih po Jugoslaviji 27712 prekmurskih delavcev. Skupaj torej 73990, ki so zaslužili 284.237.500 dinarjev.

Zasluzek, ki so ga prinašali sezonski delavci, je močno vplival na gospodarsko stanje v pokrajini, saj bi bilo brez njega življenje v Prekmurju skoraj nemogoče. Zelja po zaslužku je pognala v tujino tudi mnoge, ki bi na svoji zemlji lahko živeli, pa so jo zapuščali in zanemarjali. Mnogi, predvsem mladi, so odhajali v tujino tudi ilegalno. V slabih delovnih razmerah v tujini in na domačih posestvih si jih je veliko na-

kopalo trajne bolezni. Doma so živeli v slabih razmerah, pogosta je bila jetika, slaboten organizem pa je bil pod bremenom težkega dela še toliko bolj dovzeten za različne bolezni.

Delovni čas je trajal na državnih posestvih po Jugoslaviji 10 do 12 ur na dan, na zasebnih posestvih pa so delali tudi od zore do mraka. Delavci so bili razdeljeni v plačilne razrede, plačilo pa so prejeli v denarju in naravnih. Hrana in stanovanje sta bila brezplačna in seveda temu primerno slaba. Delavci so bivali v barakah, na privatnih posestvih pa tudi v hlevih. Delodajalec je nudil delavcu zdravniško pomoč le osem dni, nato ga je lahko odpustil.

Sezonski delavci pri mlačvi (Kosanič 1939)

Tudi v tujini naši delavci niso bili pravno zaščiteni. Pretežno so opravljali dela, ki so jih domačini zavračali. Konkurenca na tržišču delovne sile je bila tako močna, da je v borbi za delo in zaslužek izginjala vsaka zavest, tudi narodna.

Ni minilo dolgo od takrat, ko so prekmurski Slovenci postali del nove domovine, ki pa prav tako kot stara za njihove življenjske probleme ni imela rešitve. Da bi ostajali doma zgolj zaradi čuta pripadnosti tej domovini in nenazadnje tudi narodu, ni bilo pričakovati. V zavesti jim je ostala le nostalgija — slika domačega kraja, ki jo prekmurski ljudje, raztepeni po svetu, še danes nosijo v srcu. To je bila njihova narodna zavest, politično prebujanje pa jih je komaj čakalo, saj si od borbe za volilne glasove v novi državi niso mogli nič obetati.

Sezonski delavci so prinašali iz tujine napredne in demokratske misli in mnogi so se tudi aktivno vključevali v napredna gibanja. Prina-

šali pa so tudi misel nacionalnega socializma in občudovanje nemškega modela reševanja gospodarske krize. V domovini ni bilo organizacije, ki bi jih znala pri-

Objavljamo odlomke iz knjige Razvoj delavskega gibanja v Prekmurju med vojnama, ki jo je izdala komisija za zgodovino delavskega gibanja pri Občinskem sindikalnem svetu Murska Sobota, napisali pa so jo Rudi Čačinovič (uvod) Metka Fujs in Ivo Orešnik.

dobiti in povezati v boju za njihove pravice. Resnično bi jih lahko povezala delavska organizacija, ki bi se morala v Prekmurju, kjer industrijskega proletariata skoraj ni bilo, nujno nasloniti na kmete in sezonske delavce.

Prva in edina organizacija, ki je bila ustanovljena v Prekmurju in je povezala tudi sezonske delavce, je bila leta 1937 ustanovljena Zveza poljedelskih delavcev (ZPD). Pobudo za njeno ustanovitev je dal vodja posredovalnice za delo Franc Kerec. ZPD je prirejala zborovanje po večjih vaseh Prekmurja in je leta 1938 štela že okoli 14000 članov. Vključena je bila v Delavsko zbornico v Ljubljani, osnovni cilji, ki si jih je zadala, pa so bili: doseči minimalne mezde za poljedelske delavce, obvezno zavarovanje v primeru bolezni in nezgod, zavarovanje za starost in onemoglost, brezplačen prevoz žita in moke, ki so jo delavci dobili kot plačilo in drugo; resničnega vpliva in koristi pa delavci v ZPD niso imeli. Vsako množično zborovanje se je sklenilo nekako podobno, kot je zborovanje v Šalovcih končal govornik Franc Kerec, ki je

»prosil mladino, da naj ostane v tujini takšna kakor je odšla z doma, to je zdrava na duši in telesu. Samo tedaj ako bo tako živela, bo imela od velikega trpljenja v tujini tudi hasek. »Klerikalno usmerjena ZPD je seveda popolnoma zavračala misel o razrednem boju in tako tudi ni mogla kljub prizadevanjem za socialno varnost delavcev korenito rešiti vprašanja poljedelskih delavcev in sezoncev.

Razvoj industrije in socialnopolitični položaj delavstva

Nova tržišta, ki so se po prvi svetovni vojni odprla na jugu države, so pospeševala nastajanje novih obratov, v Sloveniji, na povečevanje števila zaposlenih in prav tako na povečanje profitov že obstoječih podjetij.

V Prekmurju je imela največ možnosti za razvoj predelovalna industrija. Toda možnosti za razvoj sodobnejše industrije so bile majhne, saj je bilo Prekmurje do leta 1926 v celoti neelektrificirano. Do začetka druge svetovne vojne so električno energijo iz hidroelektrarne Fala dobili le Murska Sobota, Lendava, Beltinci, kmetijska šola v Rakičanu in manjše število naselij. Prometna povezava s slovenskim prostorom in s svetom je bila šibka. Zelezniška povezava z Madžarsko prek Hodoša, je bila uknjena. Obstajala je le cesta skozi Radgono, leta 1922 je bil zgrajen most čez Muro pri Veržeju, leta 1924 je bila odprta proga Ormož-Ljutomer-Murska Sobota. Šele leta 1923 je stekel avtomobilski in poštni promet med Mursko Soboto in Lendavo.

Nadaljevanje prihodnjic

NAGRADNA KRIŽANKA

12

Delavska enotnost	ZGORNJA PLOSKEV V PROSTORU	MEHKO VITA PREJA	SODOBNA NAVIGAC. NAPRAVA	NRAVO-SLOVJE	CESTA, POSUTA Z GRAMOZOM	OBDOBJE	AVTOR KRIZANKE R. NOC	RAZSTAVNA DESKA	ŽIVALSKA OGRADA	MAČJA DLAKA	CELOTEN POSNETEK PRI FILMU	ADAM BOHORIC	SLOV. PISATELJI, ROJENI V MENGŠU	GLAVNO MESTO GRČIJE
DEL JAHALNE OPREME							KOLODVOR							
PREBIVALEC TRATE							CIRKUŠKI ARTIST LINO VENTURA							
KORENITOST, ODLONČNOST												NEON		
MESNA JED					IT. FIZIK (ALESSANDRO) CERKVENO IZOBČENJE							EMIL NOLDE STAROGRŠKI KIPAR		
SLAVNOSTNI MIMOHOD						IZ DEBLA STESAN COLN	ODPOSLANA MENICA	1	IME VEČ SLOVEN. KRAJEV JANEZ CIGLER					
											NIKOLA TESLA			ROČKA, POSODA ZA SMETI
											TRČENJE EDEN OD CUTOV			
						ČAS BREZ SVETLOBE			NAUK. ZNANOST STIČIŠČE TREH PLOSKEV					
						FRANC. ZEN. IME			ZDRAVILLO PROTI MALARIJI TOMISLAV NERALIC					
						IZUMRLI PREDNIK SLONOV								
						SREDOZEM. OKRASNA RASTLINA					EGIPČ. BOG SONCA (DALJA OBLIKA)			

Rešitve pošljite do 5. aprila na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, Ljubljana, s pripisom na ovojnicu: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 12. Nagrade so 10.000, 7.000 in 5.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke 10:
NASTREL, KETTE, ASTRONOM, RIBAK, DAVOS, SOLIN, PA, ANATOM, DEŽEMER, VAR, MARE, AMATI, ANDREJ, SAT, HIENG, KA, OČA, PAKET, KK, KARETA, ELEKTRON, USTA, NK

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 10:
1. Mitja Vrečko, 62313 FRAM 97
2. Nina Kaplan, Rimarjeva 34, 61000 Ljubljana
3. Ladislav Hartman, C. krških žrtev 12, 68270 Krško

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo. Izdaja CGP Delo — toz Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik: Franček Kavčič. Odgovorni urednik: Marjan Horvat. Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik — družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Sašo Novak (gospodarski, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik — drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca, Iča Putrih (tajnice), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). Vršilec dolžnosti direktorja tozda Milan Zivkovič. Telefoni: vršilec dolžnosti direktorja tozda 322-778, glavni urednik 313 942, odgovorni urednik 313 942. Narčniška centrala, Titova 35, 321 551. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951. Marketing, Celovška cesta 43, 320 403. Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923. Ziro račun 50102-603-41502. Založba 311 956. Knjižarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891. Posamezna številka Delavske enotnosti 300 din. Rokopisov in nenarocenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk CGP Delo, toz Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35. Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenshek, Ivo Grilj, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Majluna, Slavko Peklarič in Nada Serajnik.

Pomenek z inovatorjem leta Rudijem Trilerjem iz Škofje Loke

VARČUJEJO LAHKO LE BOGATI

Med inovatorji, ki jih izbira in predstavlja ljubljanska televizija, je bil minuli teden tudi Rudi Triler, dipl. inž. strojništva, ker je domislil in projektiral ogrevanje prostorov s pravzaprav odpadno vročo tehnološko vodo. Prav oddaja na televiziji nas je spodbudila, da ga predstavimo tudi mi. To smo se odločili storiti še posebej zato, ker v naši industriji in drugje odteka zelo veliko energije v kanalizacijo, ogrevamo pa z dragimi gorivi, ki poleg tega še onesnažujejo okolje.

»Kot projektant je pravzaprav lahko biti inovator. Niti najmanj pa to delo ni cenjeno oziroma upoštevano.« Tako nekako je zatrjeval Rudi Triler na začetku in na koncu pogovora. Ne splača se, vendar...

Triler je bil študent LTH, v Zavodu za hladilno tehniko, njegovem projektivnem biroju za klimatizacijo in hlajenje vode. Potem se je zaposlil v Lokainvestu in se največkrat uvkarjal z nadzorom pri gradnjah industrijskih, stanovanjskih in drugih objektov, in to predvsem nad deli njegove stroke. Rudi Triler je danes vodja projektantske enote za strojne in elektro instalacije pri Ljubljanskem investicijskem zavodu s sedežem v Škofji Loki.

»Tudi kot nadzorni organ se lahko ukvarjaš z inovativno dejavnostjo ali drugače, da od danes dobre rešitve najdeš boljše rešitve. Potem je treba prepričati investitorja, ki pa običajno ni pripravljen spreminjati načrtov. Če pa tega že prepričaš, je pri tvoji rešitvi seveda tudi določeno tveganje. Če bi govoril statistično, bi dejal, da od petih predlaganih boljših rešitev ena ne daje pričakovanega.

Inovacije oziroma iskanje boljših rešitev je stvar človeka, njegove notranje želje po izboljšavah, ki se ti z znanjem ponujajo. Nikakor pa ni motiv nagrada, ki je običajno tako ali tako ne dobiš.

Če že govorimo o finančnih učinkih tako nadzornega kot projektantskega dela, moram ugotoviti, da je naš sistem tak, da najbolj stimulira zgolj rutinsko delo. Držiš se določenih pravil, ki ne zahtevajo razmišljanja, in projekt je hitro narejen, denar pa zagotovljen. Čim hitreje, čimveč narediš, več zaslužiš. Zakaj bi potem razmišljal, študiral in iskal kaj novega. Le notranja sila in odrekanje prostemu času te lahko dvigne nad sivo povprečje.«

Seveda je tudi v projektivi zelo pereče vprašanje, kakšna rešitev je inovacija in kakšna je normalna zahteva. Tega najbrže zlepa ne bodo razčistili.

Prvi njegov projekt, za katerega tudi Rudi Triler meni, da je inovacija, je sistem rastlinjaka v Senčurju pri

Rudi Triler

Kranju, kjer gojijo semenski krompir. Ta zelo zahtevni objekt naj bi ob upoštevanju gradbene fizike, arhitektonske rešitve izpeljal instalacijski sistem, da bi s soncem, toplotno črpalko, hladilnimi napravami zahtevalo minimalno porabo energije, pri tem pa upošteval seveda stalno notranjo temperaturo, in sicer ne glede na letni čas.

Uspelo mu je in od leta 1985 rastlinjak dobro dela. Celotni strokovnjaki, ki si ga ogledujejo, so navdušeni.

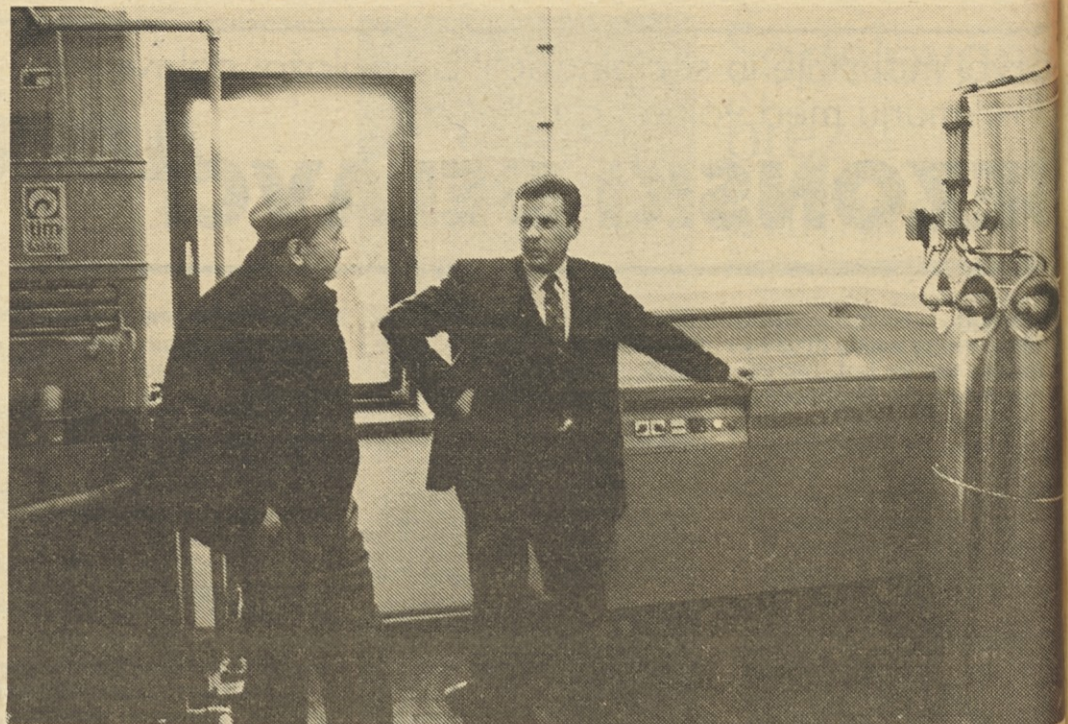
Njegova sedanja inovacija, ki so jo predstavili tudi na televiziji, pa je izkoriščanje hladilne vode iz strojev za brizganje plastike za ogrevanje prostorov. To svojo zamisel je uresničil v obratovalnici Franca Šifrarja v Škofji Loki.

»Kot je znano, so toplotne črpalke uporabne predvsem tam, kjer istočasno dosežemo dva učinka, in sicer ogre-

valnega in hladilnega. Le v tem primeru je koristen. Tukaj je toplotna črpalka povezana v sistem tako, da na eni stani ogreva delovne in pomožne prostore, na drugi pa hladi tehnološko vodo, s katero hladijo orodja na strojih za brizganje plastike. Celotnega sklopa ne bi opisoval. Rešitev zmanjšuje predvsem obratovalne stroške. Hladilno vodo, ki je sicer odtekala v kanalizacijo, uporabljajo v zaključnem tokovnem krogu, ki ogreva sekundarno vodo, ta pa radiatorje. Vsa oprema je domače proizvodnje, kar ni zanemarljivo. Na osnovi izračunov in meritev v času obratovanja ugotavljamo, da se bo sistem izplačal v dveh letih. Njegova življenjska doba je deset do dvanajst let. Pri tem ne smemo zanemariti, da pri takem sistemu ni kurišča, kar pomeni v ogrevalni sezoni toliko in toliko manj škodljivih snovi v zraku. Kot je povedal Franc Šifrar, bo prihranil najmanj 5000 litrov kurilnega olja na zimo. S tem bo zmanjšal obratovalne stroške, kar pa mu seveda ne bo znižalo, kljub zmanjševanju onesnaževanja okolja, davka na občini. Za take posege in izboljšave, čeprav o čistem okolju veliko govorimo, odgovorni še nimajo posluha.

»Pa ne samo tu, tudi sicer naša družba nima razumevanja za kakovostne rešitve. Resda veliko govorimo o potrebi po inovativnosti in se gremo akcije, podeljujemo priznanja in nagrade, sistem pa je tak, ki ovira ali vsaj ne pospešuje dobrega kakovostnega dela. Kakovostno delo res zahteva več časa in predvsem znanja, to pa danes ni cenjeno.

Kaj bi rekel o svojem delu pri inovacijah. Ideja pride spontano in navadno se ponuja kar več rešitev. No, tu pa se začnejo težave, povezane s časom, in kar je navadno najhuje, prepričevanje investitorja, da bi se ogrel za boljše rešitve. Seveda ne go pozabiti, da moraš vse variante rešitve premisлити, preračunati in po možnosti preskusiti. Veliko časa je potrebnega za to, vendar drugače v našem poklicu, pa tudi drugje, ne gre. Te težave pa so navadno tiste, ki zelo sposobne odvrtačo od poskusa, da bi bili inovatorji.

Takšna je »kotlovnica« obratovalnice Franca Šifrarja iz Škofje Loke

Je pa za inovatorja poleg notranjega zadovoljstva, da naprava dela, kot si si jo zamislil, tudi še ena dobra stran, namreč ugled ali, kot temu pravijo, tudi referenca, ki si jo s tem pridobiš. To pa je tudi že v današnjem času marsikdaj zelo pomembno,

če hočeš dobiti določeno delo in če je to morda še posebej zahtevno. Danes to še ni toliko pomembno, gotovo pa bo že jutri in pojutrišnjem. Brez tega sploh ne boš dobil več dela.

Je pa še ena stvar, ki ovira optimalne rešitve pri projek-

tih. Dobre rešitve so seveda nekoliko dražje, denar pa težko »napraskati« že za najenostavnejši projekt. Rekel bi lahko tudi drugače: »Nimamo denarja za varčevanje« ali še drugače »Varčujemo lahko samo bogati«.

Andrej Agreš

SESTAVITE MIROVNO SPOROČILO

»Metulj – izjemna dejanja humanosti«

Doslej smo vas že dokaj seznanili z dosedanjim potekom in namenom akcije Rdečega križa Slovenije Tisoč metuljev, ki spada med vse širša in pestrejša prizadevanja za mir in mirovne pobude. Akcija so leta 1986, v mednarodnem letu miru, začeli osnovnošolci. Mladi so pobarvali tisoč razglednic s črno belim odtisom metulja in nanje napisali svoje želje in sporočila o miru. Naslednje leto je bil odziv še večji, akcija je segla že čez slovenske meje, tako da ima zdaj že vsejugoslovanske in mednarodne razsežnosti.

Ceprav je bila sprva omejena v glavnem na najmlajše, pa tudi odrasli lahko marsikaj prispevajo k njenemu uspehu. To lahko naredijo ne samo pri pomoči mladim, marveč tudi s pisanjem ali opozarjanjem na izjemna dejanja humanosti v vsakodnevnem dogajanju, ki samo na videz nimajo nič skupnega s prispevkom miru. Tudi na videz izključno poslovna odločitev neke delovne organizacije za spodbujanje inovatorstva v proizvodnji, ustanovitev obrata v nerazvitem kraju ali zamejstvu, zamenjavo proizvodnega postopka z manj nevarnim, je lahko po-

membna, če jo umestimo v razmišljanja o humanosti odločitve in prizadevanja za blaginjo človeka.

Letos se je akciji Metulj – izjemna dejanja humanosti pridružil tudi naše uredništvo. Prepričano smo, da se okrog nas vsak dan dogaja kaj neopaznega, kar pa je izredno pomembno za mir in napredek človeštva. Predlagamo vam, da nam pišete o izjemnih dejanjih humanosti, ki jih poznate, in o katerih mislite, da mora zanje izvedeti širša javnost.

Sestavite mirovno sporočilo Metulj – izjemna dejanja humanosti! Svoj zapis opremite z izrezanim znakom akcije – metuljem. Metulja lahko tudi pobarvate. Zanimive zapise bomo objavili v Delavski enotnosti. Tudi letos bodo podeljevali plakete Metulj organizacijam, ki bodo prispevale k uspehu akcije. Lani jo je poleg organizacij, ki smo jih že omenili, dobila za svoj prispevek organizacija Adria Airways.

Prispevke pošiljajte na naslov: Rdeči križ Slovenije, 61000 Ljubljana, Mirje 19

LIPE SVEDER: PROIZVODNE TEŽAVE

